

Годишен консолидиран доклад за дейността
Годишен консолидиран доклад за плащанията
към правителства
Доклад на независимия одитор
Консолидиран финансов отчет

ИНВЕСТ КЕПИТЪЛ АД

31 декември 2018 г.

I NVEST CAPITAL JSC

Съдържание

	Страница
Годишен консолидиран доклад за дейността	-
Годишен консолидиран доклад за плащанията към правителството	-
Доклад на независимия одитор	-
Консолидиран отчет за финансовото състояние	1
Консолидиран отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход	3
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал	4
Консолидиран отчет за паричните потоци	6
Пояснения към консолидирания финансов отчет	7

Консолидиран отчет за финансовото състояние към 31 декември

	Пояснение	31.12.2018 хил. лв.	31.12.2017 хил. лв.
Активи			
Имоти, машини и съоръжения	8	466 066	433 300
Инвестиционни имоти	10	425 404	408 977
Репутация	11	42 829	46 711
Други нематериални активи	12	157 805	171 804
Отсрочени данъчни активи	13	6 182	4 889
Инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал	7	35 515	34 475
Предоставени кредити и аванси на банкови клиенти	14	2 417 517	2 319 809
Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	15	1 686 821	1 432 083
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	16	422 916	-
Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	17	75 039	-
Финансови активи на разположение за продажба	18	-	668 178
Финансови активи, държани до падеж	19	-	36 469
Други финансови активи, оценявани по амортизирана стойност	20	1 109 296	769 779
Вземания по застрахователни и презастрахователни договори	22	51 071	43 645
Презастрахователни активи	31	87 218	81 280
Данъчни вземания	21	2 537	2 387
Други вземания	23	96 984	183 750
Материални запаси	24	76 480	67 702
Пари и парични еквиваленти	25	2 050 036	2 210 020
Общо активи		9 209 716	8 915 258

Изготвил: _____
/А. Керезов/

Изпълнителен директор: _____
/И. Каменов/

Дата: 28 юни 2019 г.

Заверил, съгласно одиторски доклад от дата:

Марий Апостолов

Управител, регистриран одитор, отговорен за
одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Консолидиран отчет за финансовото състояние към 31 декември (продължение)

Собствен капитал и пасиви	Пояснение	31.12.2018 хил. лв.	31.12.2017 хил. лв.
Собствен капитал			
Акционерен капитал	26.1	130 000	130 000
Други резерви	26.2	176 481	154 724
Неразпределена печалба		487 812	537 750
Печалба за годината		44 884	59 690
Собствен капитал, отнасящ се до акционерите на Инвест Кепитъл АД		839 177	882 164
Неконтролиращо участие		700 137	688 199
Общо собствен капитал		1 539 314	1 570 363
Пасиви			
Задължения към депозанти	27	5 259 602	5 052 941
Други финансови задължения	28	698 763	671 795
Задължения към осигурени лица	29	1 295 894	1 195 555
Пенсионни и други задължения към персонала	30.2	19 647	19 151
Отсрочени данъчни пасиви	13	23 038	28 290
Застрахователни резерви	31	269 782	262 969
Задължения по застрахователни и презастрахователни договори	32	28 490	25 356
Задължения по финансов лизинг	9.1	8 885	9 305
Данъчни задължения	33	5 325	6 912
Други задължения	34	60 976	72 621
Общо пасиви		7 670 402	7 344 895
Общо собствен капитал и пасиви		9 209 716	8 915 258

Изготвил: _____
/А. Керезов/

Изпълнителен директор: _____
/И. Каменов/

Дата: 28 юни 2019 г.

Заверил, съгласно одиторски доклад от дата:

Марий Апостолов

Управител, регистриран одитор, отговорен за
одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Консолидиран отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватния доход за годината, приключваща на 31 декември

	Пояснение	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Приходи от нефинансова дейност	35	544 099	504 687
Промяна в справедливата стойност на инвестиционни имоти	10	2 646	2 108
Печалба/(загуба) от продажба на нетекущи активи	36	1 361	(6 036)
Приходи от нефинансова дейност		548 106	500 759
Приходи от застраховане	37	377 484	352 019
Разходи по застраховане	38	(349 685)	(318 475)
Нетен резултат от застраховане		27 799	33 544
Приходи от лихви	39	189 664	199 700
Разходи за лихви	40	(41 809)	(47 438)
Нетни приходи от лихви		147 855	152 262
Нетен резултат от операции с финансови инструменти	41	21 167	100 604
Оперативни и административни разходи	42	(720 446)	(707 276)
Печалба от инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал	7	5 205	5 725
Други финансови приходи, нетно	43	64 885	52 019
Доход за разпределяне по осигурителни партии		(10 544)	(45 021)
Печалба за периода преди данъци		84 027	92 616
(Разходи за)/ приходи от данъци върху дохода	44	(8 260)	22
Нетна печалба за годината		75 767	92 638
Друга всеобхватна (загуба)/доход:			
Преоценка на финансови активи, нетно от данъци		(4 128)	6 524
Преоценки на задълженията по планове с дефинирани доходи		(48)	-
Друга всеобхватна (загуба)/доход		(4 176)	6 524
Общо всеобхватен доход за годината		71 591	99 162
Нетна печалба за годината, принадлежаща на:			
Акционерите на Инвест Кепитъл АД		44 884	59 690
Неконтролиращо участие		30 883	32 948
Общо всеобхватен доход за годината, принадлежащ на:			
Акционерите на Инвест Кепитъл АД		41 452	64 216
Неконтролиращо участие		30 139	34 946
Основен доход на акция в лв.	45	0.35	0.46

Изготвил: _____
/А. Керезов/

Изпълнителен директор: _____
/И. Каменов/

Дата: 28 юни 2019 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата:

Марий Апостолов

Управител, регистриран одитор отговорен за
одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за годината, приключваща на 31 декември

Всички суми са в хил. лв.

	Собствен капитал, принадлежащ на акционерите на Инвест Кепитъл АД			Неконтролиращо участие	Общо капитал
	Акционерен капитал	Други резерви	Неразпределена печалба		
Салдо към 1 януари 2018 г.	130 000	154 724	597 440	688 199	1 570 363
Ефект от първоначално прилагане на МСФО 9 и други промени, оповестяване 6		(5 779)	(68 449)	(32 254)	(106 482)
Салдо към 1 януари 2018 г. (преизчислено)	130 000	148 945	528 991	655 945	1 463 881
Бизнес комбинации	-	(4 783)	(5 428)	16 793	6 582
Разпределени дивиденди	-	-	-	(2 740)	(2 740)
Транзакции със собствениците	-	(4 783)	(5 428)	14 053	3 842
Нетна печалба за годината	-	-	44 884	30 883	75 767
Друга всеобхватна загуба	-	(3 432)	-	(744)	(4 176)
Общо всеобхватен доход за годината	-	(3 432)	44 884	30 139	71 591
Разпределение на печалба от предходни периоди за резерви	-	36 641	(36 641)	-	-
Изменение в специализирани резерви	-	(890)	890	-	-
Салдо към 31 декември 2018 г.	130 000	176 481	532 696	700 137	1 539 314

Изготвил: _____

/А. Керезов/

Дата: 28 юни 2019 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата:

Марий Апостолов

Управител, регистриран одитор, отговорен за одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Изпълнителен директор: _____

/И. Каменов/

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за годината, приключваща на 31 декември (продължение)

Всички суми са в хил. лв.	Собствен капитал, принадлежащ на акционерите на Инвест Кепитъл АД				Неконтролиращо участие	Общо капитал
	Акционерен капитал	Други резерви	Неразпределена печалба	Общо		
Салдо към 1 януари 2017 г.	130 000	114 479	572 556	817 035	650 525	1 467 560
Ефект от промени в счетоводната политика, оповестяване 5		4 852	3 260	8 112	4 836	12 948
Салдо към 1 януари 2017 г. (преизчислено)	130 000	119 331	575 816	825 147	655 361	1 480 508
Бизнес комбинации	-	3 853	(11 052)	(7 199)	(543)	(7 742)
Разпределени дивиденди	-	-	-	-	(1 565)	(1 565)
Транзакции със собствениците	-	3 853	(11 052)	(7 199)	(2 108)	(9 307)
Нетна печалба за годината	-	-	59 690	59 690	32 948	92 638
Друг всеобхватен доход	-	4 526		4 526	1 998	6 524
Общо всеобхватен доход за годината	-	4 526	59 690	64 216	34 946	99 162
Разпределение на печалба от предходни периоди за резерви	-	25 384	(25 384)	-	-	-
Изменение в специализирани резерви		1 630	(1 630)	-		-
Салдо към 31 декември 2017 г.	130 000	154 724	597 440	882 164	688 199	1 570 363

Изготвил: _____
/А. Керезов/

Изпълнителен директор: _____
/И. Каменов/

Дата: 28 юни 2019 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата:

Марий Апостолов

Управител, регистриран одитор, отговорен за одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Консолидиран отчет за паричните потоци за годината, приключваща на 31 декември

Пояснение	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Постъпления от краткосрочни заеми	65 802	66 696
Плащания по краткосрочни заеми	(70 195)	(41 529)
Продажба на текущи финансови активи	229 965	229 568
Придобиване на текущи финансови активи	(218 699)	(239 424)
Постъпления от клиенти	517 142	495 156
Плащания на доставчици	(416 495)	(408 729)
Постъпления от осигурени лица	146 716	136 737
Плащания на осигурени лица	(37 921)	(23 689)
Плащания към персонала и осигурителни институции	(127 581)	(123 761)
Постъпления от банкова дейност	47 913 910	43 827 219
Плащания за банкова дейност	(47 730 991)	(43 389 214)
Постъпления от застрахователна дейност	187 004	201 596
Плащания за застрахователна дейност	(160 582)	(161 068)
Платени данъци върху печалбата	(5 280)	(2 155)
Други плащания	(24 894)	(3 856)
Нетен паричен поток от оперативна дейност	267 901	563 547
Инвестиционна дейност		
Продажба на асоциирани и дъщерни предприятия, нетно от парични средства	2 755	-
Получени дивиденди от финансови активи	7 370	1 115
Продажба на имоти, машини и съоръжения	2 015	4 559
Придобиване на имоти, машини и съоръжения	(20 596)	(8 828)
Придобиване на нематериални активи	(2 457)	(1 762)
Продажба на инвестиционни имоти	7 710	10 983
Придобиване на инвестиционни имоти	(19 021)	(72 035)
Продажба на нетекущи финансови активи	788 197	876 130
Придобиване на нетекущи финансови активи	(1 210 714)	(921 175)
Получени лихви	48 070	52 412
Постъпления от предоставени заеми	38 467	24 252
Плащания по предоставени заеми	(51 856)	(20 335)
Други плащания	(4 005)	(29 007)
Нетен паричен поток от инвестиционна дейност	(414 065)	(83 691)
Финансова дейност		
Постъпления от получени заеми	44 132	91 807
Плащания по получени заеми	(35 579)	(105 813)
Платени лихви	(10 861)	(13 717)
Плащания по финансов лизинг	(3 840)	(6 261)
Други плащания	(8 400)	(5 443)
Нетен паричен поток от финансова дейност	(14 548)	(39 427)
Нетно изменение на пари и парични еквиваленти	(160 712)	440 429
Пари и парични еквиваленти в началото на периода	2 210 020	1 772 399
Печалба/(загуба) от валутна преоценка	728	(2 808)
Пари и парични еквиваленти в края на периода	2 050 036	2 210 020

Изготвил: _____

/А. Крезов/

Изпълнителен директор: _____

/И. Каменов/

Дата: 28 юни 2019 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата:

Марий Апостолов

Управител, регистриран одитор отговорен за одита

Грант Торнтон ООД, одиторско дружество

Пояснения към консолидирания финансов отчет

1. Предмет на дейност

Инвест Кепитъл АД (Групата) включва дружеството-майка и всички дъщерни дружества, посочени в пояснение 6.1. Основната дейност на Групата включва следните сектори:

- Придобиване, управление и продажба на участия в български и чуждестранни дружества;
- Финансиране на дружества, в които Групата участва;
- Банкови услуги, финанси, застраховане и пенсионно осигуряване;
- Секюритизация на недвижими имоти и вземания;
- Добив на нефт и газ;
- Изграждане на мощности в областта на нефтопреработвателната промишленост, производството на биогорива и производство на изделия от каучук;
- Производство и търговия с петролни и химически продукти;
- Производство на растителни масла, изкупуване, преработка и търговия със зърнени храни;
- Авиационен транспорт и наземни дейности по обслужване и ремонт на самолети и самолетни двигатели;
- Речен и морски транспорт и пристанищна инфраструктура;
- Търговско представителство и посредничество;
- Комисионна, спедиционна и складова дейност.

Инвест Кепитъл АД е регистрирано като акционерно дружество от Софийски градски съд на 29.06.1994 г. Седалището и адресът на управление на Дружеството е ул. "Стефан Караджа" 2, София, България.

Дружеството-майка се управлява чрез едностепенна система на управление, включваща Съвет на директорите.

Членове на Съвета на директорите на дружеството:

- Тихомир Иванов Митев
- Иво Каменов Георгиев
- Марин Великов Митев
- Богиня Гаврилова Попова
- Миладин Михайлов Минчев.

Дружеството-майка се представлява от изпълнителните директори Иво Каменов и Марин Митев, заедно и поотделно.

Броят на служителите на Групата към 31 декември 2018 г. е 5 639 (2017 г.: 6 030).

2. Основа за изготвяне на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет на Групата е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), разработени и публикувани от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС) и приети от ЕС. По смисъла на параграф 1, точка 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството, приложим в България, терминът „МСФО, приети от ЕС“ представляват Международните счетоводни стандарти (МСС), приети в съответствие с Регламент (ЕО) 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета.

Дружеството-майка Инвест Кепитъл АД е изготвило и одитиран индивидуален отчет на 31 май 2019 г.

С цел постигане на представяне във финансовия отчет, даващо по-уместна информация за характера на банковата и застрахователната дейност на Групата и ефекта от операции и други събития или условия върху финансовото състояние на Групата, отчетът за финансовото състояние е представен по различен начин в сравнение с финансовия отчет за 2017 г. Промяната се отнася до представянето активите и пасивите по степен на ликвидност. Анализ относно възстановяването на активите или уреждането на пасивите в рамките на дванадесет

месеца след датата на отчета за финансовото състояние (текущи) и след повече от 12 месеца след датата на отчета за финансовото състояние (нетекучи) е представен в поясненията.

Отделните елементи на консолидирания финансов отчет на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която предприятията от Групата извършват дейността си ("функционална валута"). Консолидираният финансов отчет е съставен в български лева (лв.), което е функционалната валута на предприятието майка и на дъщерните дружества, с изключение на тези, опериращи в Германия и Словакия, чиято функционална валута е евро; на дъщерно дружество, опериращо в Македония, чиято функционална валута е македонски денар и на дъщерно дружество в Русия, чиято функционална валута е руска рубла.

Всички суми са представени в хиляди лева (хил.лв.) (включително сравнителната информация за 2017 г.), освен ако не е посочено друго.

Консолидираният финансов отчет е съставен при спазване на принципа на действащо предприятие.

Към датата на изготвяне на настоящия консолидиран финансов отчет ръководството на Групата е направило преценка на способността на Групата да продължи своята дейност като действащо предприятие на база на наличната информация за предвидимото бъдеще. След извършения преглед на дейността на Групата ръководството очаква, че Групата има достатъчно финансови ресурси, за да продължи оперативната си дейност в близко бъдеще и продължава да прилага принципа за действащо предприятие при изготвянето на консолидирания финансов отчет.

3. Промени в счетоводната политика

3.1. Общи положения и нови стандарти, изменения и разяснения, които са влезли в сила за финансовата година, започваща на 1 януари 2018 г.

Групата прилага следните нови стандарти, изменения и разяснения към МСФО, разработени и публикувани от Съвета по международни счетоводни стандарти, които имат ефект върху консолидирания финансов отчет на Групата и са задължителни за прилагане от годишния период, започващ на 1 януари 2018 г.:

МСФО 9 „Финансови инструменти“ заменя МСС 39 „Финансови инструменти: признаване и оценяване“. Новият стандарт въвежда значителни промени в класификацията и оценяването на финансови активи, както и нов модел на очакваните кредитни загуби за обезценка на финансови активи.

При прилагането на МСФО 9 Групата е използвала преходното облекчение и е избрала да не преизчислява преходни периоди. Разликите, възникнали от първоначалното прилагане на МСФО 9, във връзка с класификация, оценяване и обезценка са признати в неразпределената печалба.

Прилагането на МСФО 9 е засегнало следните области:

• **Класификация и оценяване на финансовите активи на Групата**

Ръководството на Групата държи повечето финансови активи, за да събира свързаните с тях договорни парични потоци.

Позиция във финансовия отчет	Категория по МСС 39	Категория по МСФО 9	Бизнес модел
Дългосрочни финансови активи	Финансови активи на разположение за продажба	• капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	Друг, различен от държани за събиране и за продажба
		• дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	• държани за събиране и за продажба
		• финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата	• друг, различен от държани за събиране и за продажба
Краткосрочни финансови активи	Финансови активи, държани за търгуване	Финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата	Държани за събиране и за продажба финансови активи
Вземания от свързани лица	Кредити и вземания	Дългови инструменти оценявани по амортизирана стойност	Държани за събиране
Предоставени заеми, включително кредити и аванси, предоставени от Банката на клиенти и други банки	Кредити и вземания	Дългови инструменти оценявани по амортизирана стойност	Държани за събиране
Търговски и други вземания	Кредити и вземания	Дългови инструменти оценявани по амортизирана стойност	Държани за събиране
Пари и парични еквиваленти, включително парични салда в Централна банка	Кредити и вземания	Дългови инструменти оценявани по амортизирана стойност	Държани за събиране
Споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	Кредити и вземания	Дългови инструменти оценявани по амортизирана стойност	Държани за събиране
Деривативи	Финансови активи, държани за търгуване	Финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата	Държани за продажба

Съгласно МСФО 9, портфейл от финансови активи, който се управлява и чието поведение се оценява на база справедлива стойност не е държан нито в рамките на бизнес модел с цел събиране на договорни парични потоци, нито в рамките на бизнес модел с цел събиране на договорни парични потоци и продажба на финансови активи. Ръководството на Групата се е фокусирало основно върху информацията за справедлива стойност и я използва за целите на оценката на дейността на част от Групата и вземането на решения. В допълнение, портфейл от активи, който отговаря на определението за държан за търгуване, не може да бъде управляван с цел събиране на договорни парични потоци, нито с цел събиране на договорни парични потоци и продажба на финансови активи. За такъв тип портфейли събирането на договорни парични потоци е инцидентно в рамките на постигането на целта на бизнес модела. Съответно, такива портфейли следва да бъдат оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата в съответствие с МСФО 9.

• **Обезценка на финансови активи по модела на очакваните кредитни загуби**

Основните ефекти, които Групата отчита от прилагането МСФО 9 Финансови инструменти са свързани с прилагането на ефекта от признаването на коректив за кредитни загуби, начислени в съответствие с изискванията на модела на очакваните кредитни загуби. Моделът на очакваните кредитни загуби има ефект върху финансовите активи, класифицирани като

дългови инструменти, управлявани от Групата в съответствие с бизнес модел държани за събиране.

Групата прилага индивидуален подход за обезценка на предоставените заеми като се отчитат съответните рискове, свързани с контрагента, обезпечението, условията, способите на усвояване и погасяване.

За активи по договор, произтичащи от МСФО 15 и за търговски вземания Групата прилага опростен подход за признаване на очакваните кредитни загуби, тъй като те не съдържат съществен компонент на финансиране. При прилагането на методологията за очаквани кредитни загуби на търговски вземания, Групата взема предвид характера и спецификите на съответната дейност и среда в която оперират, включително условията при които възникват и се уреждат търговските вземания. На база исторически опит е анализирана възрастовата структура, събираемостта и сроковете на погасяване на търговските вземания на Групата. В резултат на това са идентифицирани очаквани кредитни загуби както следва:

Признатият първоначален нетен ефект от прилагане на МСФО 9 е в размер на 106 482 хил. лв. и е представен в консолидирания отчет за промените в собствения капитал.

- **Оценяване на инвестиции в капиталови инструменти по цена на придобиване, намалена с разходите за обезценка**

Към дата на преминаване към МСФО 9 някои от Групата са направили неотменим избор да определят някои свои инвестиции в капиталови инструменти на български и чуждестранни дружества, като финансови инструменти по справедлива стойност през другия всеобхватен доход. Групата има намерение да задържи инвестициите след 1 януари 2018 г. Справедливата стойност на инвестициите е определена на база оценки на лицензирани експерти на или оценки на експерти на Групата. При оценките са взети предвид финансовото състояние, прогнозите за развитие, икономическа среда, в която оперира издателя на съответния инструмент, както и възможни други показатели, които биха могли да окажат въздействие върху кредитния риск на инструмента.

МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти” в сила от 1 януари 2018 г., приет от ЕС

МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти” и свързаните разяснения към МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти” (наричан по-нататък МСФО 15) заместват МСС 18 „Приходи”, МСС 11 „Договори за строителство”, както и няколко разяснения свързани с приходите. Новият стандарт може да се прилага ретроспективно без преизчисление, като кумулативният ефект от първоначалното прилагане следва да се признава като корекция на началното салдо на неразпределената печалба към 1 януари 2018 г. Преходните разпоредби на МСФО 15 позволяват стандартът да се приложи само към договори, които не са приключени към 1 януари 2018 г.

МСФО 15 е приложим само за договори, по които контрагент по договора е клиент, т.е. страна, която е сключила договор с Групата да получи услуги, които са резултат от обичайната дейност на Групата, в замяна на възнаграждение.

Промените в МСФО 15 са свързани основно със следните области:

- първоначални разходи, свързани с ИТ услуги
- разходи за сключването на договор, свързани с комисионни възнаграждения
- обременяващи договори
- многокомпонентни сделки
- предоставени услуги, свързани с дългосрочни договори с клиенти
- договорите с клиенти, чиято цена е променлива и/или има договорено условно възнаграждение
- доставките, свързани с лицензи/лицензионните възнаграждения
- гаранциите, които се предоставят като част от обичайните продажби
- програмите за лоялни клиенти/бонуси/отстъпки, които са част от обичайната търговска практика

Допълнително новият стандарт за приходите дава насоки относно счетоводното отчитане на определени разходи за получаване на договора. Съгласно правилата на МСФО 15 тези разходи подлежат на капитализация и следва да бъдат признати като актив по договори с клиенти само ако:

- ✓ са направени във връзка с и се отнасят до договор с клиент, който е в обхвата на МСФО 15;
- ✓ не са включени в обхвата на друг МСФО и
- ✓ са пряко свързани с договора, спомагат генерирането на ресурси за използване при самото изпълнение на договора и се очаква да бъдат възстановени.

За осъществяване на дейността по допълнително пенсионно осигуряване Групата има сключени договори за осигурително посредничество с физически и юридически лица, като изплатените комисионни възнаграждения се признават за период от 60 месеца, което съответства на периода, през който се очаква пенсионно-осигурителното дружество от Групата да генерира приходи от удържки от постъпилите осигурителни вноски на новопривлечените осигурени лица. Оставащата за признаване в следващи отчетни периоди част от разходите за комисионни възнаграждения към 31 декември 2018 г. е в размер на 417 хил. лв. и е представена като Разходи по договори с клиенти съгласно изискванията на МСФО 15.

Договори с множество задължения за изпълнение

Тези договори съдържат различни задължения за изпълнение и съгласно МСФО 15 Групата трябва да прецени дали обещаните стоки или услуги са отделни на база на следните критерии:

- клиентът може да се възползва от стоката или услугата самостоятелно или заедно с други ресурси, които вече са му на разположение
- ако са отделно разграничими от други обещания в договора (например фирмата не предоставя значително интегриране, модифициране или персонализиране на услугата).

Въпреки че това представлява значително ново ръководство, изпълнението му няма голямо въздействие върху времето или сумата на приходите, признати от Групата през всяка една година.

С изключение на описаната промяна в капитализирането и разсрочването на разходите за комисионни, МСФО 15 не води до съществена промяна в начина, размера и времето на отчитането на приходите на Групата. Основно промените са свързани с по-детайлни оповестявания така, както се изискват от новия стандарт.

Групата е приложила и следните нови стандарти, изменения и разяснения към МСФО, разработени и публикувани от Съвета по международни счетоводни стандарти, които са задължителни за прилагане от годишния период, започващ на 1 януари 2018 г., но нямат съществен ефект от прилагането им върху финансовия резултат и финансовото състояние на Групата:

- МСФО 2 „Плащане на базата на акции“ (изменен) в сила от 1 януари 2018 г., приет от ЕС
- МСС 40 „Инвестиционни имоти“ (изменен) – Трансфер на инвестиционни имоти в сила от 1 януари 2018 г., приет от ЕС
- КРМСФО 22 „Сделки и авансови плащания в чуждестранна валута“ в сила от 1 януари 2018 г., приет от ЕС
- Годишни подобрения на МСФО 2014-2016 г., в сила от 1 януари 2018 г., приети от ЕС

3.2. Стандарти, изменения и разяснения, които все още не са влезли в сила и не се прилагат от по-ранна дата от Групата

Към датата на одобрение на този финансов отчет са публикувани нови стандарти, изменения и разяснения към съществуващи вече стандарти, но не са влезли в сила или не са приети от ЕС за финансовата година, започваща на 1 януари 2018 г., и не са били приложени от по-ранна дата от Групата. Информация за тези стандарти и изменения, които имат ефект върху консолидирания финансов отчет на Групата, е представена по-долу.

МСФО 9 „Финансови инструменти“ (изменен) – Предплащания с отрицателно компенсиране, в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Измененията дават възможност на дружествата да оценяват определени финансови активи, които могат да бъдат изплатени предсрочно с отрицателно компенсиране, по справедлива стойност в другия всеобхватен доход вместо в печалбата или загубата.

МСФО 16 „Лизинг“ в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Този стандарт заменя указанията на МСС 17 „Лизинг“ и въвежда значителни промени в отчитането на лизинги особено от страна на лизингополучателите.

Съгласно МСС 17 от лизингополучателите се изискваше да направят разграничение между финансов лизинг (признат в баланса) и оперативен лизинг (признат извънбалансово). МСФО 16 изисква лизингополучателите да признават лизингово задължение, отразяващо бъдещите лизингови плащания, и 'право за ползване на актив' за почти всички лизингови договори. МСС е включил право на избор за някои краткосрочни лизинги и лизинги на малоценни активи; това изключение може да бъде приложено само от лизингополучателите.

Счетоводното отчитане от страна на лизингодателите остава почти без промяна.

Съгласно МСФО 16 за договор, който е или съдържа лизинг, се счита договор, който предоставя правото за контрол върху ползването на актива за определен период от време срещу възнаграждение.

Ръководството е в процес на оценяване на ефекта от прилагането на стандарта и в следващата таблица представя предварителна количествена информация. Следните действия са предприети, за да се определи ефектът:

- извършва се пълен преглед на всички договори, за да се прецени дали допълнителни договори няма да се считат за лизингови договори съгласно новата дефиниция на МСФО 16;
- решава се кои условия за прилагане да се изберат; или пълно ретроспективно прилагане или частично ретроспективно прилагане (което означава, че сравнителната информация няма да бъде променена). Частичното прилагане позволява да не се преценяват текущите договори дали съдържат лизинг и други облекчения. Решението кой подход да се избере е важно, тъй като не може да се промени впоследствие;
- преценяват се настоящите оповестявания относно договори за финансов лизинг и договори за оперативен лизинг, тъй като е вероятно те да са базата за определяне на сумата за капитализиране и да станат активи с право на ползване.
- определя се кое счетоводно опростяване е приложимо към договорите за лизинг и дали ще се използва правото на освобождаване;
- разглеждат се изискванията към съществуващите ИТ системи на отделните дружества и дали нова система за отчитане на лизинг е необходима. Това се осъществява заедно с преглед на изискванията за прилагане на МСФО 15 и МСФО 9, за да се извършат всички промени в системите на Групата наведнъж;
- преценяват се допълнителните оповестявания, които се изискват.

Очакваните ефекти от прилагането на стандарта за Групата могат да бъдат представени, както следва:

Активи с правно на ползване	01.01.2019 г. хил. лв.
Активи с право на ползване, признати като:	
- Имоти, машини и съоръжения:	168 599
Вкл. Летателни апарати	140 071
	168 599
Задължения по лизингови договори	
Възрастов анализ на задълженията по лизингови договори	
Обща сума на недисконтираните задължения по лизингови договори	192 115
Дисконт	(23 516)
Обща сума на настоящата стойност на задълженията по лизингови договори	168 599

МСФО 17 „Застрахователни договори“ в сила от 1 януари 2021 г., все още не е приет от ЕС

МСФО 17 е публикуван през май 2017 г. и замества МСФО 4 Застрахователни договори. Той изисква прилагането на модел за текущо оценяване, когато преценките се преразглеждат през всеки отчетен период. Договорите са оценяват, като се използват:

- дисконтирани парични потоци с претеглени вероятности
- изрична корекция за риск, и
- надбавка за договорени услуги, представляваща нереализираната печалба по договора, която се признава като приход през периода на покритие.

Стандартът позволява избор при признаването на промени в нормата на дисконтиране или в печалбата или загубата, или в другия всеобхватен доход.

Новите правила ще се отразят на финансовите отчети и на основните показатели на всички дружества, които издават застрахователни договори.

МСС 28 „Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия“ (изменен) – Дългосрочни участия в асоциирани и съвместни предприятия в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Изменението пояснява, че дружествата следва да отчитат дългосрочни участия в асоциирани и съвместни предприятия, за които не се прилага методът на собствения капитал, съгласно изискванията на МСФО 9.

Годишни подобрения на МСФО 2015-2017 г., в сила от 1 януари 2019 г., приети от ЕС

Тези изменения включват незначителни промени в:

- МСФО 3 "Бизнес комбинации" - Групата преоценява предишния си дял в съвместно контролирана дейност, когато придобие контрол върху дейността.
- МСФО 11 "Съвместни предприятия" - Групата не преоценява предишния си дял в съвместно контролирана дейност, когато придобие съвместен контрол върху дейността.
- МСС 12 "Данъци върху дохода" - Групата отчита всички данъчни последици от плащанията на дивиденди по същия начин както самите тях.
- МСС 23 "Разходи по заеми" - Групата третира като част от общите заеми всеки заем първоначално взет за разработване на актив, когато активът е готов за планираната употреба или продажба.

Следните нови стандарти, изменения и разяснения към съществуващи вече стандарти, които са публикувани, но не са влезнали все още в сила, не се очаква да имат съществен ефект върху финансовите отчети на Групата:

Промените са свързани със следните стандарти:

- МСФО 14 „Отсрочени сметки при регулирани цени“ в сила от 1 януари 2016 г., все още не е приет от ЕС
- МСС 19 „Доходи на наети лица“ (изменен) – Промяна в плана, съкращаване или уреждане - в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС
- КРМСФО 23 „Несигурност относно отчитането на данък върху дохода“ в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

4. Счетоводна политика

4.1. Общи положения

Най-значимите счетоводни политики, прилагани при изготвянето на този консолидиран финансов отчет, са представени по-долу.

Консолидираният финансов отчет е изготвен при спазване на принципите за оценяване на всички видове активи, пасиви, приходи и разходи, съгласно МСФО. Базите за оценка са оповестени подробно по-нататък в счетоводната политика към консолидирания финансов отчет.

Следва да се отбележи, че при изготвянето на представения консолидиран финансов отчет са използвани счетоводни оценки и допускания. Въпреки че те са базирани на информация, предоставена на ръководството към датата на изготвяне на консолидирания финансов отчет, реалните резултати могат да се различават от направените оценки и допускания.

4.2. Представяне на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет е представен в съответствие с МСС 1 „Представяне на финансови отчети“. Групата прие да представя консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход в единен отчет.

В консолидирания отчет за финансовото състояние се представят два сравнителни периода, когато Групата:

- а) прилага счетоводна политика ретроспективно;

б) преизчислява ретроспективно позиции в консолидирания финансов отчет; или

в) прекласифицира позиции в консолидирания финансов отчет.

През 2018 г. е представен един сравнителен период, тъй като няма съществени корекции по отношение на представянето на елементи на консолидирания финансов отчет и съответните сравнителни данни различни от прилагането за първи път на МСФО 9. В случаите, в които има корекции по отношение на класифицирането на елементите на консолидираните финансови отчети, съответните сравнителни данни също са били рекласифицирани с оглед осигуряването на сравнимост между отчетните периоди.

4.3. База за консолидация

В консолидирания финансов отчет на Групата са консолидирани финансовите отчети на предприятието-майка и дъщерните предприятия към 31 декември 2018 г. Дъщерните предприятия са всички предприятия, които се намират под контрола на компанията майка. Налице е контрол, когато компанията майка е изложена на, или има права върху, променливата възвръщаемост от своето участие в предприятието, в което е инвестирано, и има възможност да окаже въздействие върху тази възвръщаемост посредством своите правомощия върху предприятието, в което е инвестирано. Всички дъщерни предприятия имат отчетен период, приключващ към 31 декември.

Всички вътрешногрупови сделки и салда се елиминират, включително нереализираните печалби и загуби от трансакции между дружества в Групата. Когато нереализираните загуби от вътрешногрупови продажби на активи се елиминират, съответните активи се тестват за обезценка от гледна точка на Групата. Сумите, представени във финансовите отчети на дъщерните предприятия са коригирани, където е необходимо, за да се осигури съответствие със счетоводната политика, прилагана от Групата.

Печалба или загуба и друг всеобхватен доход на дъщерни предприятия, които са придобити или продадени през годината, се признават от датата на придобиването, или съответно до датата на продажбата им.

Неконтролиращото участие като част от собствения капитал представлява делът от печалбата или загубата и нетните активи на дъщерното предприятие, които не се притежават от Групата. Общият всеобхватен доход или загуба на дъщерното предприятие се отнася към собствениците на предприятието майка и неконтролиращите участия на базата на техния относителен дял в собствения капитал на дъщерното предприятие.

Ако Групата загуби контрол над дъщерното предприятие, всякаква инвестиция, задържана в бившето дъщерно предприятие, се признава по справедлива стойност към датата на загубата на контрол, като промяната в отчетната стойност се отразява в печалбата или загубата. Справедливата стойност на всяка инвестиция, задържана в бившето дъщерно предприятие към датата на загуба на контрол се счита за справедлива стойност при първоначално признаване на финансов актив или, където е уместно, за себестойност при първоначално признаване на инвестиция в асоциирано или съвместно контролирано предприятие. В допълнение всички суми, признати в друг всеобхватен доход по отношение на това дъщерно предприятие, се отчитат на същата база, както би било необходимо, ако Групата директно се е била освободила от съответните активи или пасиви (напр. рекласифицирани в печалбата или загубата или отнесени директно в неразпределената печалба съгласно изискванията на съответния МСФО).

Печалбата или загубата от отписването на инвестиция в дъщерно предприятие представлява разликата между i) сумата от справедливата стойност на полученото възнаграждение и справедливата стойност на всяка задържана инвестиция в бившето дъщерно предприятие и ii) балансовата сума на активите (включително репутация) и пасивите на дъщерното предприятие и всякакво неконтролиращо участие.

4.4. Бизнес комбинации

Всички бизнес комбинации се отчитат счетоводно по метода на покупката. Прехвърленото възнаграждение в бизнес комбинация се оценява по справедлива стойност, която се изчислява като сумата от справедливите стойности към датата на придобиване на активите, прехвърлени от придобивания, поетите от придобивания задължения към бившите собственици на

придобиваното предприятие и капиталовите участия, емитирани от Групата. Прехвърленото възнаграждение включва справедливата стойност на активи или пасиви, възникнали в резултат на възнаграждения под условие. Разходите по придобиването се отчитат в печалбата или загубата в периода на възникването им.

Методът на покупката включва признаване на разграничимите активи и пасиви на придобиваното предприятие, включително условните задължения, независимо дали те са били признати във финансовите отчети на придобиваното предприятие преди бизнес комбинацията. При първоначалното признаване активите и пасивите на придобитото дъщерно предприятие са включени в консолидирания отчет за финансовото състояние по тяхната справедлива стойност, която служи като база за последващо оценяване в съответствие със счетоводната политика на Групата.

За всяка бизнес комбинация Групата оценява всяко неконтролиращо участие в придобиваното предприятие, което представлява дял от собствения му капитал и дава право на ликвидационен дял, или по справедлива стойност или по пропорционален дял на неконтролиращото участие в разграничимите нетни активи на придобиваното предприятие. Другите видове неконтролиращо участие се оценяват по справедлива стойност или, ако е приложимо, на база, определена в друг МСФО.

Репутацията се признава след определяне на всички разграничими нематериални активи. Тя представлява превишението на сумата от а) справедливата стойност на прехвърленото възнаграждение към датата на придобиване и б) размера на всяко неконтролиращо участие в придобиваното предприятие и в) в бизнес комбинация, постигната на етапи, справедливата стойност към датата на придобиване на държаното преди капиталово участие на Групата в придобиваното предприятие, над справедливата стойност на разграничимите нетни активи на придобиваното дружество към датата на придобиване. Всяко превишение на справедливата стойност на разграничимите нетни активи над изчислената по-горе сума се признава в печалбата или загубата непосредствено след придобиването.

При бизнес комбинация, постигната на етапи, Групата преоценява държаното преди капиталово участие в придобиваното предприятие по справедлива стойност към датата на придобиване (т.е. към датата на придобиване на контрол) и признава произтичащата печалбата или загубата, ако има такива, в печалбата или загубата. Сумите, признати в другия всеобхватен доход от дялово участие в придобиваното предприятие преди датата на придобиване на контрол, се признават на същата база, както ако Групата се е освободила директно от държаното преди капиталово участие.

Ако първоначалното счетоводно отчитане на бизнес комбинацията не е приключено до края на отчетния период, в който се осъществява комбинацията, Групата отчита провизорни суми за статиите, за които отчитането не е приключило. През периода на оценяване, който не може да надвишава една година от датата на придобиване, Групата коригира със задна дата тези провизорни суми или признава допълнителни активи или пасиви, за да отрази новата получена информация за фактите и обстоятелствата, които са съществували към датата на придобиване и, ако са били известни, щяха да повлияят на оценката на сумите, признати към тази дата.

Всяко възнаграждение под условие, дължимо от придобиващия, се признава по справедлива стойност към датата на придобиване и се включва като част от прехвърленото възнаграждение в замяна на придобиваното предприятие. Последващи промени в справедливата стойност на възнаграждението под условие, което е класифицирано като актив или пасив, се признават в съответствие с изискванията за финансови инструменти или в печалбата или загубата или като промяна в другия всеобхватен доход. Ако възнаграждението под условие е класифицирано като собствен капитал, то не се преоценява до окончателното му уреждане в собствения капитал. Промени в справедливата стойност на възнаграждението под условие, които представляват провизорни суми през периода на оценяване, се отразяват ретроспективно за сметка на репутацията.

4.5. Сделки с неконтролиращи участия

Промени в дела на Групата в собствения капитал на дъщерно дружество, които не водят до загуба на контрол, се третират като трансакции със собственици на Групата. Отчетните стойности на дела на Групата и на неконтролиращите участия се коригират с цел отразяването на промяната на относителния им дял в капитала на дъщерното дружество. Всяка разлика

между сумата, с която са променени неконтролиращите участия, и справедливата стойност на полученото или платено възнаграждение, се признава директно в собствения капитал и се отнася към собствениците на предприятието-майка.

4.6. Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия

Асоциирани са тези предприятия, върху които Групата е в състояние да оказва значително влияние, но които не са нито дъщерни предприятия, нито съвместно контролирани предприятия. Инвестициите в асоциирани предприятия се признават първоначално по себестойност, а впоследствие се отчитат по метода на собствения капитал. В себестойността на инвестицията се включват разходите по нейното придобиване.

Съвместни предприятия са договорни споразумения, по силата на които две или повече страни се заемат със стопанска дейност, която подлежи на съвместен контрол. Те се отразяват счетоводно по метода на собствения капитал.

Репутация или корекции в справедливата стойност на дела на Групата в асоциираното предприятие, се включва в стойността на инвестицията.

Всички последващи промени в размера на участието на Групата в собствения капитал на асоциираното предприятие се признават в балансовата стойност на инвестицията. Промени, дължащи се на печалбата или загубата, реализирана от асоциираното предприятие, се отразяват в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред "Печалба от инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал". Тези промени включват последваща амортизация или обезценка на определената при придобиването справедлива стойност на активи и пасиви на асоциираното предприятие.

Промените в другия всеобхватен доход на асоциираното предприятие, както и в позиции, признати директно в собствения капитал на асоциираното предприятие, се признават съответно в другия всеобхватен доход или в собствения капитал на Групата. В случаите, в които дялът на Групата в реализираните загуби на асоциираното предприятие надвиши размера на участието ѝ в асоциираното предприятие, включително и необезпечените вземания, Групата не признава своя дял в по-нататъшните загуби на асоциираното предприятие, освен ако Групата няма поети договорни или фактически задължения или е извършила плащания от името на асоциираното предприятие. Ако впоследствие асоциираното предприятие реализира печалби, Групата признава своя дял дотолкова, доколкото дялът на печалбата надвиши натрупания дял на загубите, които не са били признати по-рано.

Нереализираните печалби и загуби от трансакции между Групата и нейните асоциирани и съвместни предприятия се елиминират до размера на дела на Групата в тези предприятия. Когато се елиминират нереализирани загуби от продажби на активи, съответните активи се тестват за обезценка от гледна точка на Групата.

Сумите, отразени във финансовите отчети на асоциираните и съвместни предприятия, са преизчислени, където е необходимо, за да се осигури съответствие със счетоводната политика на Групата.

При загуба на значително влияние над асоциирано дружество Групата оценява и признава всяка запазена инвестиция в него по справедлива стойност. Всяка разлика между отчетната стойност на инвестицията в асоциираното дружество при загуба на значителното влияние и сумата от справедливата стойност на запазеното участие и постъпленията при отписването се признава в печалбата или загубата.

Ако дяловото участие в асоциираното дружество е намалено, но без загуба на значително влияние, само пропорционална част от сумите, признати в другия всеобхватен доход, се рекласифицира в печалбата или загубата.

4.7. Сделки в чуждестранна валута

Сделките в чуждестранна валута се отчитат във функционалната валута на Групата по официалния обменен курс към датата на сделката (обявения фиксинг на Българска народна банка). Печалбите и загубите от курсови разлики, които възникват при уреждането на тези сделки и преоценяването на паричните позиции в чуждестранна валута към края на отчетния период, се признават в печалбата или загубата.

Непаричните позиции, оценявани по историческа цена в чуждестранна валута, се отчитат по обменния курс към датата на сделката (не са преоценени). Непаричните позиции, оценявани по справедлива стойност в чуждестранна валута, се отчитат по обменния курс към датата, на която е определена справедливата стойност.

В консолидирания финансов отчет на Групата всички активи, задължения и транзакции на отделните дружества от Групата във функционална валута, различна от български лева (валутата на представяне на Групата), се преизчисляват в български лева при консолидацията. Функционалната валута на отделните дружества от Групата не е променяна в рамките на отчетния период.

При консолидация всички активи и пасиви се преизчисляват в български лева по заключителния курс към датата на консолидирания финансов отчет. Приходите и разходите са преизчислени във валутата на представяне на Групата по средния курс за отчетния период. Валутните курсови разлики водят до увеличение или намаление на другия всеобхватен доход и се признават в резерва от преизчисления в собствения капитал. При освобождаването от нетна инвестиция в чуждестранна дейност натрупаните валутни разлики от преизчисления, признати в собствения капитал, се рекласифицират в печалбата или загубата и се признават като част от печалбата или загубата от продажбата. Репутацията и корекциите, свързани с определянето на справедливи стойности към датата на придобиване, се третира като активи и пасиви на чуждестранното предприятие и се преизчисляват в български лева по заключителния курс.

4.8. Отчитане по сегменти

Групата оперира в следните бизнес сегменти:

- Производство, търговия и услуги
- Финанси
- Транспорт
- Недвижими имоти и инженеринг

Всеки от тези оперативни сегменти се управлява отделно, тъй като за всяка дейност се използват различни технологии, ресурси и маркетингови подходи. Всички сделки между сегментите се осъществяват по цени на съответстващи сделки между независими страни.

При отчитането по сегменти според МСФО 8 „Оперативни сегменти“ Групата прилага политика на оценяване, съответстваща на политиката на оценяване, използвана в консолидирания финансов отчет.

Активите на Групата, които не се отнасят директно към дейността на някой от сегментите, не се разпределят по сегменти.

Информацията относно резултатите на отделните сегменти, която се преглежда регулярно от лицата, отговорни за вземане на оперативни решения, не включва ефектите от единични неповтаряеми събития. Финансовите приходи и разходи се включват в резултатите на оперативните сегменти, които редовно се преглеждат от лицата, отговорни за вземане на оперативни решения.

Не са настъпили промени в методите за оценка, използвани за определяне на печалбата или загубата на сегментите в предходни отчетни периоди. Не се прилага асиметрично разпределение между сегментите.

4.9. Приходи

4.9.1. Счетоводна политика за признаване и оценяване на приходи по договори с клиенти, приложима от 01.01.2018 г.

За да определи дали и как да признае приходи, Групата използва следните 5 стъпки:

1. Идентифициране на договора с клиента;
2. Идентифициране на задълженията за изпълнение;
3. Определяне на цената на сделката;
4. Разпределение на цената на сделката към задълженията за изпълнение;
5. Признаване на приходите, когато са удовлетворени задълженията за изпълнение.

Приходите от договори с клиенти се признават, когато контролът върху обещаните в договора стоки и/или услуги се прехвърлят на клиента в размер, който отразява възнаграждението, на което Групата очаква да има право в замяна на тези стоки или услуги.

Контролът се прехвърля на клиента, когато (или като) удовлетвори задължението за изпълнение, съгласно условията на договора, като прехвърли обещаната стока или услуга на клиента. Даден актив (стока или услуга) е прехвърлен, когато (или като) клиентът получи контрол върху този актив.

Всяко обещание за прехвърляне на стоки и/или услуги, които са разграничими (сами по себе си и в контекста на договора), се отчита като едно задължение за изпълнение.

Групата признава приход за всяко отделно задължение за изпълнение на ниво индивидуален договор с клиент като се анализират вида, срока и условията за всеки конкретен договор. При договори със сходни характеристики приходите се признават на портфейлна база само ако групирането им в портфейл не би имало съществено различно въздействие върху финансовите отчети.

Обичайно, договорите с клиенти на Групата включват едно задължение за изпълнение.

Когато дадена сделка попада частично в обхвата на МСФО 15 и частично в обхвата на други стандарти Групата прилага изискванията за разделяне и/или за първоначално оценяване, посочени в тези стандарти, ако в другите стандарти е посочено как да се разделят и/или първоначално да се оцени една или повече части от договора. Групата изключва от цената на сделката стойността на частта (или частите) от договора, която първоначално е оценена в съответствие с други стандарти, и прилага изискванията на МСФО 15, за да разпредели оставащата стойност от цената на сделката.

Ако в други стандарти не е посочено как да се разделят и/или първоначално да се оцени една или повече части от договора, тогава Групата прилага МСФО 15 за разделянето и/или първоначалното оценяване на частта (или частите) от договора.

Оценяване

Приходите се измерват въз основа на определената за всеки договор цена на сделката.

При определяне на цената на сделката Групата взема предвид условията на договора и обичайните си търговски практики.

Цената на сделката е размерът на възнаграждението, на което Групата очаква да има право в замяна на прехвърлянето на клиента на обещаните стоки или услуги, с изключение на сумите, събрани от името на трети страни (например данък върху добавената стойност). Обещаното в договора с клиента възнаграждение може да включва фиксирани суми, променливи суми или и двете.

Когато (или като) бъде удовлетворено задължение за изпълнение, Групата признава като приход стойността на цената на сделката (което изключва приблизителни оценки на променливото възнаграждение, съдържащо ограничения), която е отнесена към това задължение за изпълнение.

Групата разглежда дали в договора съществуват други обещания, които са отделни задължения за изпълнение, за които трябва да бъде разпределена част от цената на сделката. При определяне на цената на сделката се взема предвид влиянието на променливо възнаграждение, наличието на значителни компоненти на финансирането, непарицното възнаграждение и възнаграждението, дължимо на клиента.

Принципал или агент

Когато трета страна участва в предоставянето на стоки или услуги на клиент, Групата определя дали естеството на неговото обещание е задължение за изпълнение, свързано с предоставяне на конкретните стоки или услуги (принципал), или с уреждане третата страна да предостави тези стоки или услуги (агент).

Групата е принципал, когато контролира обещаната стока или услуга преди да я прехвърли на клиента. Въпреки това, Групата не действа непременно като принципал, ако получава правото на собственост върху даден актив само временно, преди правото на собственост да бъде прехвърлено на клиента.

Групата е агент, ако задължение за изпълнение на Групата е да уреди предоставянето на стоките или услугите от трета страна. Когато дружеството - агент, удовлетворява задължение за изпълнение, то признава приход в размер на такса или комисионна, на които очаква да има право в замяна на това, че е уредило стоките и услугите да бъдат предоставени от друга страна. Таксата или комисионата на Групата може да бъде нетният размер на възнаграждението, който Групата запазва след като заплати на другата страна възнаграждението, получено в замяна на стоките или услугите, които трябва да бъдат предоставени от тази страна.

Търговски вземания и активи по договори

Вземането представлява правото на Групата да получи възнаграждение в определен размер, което е безусловно (т.е., преди плащането на възнаграждението да стане дължимо е необходимо единствено да изтече определен период от време).

Активът по договор е правото на Групата да получи възнаграждение в замяна на стоките или услугите, които е прехвърлило на клиента, но което не е безусловно (начисление за вземане). Ако чрез прехвърляне на стоките и/или предоставянето на услугите Групата изпълни задължението си преди клиентът да заплати съответното възнаграждение и/или преди плащането да стане дължимо, актив по договор се признава за заработеното възнаграждение (което е под условие). Признатите активи по договор се рекласифицират като търговско вземане, когато правото на възнаграждение стане безусловно.

Пасиви по договори

Като пасив по договор Групата представя получените от клиента плащания и/или безусловно право да получи плащане, преди да е изпълнило задълженията си за изпълнение по договора. Пасивите по договор се признават като приход, когато (или като) удовлетвори задълженията за изпълнение.

Пасивите по договори включват задълженията по продадени самолетни билети, за които към датата на финансовия отчет не е настъпил моментът на фактическо предоставяне на услугата т.е. извършване на превоза.

Активите и пасивите, произтичащи от един договор, се представят нетно в отчета за финансовото състояние, дори ако те са резултат от различни договорни задължения по изпълнението на договора.

След първоначалното признаване, търговските вземания и активите по договора подлежат на преглед за обезценка в съответствие с правилата на МСФО 9 Финансови инструменти.

4.9.1.1. Приходи, които се признават с течение на времето

Предоставяне на услуги

Услугите, предоставяни от Групата, включват широка гама от услуги на предприятията в Групата в зависимост от характера на тяхната дейност – банкови, консултантски, сондажни, проучвателни, хидрогеоложки, ремонтни, транспортни с въздушен, речен и сухопътен превоз, услуги по съхранение на стоки, проектантски, технически услуги, ИТ поддръжка и други. Групата предоставя и ИТ услуги, включително обработка на заплати в замяна на фиксирана месечна такса. Приходите се признават на база линейния метод за срока на всеки договор. Тъй като размерът на работата, която се изисква за изпълнение на тези договори, не се различава съществено всеки месец, линейният метод отразява вярно прехвърлянето на стоки или услуги.

Таксите, които не са неразделна част от ефективния лихвен процент на финансовите инструменти, се отчитат счетоводно в съответствие с МСФО 15.

Обичайно, услугите на Групата се състоят от едно задължение за изпълнение.

Приходите от предоставени услуги се признават, когато контролът върху ползите от предоставените услуги е прехвърлен върху ползвателя на услугите. Приход се признава с течение на времето на база изпълнение на отделните задължения за изпълнение.

Приходите от тези услуги се признават на база време и материали, когато услугите се предоставят. При признаване на приходите от предоставените услуги, Групата прилага метод за измерване на напредъка, отчитащ продукцията или метод, отчитащи вложените ресурси.

Приходи от авиационна дейност

Основната дейност на авиокомпанията в Групата е свързана с оказване на авиационни услуги както на територията на страната, така и в чужбина.

Приходите от извършени полети включват извършване на услуги за международни и вътрешни редовни полети, международни чартърни полети и други услуги, свързани с извършването на полета. Групата прехвърля контрола върху услугите с течение на времето и следователно удовлетворява задължението за изпълнение и признава приходи с течение на времето.

Приходите от извършени полети се признават след реалното извършване на полета.

Цената на услугите за извършване на полети може да се определи като фиксирано възнаграждение. Цената на самолетния билет включва цената на превоза - както на пътника, така и на различно количество багаж в зависимост от приложената тарифа, храна на борда, застраховка; летищни такси и горивна такса. Разпределяне на цената на сделката спрямо задълженията за изпълнение се извършва на база единични продажни цени.

Групата измерва своя напредък към пълно уреждане на задължението за изпълнение, удовлетворено с течение на времето чрез потвърждение за извършения полет и съответно ползван превоз от страна на пътника.

В случаите, когато клиентите са закупили билети, но опциите за ползване и/или периодът на валидност на самолетните билети са изтекли и те не са ползвани от клиента, Групата признава приход от билети с изтекла валидност. Частта от възнаграждението, отнасяща се до летищни такси, които Групата обичайно събира от клиентите в качеството си на агент, също се признават като приход от билети с изтекла валидност, тъй като те не подлежат на връщане и няма опции за ползването им.

4.9.1.2. Приходи, които се признават към определен момент

Продажба на стоки и продукция

Продажбата на стоки и продукция включва продажба на нефт, суров нефт, природен газ, нефтопродукти и други. Приход се признава, когато Групата е прехвърлила на купувача контрола върху предоставените стоки. Счита се, че контролът се прехвърля на купувача, когато клиентът е приел стоките без възражение.

Приходите от продажба на стоки, които не са обвързани с договор за бъдеща сервизна поддръжка, се признават към момента на доставката. Когато стоките изискват приспособяване към нуждите на клиента, модификация или внедряване, Групата може да прилага метод за измерване на напредъка, отчитащ продукцията или метод, отчитащи вложените ресурси.

Когато продажбата на стоки включва поощрения за лоялни клиенти, те се разпределят в рамките на цената на сделката и се признават като пасиви по договор. Полученото възнаграждение се разпределя между отделните задължения за изпълнение, включени в договора за продажба на база на техните единични продажни цени/ остатъчна стойност. Приход от този вид продажби се признава, когато клиентът замени получените поощрения с продукти, доставени от Групата.

4.9.2. Други приходи на Групата

Основната част от приходите на Групата, които са извън обхвата на МСФО 15 и се отчитат по реда на други стандарти, са свързани с банковата дейност, застрахователната дейност и дейността, свързана с управление и търговия с финансови инструменти. Приходите на Групата свързани с операции с финансови инструменти се класифицират като печалби от операции с финансови инструменти и/или финансови приходи от лихви по заеми и приходи от дивиденди.

Приходите от банкови такси и комисионни, които не са неразделна част от ефективния лихвен процент на финансовите инструменти, лихви по предоставени заеми, печалби от търговия с финансови инструменти се признават по реда на МСФО 9. Приходите, свързани със застрахователната дейност на Групата, се отчитат в съответствие с МСФО 4.

Признаването и отчитането е както следва:

Приходи от банкова дейност

Приходи от лихви и разходи за лихви

Приходите от и разходите за лихви се признават като се взема предвид ефективния доход/ефективния лихвен процент на съответния финансов актив или пасив във всички съществени аспекти. Приходите и разходите за лихви включват амортизацията на дисконтови, премийни или други разлики между първоначалната отчетна стойност и стойността на падежа на лихвоносен инструмент, изчислена на база ефективен лихвен процент. Ефективният лихвен процент е процентът при който точно се дисконтират приблизителните бъдещи парични потоци

на финансовия инструмент за очаквания му живот или, там където е приложимо, за по-къс период, до нетната отчетна стойност на финансовия актив или финансов пасив. Бъдещите парични потоци са приблизително изчислени, като се вземат предвид договорните условия на инструмента. Изчисляването на ефективния лихвен процент включва всички такси и възнаграждения платени или получени между страните по договора, които са пряко свързани с конкретното споразумение, транзакционни разходи и всички други премии или отстъпки.

Приходите от лихви и разходите за лихви, представени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход, включват:

- лихви от финансови активи и пасиви, оценявани по амортизирана стойност, изчислени на базата на ефективен лихвен процент;
- лихви от финансови активи, оценявани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход (FVTOCI), изчислени на базата на ефективен лихвен процент;
- лихви от финансови активи, оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата;

Групата преустановява балансовото начисляване на лихви и не отчита приходи от лихви по вземания от момента, в който съответното вземане придобие статут на съдебно. Вземанията на Групата от лихви по съдебно вземане, възникнали след датата, на която вземането е придобило статут на съдебно, се начисляват балансово и признават като приходи от лихви при погасяването им.

Такси и комисиони

Всички такси и комисионни, които не са неразделна част от ефективния лихвен процент на финансовия инструмент, се отчитат счетоводно в съответствие с МСФО 15.

За да определи дали и как следва да признават приходи в съответствие с МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“, се използват следните 5 стъпки:

- 1 Идентифициране на договора с клиент
- 2 Идентифициране на задълженията за изпълнение
- 3 Определяне на цената на сделката
- 4 Разпределение на цената на сделката към задълженията за изпълнение
- 5 Признаване на приходите, когато са удовлетворени задълженията за изпълнение.

Приходите се признават или в даден момент или с течение на времето, когато или докато Групата удовлетвори задълженията за изпълнение, прехвърляйки обещаните услуги на своите клиенти.

Групата признава като задължения по договор възнаграждения, получени по отношение на неудовлетворени задължения за изпълнение и ги представя като други задължения в отчета за финансовото състояние. По същия начин, ако Групата удовлетвори задължение за изпълнение, преди да получи възнаграждението, то признава в отчета за финансовото състояние или актив по договора, или вземане, в зависимост от това дали се изисква нещо друго освен определено време за получаване на възнаграждението.

Във връзка с влизането в сила от 01.01.2018 на МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“, Групата направи анализ на видовете съществуващи договорни отношения с клиентите, като в резултат на този анализ не се установиха съществени ефекти от прилагането на МСФО 15 във финансовите отчети на Групата.

Таксите и комисионите се състоят основно от такси за банкови преводи в страната и чужбина, такси за обслужване на сметки, такси, свързани с кредитни експозиции, обслужване на задбалансови ангажименти и други приходи, оповестени в бележка 43.

Комисионите, възникващи от сделки в чуждестранна валута, се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход при получаването им. Таксите и комисионите за отпускане и управление на кредити, когато са част от ефективния им доход, се разсрочват чрез амортизирането им за срока на действие на кредита и се признават като текущ финансов приход през този период по метода на ефективния лихвен процент.

Приходи от застрахователна дейност

Признаването като приход на премиите по общо застраховане е на база сумата, дължима от застрахованото (застраховащото) лице за целия период на покритие, която застрахователят има право да получи по силата на сключени през отчетния период застрахователни договори, и в случаите, когато периодът на покритие обхваща изцяло или отчасти следващ отчетен период. Групата отчита приходите от застрахователни премии на база на принципа на начисляването, като приход се признава в периода на издаването на полицата, когато цялата премия или първа вноска е платена, освен ако не е договорено друго.

В случаите на съзастраховане само частта на застрахователя от общата сума на премиите се признава като приход.

В отстъпените премии на презастрахователи по общо застраховане се включват дължимите премии на презастрахователи по силата на презастрахователни договори във връзка с презастраховане на рискове по сключени през отчетния период договори по пряко застраховане и активно презастраховане. Отчетените презастрахователни премии, които не са платени към датата на баланса, се отразяват като задължение.

Сумите, които подлежат на възстановяване от презастрахователи във връзка с изплатените през същия период претенции от застрахователя, се отчитат като намаление на застрахователните суми и обезщетения и се представят на ред „Приходи от получени суми и обезщетения от презастрахователи“ и в случаите, когато уреждането на взаимоотношенията с презастрахователите е в следващ отчетен период.

Приходите от упражняване на регресни права се признават в момента на тяхното завеждане. Отчетените презастрахователни премии, които не са платени към датата на баланса, се отразяват като задължение.

Приходи от безвъзмездни средства, предоставени от държавата

Приходите от безвъзмездни средства, предоставени от държавата, се признават по справедлива стойност, когато е налице приемлива гаранция, че Групата ще изпълни условията, свързани с тях и помощта ще бъде получена.

Приходите от безвъзмездни средства, предоставени от държавата, се признават през периодите, необходими за тяхната съпоставка със свързаните разходи, които те са предназначени да компенсират, при използване на систематична база.

Безвъзмездни средства, предоставени от държавата, свързани с амортизируеми активи, се признават като приходи за срока на полезния живот на амортизируемия актив чрез намалени амортизационни отчисления.

4.9.3. Счетоводна политика за признаване и оценяване на приходи, приложима до 31.12.2017 г.

Приходите включват приходи от продажба на стоки и предоставяне на услуги от всеки един бизнес сегмент на Групата.

Приходите се оценяват по справедлива стойност на полученото или подлежащото на получаване плащане или възмездяване, като се отчита сумата на всички търговски отстъпки и количествени работи, направени от Групата. При замяна на сходни активи, които имат сходна цена, размяната не се разглежда като сделка, която генерира приходи.

Приходът се признава, когато са изпълнени следните условия:

- Сумата на прихода може да бъде надеждно оценена;
- Вероятно е икономическите изгоди от сделката да бъдат получени;
- Направените разходи или тези, които предстои да бъдат направени, могат надеждно да бъдат оценени;
- Критериите за признаване, които са специфични за всяка отделна дейност на Групата, са изпълнени. Те са определени в зависимост от продуктите или услугите, предоставени на клиента, и на договорните условия, както са изложени по-долу.

Продажба на стоки

При продажба на стоки, приходът се признава, когато Групата е прехвърлила на купувача значимите ползи и рискове от собствеността на предоставените стоки. Счита се, че значимите рискове и ползи са прехвърлени на купувача, когато клиентът е приел стоките без възражение.

Приходи от предоставяне на услуги

Приходът, свързан със сделка по предоставяне на услуги, се признава, когато резултатът от сделката може надеждно да се оцени.

Приходи от банкова дейност

Приходи от лихви и разходи за лихви

Приходите от и разходите за лихви се признават на пропорционална времева база, с използване на метода на ефективния лихвен процент, като се амортизира разликата между сумата при първоначалното признаване на съответния актив или задължение и сумата при настъпил падеж.

За кредити, предоставени от Банките на Групата и задължения към депозанти, където лихвата се изчислява ежедневно като се прилага договорения лихвен процент към неиздължената сума на кредита, ефективният лихвен процент се приема за приблизително равен на договорения, поради естеството на договорните отношения.

Натрупаните лихви в резултат на притежаване на ценни книжа за търгуване или за продажба се отчитат като приходи от лихви. Приходите от лихви включват сумата на амортизацията на дисконта, премията или друга разлика между началната отчетна сума на дълговите ценни книжа и сумата им на падежа.

При придобиване на лихвоносна инвестиция, натрупаната към момента на придобиването лихва се отчита като вземане.

Приходи от такси и комисиони

Таксите и комисионите се състоят основно от такси за разплащателни операции в лева и чуждестранна валута, такси за отпускане и управление на кредити, за откриване на акредитиви и издаване на гаранции. Таксите и комисионите се начисляват, когато са заработени или дължими.

Комисионите, възникващи от сделки в чуждестранна валута се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход при получаването им. Таксите и комисионите за отпускане и управление на кредити, когато са част от ефективния им доход, се разсрочват чрез амортизирането им за срока на действие на кредита и се признават като текущ финансов приход през този период чрез корекция на ефективния лихвен доход.

Приходи от застрахователна дейност

Признаването като приход на премиите по общо застраховане е на база сумата, дължима от застрахованото (застраховащото) лице за целия период на покритие, която застрахователят има право да получи по силата на сключени през отчетния период застрахователни договори, и в случаите, когато периодът на покритие обхваща изцяло или отчасти следващ отчетен период.

Презастрахователните премии от активно презастраховане се признават като приход на база дължимите през отчетния период премии от цеденти по силата на презастрахователни договори.

В случаите на съзастраховане само частта на застрахователя от общата сума на премиите се признава като приход.

В отстъпените премии на презастрахователи по общо застраховане се включват дължимите премии на презастрахователи по силата на презастрахователни договори във връзка с презастраховане на рискове по сключени през отчетния период договори по пряко застраховане и активно презастраховане. Отчетените презастрахователни премии, които не са платени към датата на баланса, се отразяват като задължение.

Сумите, които подлежат на възстановяване от презастрахователи във връзка с изплатените през същия период претенции от застрахователя, се отчитат като дял на презастрахователите и в случаите, когато уреждането на взаимоотношенията с презастрахователите е в следващ отчетен период.

В отстъпените премии към презастрахователи се включват дължимите през отчетния период премии на презастрахователите по силата на презастрахователни договори във връзка с презастраховане на рискове по сключени през отчетния период договори, както и презастраховане на рискове, относими към премийни периоди с начало през отчетния период.

Отчетените презастрахователни премии, които не са платени към датата на баланса, се отразяват като задължение.

Приходи от авиационна дейност

Услугите, предоставяни от Групата, включват превоз на пътници, товари, багажи и поща със собствени и наети превозни средства, отдаване на самолети под наем, техническо поддържане на въздухоплавателни средства и инженеринг, продажба и резервации на билети, производствено-технически и посреднически дейности, подготовка и квалификация на кадри, вътрешна и външна търговия.

Приходите от продажба на самолетни билети се признават при реално извършване на превоза на пътници.

Когато продажбата на самолетни билети включва поощрения за лоялни клиенти, полученото възнаграждение се разпределя между отделните компоненти на договора за продажба на база на тяхната справедлива стойност. Приход от този вид продажби се признава, когато клиентът замени получените поощрения с услуги, предоставени от Групата.

Приходи от безвъзмездни средства, предоставени от държавата

Приходите от безвъзмездни средства, предоставени от държавата, се признават по справедлива стойност, когато е налице приемлива гаранция, че Групата ще изпълни условията, свързани с тях и помощта ще бъде получена.

Приходите от безвъзмездни средства, предоставени от държавата, се признават през периодите, необходими за тяхната съпоставка със свързаните разходи, които те са предназначени да компенсират, при използване на систематична база.

Безвъзмездни средства, предоставени от държавата, свързани с амортизируеми активи, се признават като приходи за срока на полезния живот на амортизируемия актив чрез намалени амортизационни отчисления.

Приходи от лихви и дивиденди

Приходите от лихви се отчитат текущо по метода на ефективния лихвен процент. Приходите от дивиденди, различни от приходите от инвестиции в асоциирани предприятия, се признават в момента на възникване на правото за получаване на плащането.

4.10. Оперативни разходи

Оперативните разходи се признават в печалбата или загубата при ползването на услугите или на датата на възникването им.

Групата отчита два вида разходи, свързани с изпълнението на договорите за доставка на услуги с клиенти: разходи за сключване/постигане на договора и разходи за изпълнение на договора. Когато разходите не отговарят на условията за разсрочване съгласно изискванията на МСФО 15, същите се признават като текущи в момента на възникването им като например не се очаква да бъдат възстановени или периодът на разсрочването им е до една година.

Следните оперативни разходи винаги се отразяват като текущ разход в момента на възникването им:

- Общи и административни разходи (освен ако не са за сметка на клиента);
- Разходи за брак на материални запаси;
- Разходи, свързани с изпълнение на задължението;

– Разходи, за които предприятието не може да определи, дали са свързани с удовлетворено или неудовлетворено задължение за изпълнение.

Разходите за гаранции се признават и се приспадат от свързаните с тях провизии при признаването на съответния приход.

По отношение на разходите, свързани с нерегулярности и/или други компенсации, дължими на клиентите, авиокомпанията от Групата е запазила досегашния си подход за отчитане като текущ разход. МСФО 15 не дава изрични указания за отчитането на този вид обезщетения. Групата счита, че няма предоставяне на отделна стока или услуга, срещу която това обезщетение да бъде намалено.

Авиационните разходи представляват разходите за комисионни на посредници и разходи за реклама и се признават като текущи разходи за срока на съответните застрахователни договори в пълен размер в момента на начисляване на прихода.

Разходи за застрахователна дейност

Разходите за изплатени обезщетения се признават за периода, в който възникват. Те включват разходите за изплатени обезщетения и разходите свързани с оценка на дължимото обезщетение (ликвидационни разходи), намалени с приходите от упражняване на регресни права и възстановимите обезщетения от презастрахователи, коригирани с изменението на резерва за предстоящи плащания, нетно от презастраховане за финансовата година.

Аквизиционните разходи представляват разходите за комисионни на посредници и разходи за реклама и се признават като текущи разходи за срока на съответните застрахователни договори в пълен размер в момента на начисляване на прихода.

Административните разходи представляват разходи, свързани с персонала на застрахователя, разходи по инкасиране на премиите и управление на застрахователния портфейл включително и реклама, както и амортизация на дълготрайните активи. Административните разходи се признават в печалбата или загубата при ползването на услугите или на датата на възникването им.

Разходите за бъдещи периоди се отлагат за признаване като текущ разход за периода, през който договорите, за които се отнасят, се изпълняват.

4.11. Разходи за лихви и разходи по заеми

Разходите за лихви се отчитат текущо по метода на ефективния лихвен процент.

Разходите по заеми основно представляват лихви по заемите на Групата. Всички разходи по заеми, които директно могат да бъдат отнесени към закупуването, строителството или производството на един отговарящ на условията актив, се капитализират през периода, в който се очаква активът да бъде завършен и приведен в готовност за използване или продажба. Останалите разходи по заеми следва да се признават като разход за периода, в който са възникнали, в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за лихви”.

4.12. Репутация

Репутацията представлява бъдещите икономически ползи, произтичащи от други активи, придобити в бизнес комбинация, които не са индивидуално идентифицирани и признати отделно. Вижте пояснение 4.4 за информация относно първоначалното определяне на репутацията. За целите на теста за обезценка репутацията се разпределя към всяка една единица, генерираща парични потоци, на Групата (или група от единици, генериращи парични потоци), която се очаква да има ползи от бизнес комбинацията, независимо от това дали други активи или пасиви на придобитото дружество са разпределени към тези единици. Репутацията се оценява по стойност на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. Вижте пояснение 4.16 за информация относно тестовете за обезценка.

При отписване на единица, генерираща парични потоци, съответната част от репутацията се включва в определянето на печалбата или загубата от отписването.

4.13. Нематериални активи

Нематериалните активи включват търговски марки, лицензи и патенти, програмни продукти, връзки с клиенти, продукти от развойна дейност, активи по проучване и оценка на минерални ресурси и други. Те се отчитат по цена на придобиване, включваща всички платени мита, невъзстановими данъци и направените преки разходи във връзка с подготовка на актива за експлоатация. При придобиване на нематериален актив в резултат на бизнес комбинация себестойността му е равна на справедливата стойност в деня на придобиването.

Последващото оценяване се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Последващите разходи, които възникват във връзка с нематериалните активи след първоначалното им признаване, се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за периода на тяхното възникване, освен ако благодарение на тях активът може да генерира повече от първоначално предвидените бъдещи икономически ползи и когато тези разходи могат надеждно да бъдат оценени и отнесени към актива. Ако тези условия са изпълнени, разходите се добавят към себестойността на актива.

Остатъчната стойност и полезният живот на нематериалните активи се преценяват от ръководството към всяка отчетна дата.

Амортизацията се изчислява, като се използва линейния метод върху оценения полезен срок на годност на отделните активи, както следва:

• софтуер	2-5 години
• търговски марки	6-7 години
• права върху собственост	5-7 години
• лицензи	7 години
• сертификати	5 години
• права върху индустриална собственост	27 - 30 години
• други	7 - 10 години

Разходите за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход като Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи, част от ред Разходи за нефинансова дейност и ред Административни разходи.

Печалбата или загубата от продажбата на нематериални активи се определя като разлика между постъпленията от продажбата и балансовата стойност на активите и се отразява в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Печалба от продажба на нетекущи активи”.

4.14. Имоти, машини и съоръжения

Имотите, машините и съоръженията се оценяват първоначално по себестойност, включваща цената на придобиване, както и всички преки разходи за привеждането на актива в работно състояние.

Последващото оценяване на имоти, машини и съоръжения се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Последващите разходи, свързани с определен актив от имоти, машини и съоръжения, се прибавят към балансовата стойност на актива, когато е вероятно Групата да има икономически ползи, надвишаващи първоначално оценената ефективност на съществуващия актив. Всички други последващи разходи се признават за разход за периода, в който са направени.

Остатъчната стойност и полезният живот на имоти, машини и съоръжения се преценяват от ръководството към всяка отчетна дата.

Имоти, машини и съоръжения, придобити при условията на финансов лизинг, се амортизират на база на очаквания полезен срок на годност, определен посредством сравнение с подобни

собствени активи на Групата, или на база на лизинговия договор, ако неговият срок е по-кратък.

Амортизацията на имоти, машини и съоръжения се изчислява, като се използва линейният метод върху оценения полезен живот на отделните групи активи, както следва:

• Сгради	25 години
• Машини	3-5 години
• Съоръжения	от 4 до 25 години
• Транспортни средства	от 4 до 10 години
• Летателни апарати	20 години
• Двигатели	12 години
• Кораби	30 години
• Стопански инвентар	7 години
• Други	7 години

Разходите за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход като Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи, част от ред Оперативни и административни разходи.

Печалбата или загубата от продажбата на имоти, машини и съоръжения се определя като разлика между постъпленията от продажбата и балансовата стойност на актива и се признава в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Печалба от продажба на нетекущи активи”.

4.15. Отчитане на лизинговите договори

Групата като лизингополучател

В съответствие с изискванията на МСС 17 „Лизинг” правата за разпореждане с актива се прехвърлят от лизингодателя върху лизингополучателя в случаите, в които лизингополучателят понася съществените рискове и изгоди, произтичащи от собствеността върху наетия актив.

При сключване на договор за финансов лизинг активът се признава в консолидирания отчет за финансовото състояние на лизингополучателя по по-ниската от двете стойности – справедливата стойност на наетия актив и настоящата стойност на минималните лизингови плащания плюс непредвидени плащания, ако има такива. В консолидирания отчет за финансовото състояние се отразява и съответното задължение по финансов лизинг, независимо от това дали част от лизинговите плащания се дължат авансово при сключване на договора за финансов лизинг.

Впоследствие лизинговите плащания се разпределят между финансов разход и намаление на неплатеното задължение по финансов лизинг.

Активите, придобити при условията на финансов лизинг, се амортизират в съответствие с изискванията на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения” или МСС 38 „Нематериални активи”.

Лихвената част от лизинговата вноска представлява постоянен процент от непогасеното задължение и се признава в печалбата или загубата за периода на лизинговия договор.

Всички останали лизингови договори се считат за оперативни лизингови договори. Плащанията по оперативен лизингов договор се признават като разходи по линейния метод за срока на споразумението. Разходите, свързани с оперативния лизинг, напр. разходи за поддръжка и застраховки, се признават в печалбата или загубата в момента на възникването им.

Групата като лизингодател

Активите, отдадени по оперативни лизингови договори, се отразяват в консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата и се амортизират в съответствие с амортизационната политика, възприета по отношение на подобни активи на Групата, и изискванията на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения” или МСС 38 „Нематериални активи”. Доходът от оперативни лизингови договори се признава директно като приход в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния отчетен период.

Активите, отдадени при условията на финансови лизингови договори, се отразяват в консолидирания отчет за финансово състояние на Групата като вземане, равно на нетната инвестиция в лизинговия договор. Доходът от продажба на активите се включва в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период. Признаването на финансовия приход се основава на модел, отразяващ постоянен периодичен процент на възвращаемост върху остатъчната нетна инвестиция.

4.16. Тестове за обезценка на активи

При изчисляване размера на обезценката Групата дефинира най-малката разграничима група активи, за която могат да бъдат определени самостоятелни парични потоци (единица, генерираща парични потоци). В резултат на това някои от активите подлежат на тест за обезценка на индивидуална база, а други на база на единица, генерираща парични потоци.

Всички активи и единици, генериращи парични потоци, се тестват за обезценка поне веднъж годишно. Всички други отделни активи или единици, генериращи парични потоци, се тестват за обезценка, когато събития или промяна в обстоятелствата индикират, че тяхната балансова стойност не може да бъде възстановена.

За загуба от обезценка се признава сумата, с която балансовата стойност на даден актив или единица, генерираща парични потоци, превишава възстановимата им стойност, която е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите по продажба на даден актив, и неговата стойност в употреба. За да определи стойността в употреба, ръководството на Групата изчислява очакваните бъдещи парични потоци за всяка единица, генерираща парични потоци, и определя подходящия дисконтов фактор с цел калкулиране на настоящата стойност на тези парични потоци. Данните, използвани при тестването за обезценка, се базира на последния одобрен бюджет на Групата, коригиран при необходимост с цел елиминиране на ефекта от бъдещи реорганизации и значителни подобрения на активи. Дисконтовите фактори се определят за всяка отделна единица, генерираща парични потоци, и отразяват съответния им рисков профил, оценен от ръководството на Групата.

Загубите от обезценка на единица, генерираща парични потоци, се посочват в намаление на балансовата сума на активите от тази единица. За всички активи на Групата ръководството преценява последващо дали съществуват индикации за това, че загубата от обезценка, призната в предходни години, може вече да не съществува или да е намалена. Обезценка, призната в предходен период, се възстановява, ако възстановимата стойност на единицата, генерираща парични потоци, надвишава нейната балансова стойност.

4.17. Инвестиционни имоти

Групата отчита като инвестиционни имоти сгради и земи, които се държат за получаване на приходи от наем и/или за увеличение на капитала, по модела на справедливата стойност.

Инвестиционните имоти се оценяват първоначално по себестойност, включваща покупната цена и всички разходи, които са пряко свързани с инвестиционния имот, например хонорари за правни услуги, данъци по прехвърляне на имота и други разходи по сделката.

Инвестиционните имоти се преоценяват на годишна база и се включват в консолидирания отчет за финансовото състояние по пазарните им стойности. Те се определят от независими оценители с професионална квалификация и значителен професионален опит в зависимост от характера и местонахождението на инвестиционните имоти, базирайки се на доказателства за пазарните условия.

Всяка печалба или загуба от промяна в справедливата стойност или от продажба на даден инвестиционен имот се признава незабавно в печалбата или загубата на ред Продажба на нетекущи активи и на ред Промяна в справедливата стойност на инвестиционните имоти.

Последващите разходи, свързани с инвестиционни имоти, които вече са признати в консолидирания финансов отчет на Групата, се прибавят към балансовата стойност на имотите, когато е вероятно Групата да получи бъдещи икономически ползи, надвишаващи първоначално оценената стойност на съществуващите инвестиционни имоти. Всички други последващи разходи се признават за разход в периода, в който са възникнали.

Групата отписва инвестиционните си имоти при продажбата им или при трайното им изваждане от употреба, в случай че не се очакват никакви икономически изгоди от тяхното

освобождаване. Печалбите или загубите, възникващи от изваждането им от употреба или тяхната продажба, се признават в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход и се определят като разлика между нетните постъпления от освобождаването на актива и балансовата му стойност.

Приходите от наем и оперативните разходи, свързани с инвестиционни имоти, се представят в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход съответно на ред „Приходи от нефинансова дейност” и ред „Оперативни и административни разходи”, и се признават, както е описано в пояснение 4.9 и пояснение 4.10.

4.18. Активи по проучване и оценка на минерални ресурси

Проучването и оценката на минералните ресурси за Групата, се отнася до проучване и оценка на суров нефт и природен газ. След придобиване на право за проучване и оценка всички разходи, свързани с този процес, се капитализират първоначално по разходоопределящи звена – конкретен „Блок“.

Групата признава като активи по проучване и оценка всички пряко свързани разходи, доколкото те са свързани със специфични дейности по проучване и оценка, които може да се отнесат директно към точно определена площ за проучване „Блок“, за която Групата е получила права от съответните държавни институции. Такива разходи включват най-малко следните видове:

- Придобиване на права за проучвания
- Топографски, геологически, геохимически и геофизични изследвания
- Проучвателни сондажи
- Вземане на проби за анализ
- Дейности, свързани с оценяване техническата изпълнимост и търговската приложимост на добиването на минерални ресурси.

Всички разходи, направени преди получаването на права за проучване и оценка се отнасят в печалбата или загубата за периода, в който са възникнали.

Активите по проучване и оценка на минерални ресурси могат да бъдат класифицирани като:

- Разрешения за търсене и проучване, издадени от Министерство на Околната Среда и Водите и Министерство на Икономиката и Енергетиката, съгласно Закона за подземните богатства и свързаните с тях такси;
- Всички разходи за топографски, геологически, геохимически и геофизични изследвания, проучвателни сондажи, изкопни работи, вземане на проби за анализ и други дейности, свързани с оценяване техническата изпълнимост и търговската приложимост на добиването на минерални ресурси, както и други разходи за проучване и оценка, които са направени за конкретна площ, за която Групата притежава разрешение за проучване. Тези разходи включват и разходите за възнаграждение на персонала, материали и използвано гориво, снабдителни разходи и плащания направени към доставчици.

Разходите по проучване и оценка на минерални ресурси се капитализират и представят като нематериални активи до момента, до който не бъде доказана възможността или невъзможността за техническа изпълнимост и търговска приложимост на минералния ресурс. След доказване на техническа изпълнимост и търговска приложимост на открития минерален ресурс, разходите по проучване и оценка се трансформират към „Имоти, машини и съоръжения“.

Активите по проучване и оценка се преглеждат технически, финансово и на управленско ниво поне веднъж годишно с цел потвърждаване на намерението за продължаване на проучвателните дейности и извличане на ползи от направеното откритие, както и за наличие на индикации за обезценка. В случай, че Групата няма намерение да продължава проучвателните дейности или има индикации за обезценка, разходите се отписват.

Оценяването на активите по проучване и оценка на минерални ресурси при тяхното първоначално признаване е по себестойност. Елементите на себестойността включват операции по проучване и оценяване.

“Операции по проучване” – означава операциите с цел проучване на акумулация от петрол. Това включва, без да се ограничава до, геоложки, геофизични, фотографски, геохимични и други анализи, изучавания и изследвания, както и сондиране, удълбочаване, напускане или обсаждане и перфориране, както и изпитване на търсещи сондажи за откриването на петрол, и покупката, наемането или придобиването на такива суровини, материали, оборудване за тези дейности, каквито могат да бъдат включени в одобрените годишни работни проекти и бюджети.

“Операции по оценяване” – означава работите по оценяване (част от проучването) и работна програма за оценяване, изпълнявана след открития, с цел окупторяване на природния резервоар, към който се отнася откритието по отношение на дебелина и латерално

разпространение, и оценяване на извлекаемите количества в него, и следва да включва, без да се ограничава от геоложки, геофизични, фотографски, геохимични и други анализи.

4.19. Финансови инструменти съгласно МСФО 9, считано от 01.01.2018 г.

4.19.1. Признаване и отписване

Финансовите активи и финансовите пасиви се признават, когато Групата стане страна по договорните условия на финансовия инструмент.

Финансовите активи се отписват, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтичат или когато финансовият актив и по същество всички рискове и изгоди се прехвърлят.

Финансовите пасиви се отписват, когато задължението, посочено в договора, е изпълнено, е отменено или срокът му е изтекъл.

4.19.2. Класификация и първоначално оценяване на финансови активи

Първоначално финансовите активи се отчитат по справедлива стойност, коригирана с разходите по сделката, с изключение на финансовите активи по справедлива стойност през печалбата или загубата и търговските вземания, които не съдържат съществен финансов компонент. Първоначалната оценка на финансовите активи по справедлива стойност през печалбата или загубата не се коригира с разходите по сделката, които се отчитат като текущи разходи. Първоначалната оценка на търговските вземания, които не съдържат съществен финансов компонент представлява цената на сделката съгласно МСФО 15.

В зависимост от начина на последващо отчитане, финансовите активи се класифицират в една от следните категории:

- дългови инструменти по амортизирана стойност;
- финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата;
- финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход с или без рекласификация в печалбата или загубата в зависимост дали са дългови или капиталови инструменти.

Класификацията на финансовите активи се определя на базата на следните две условия:

- бизнес моделът на Групата за управление на финансовите активи;
- характеристиките на договорните парични потоци на финансовия актив.

Всички приходи и разходи, свързани с финансовите активи, които са признати в печалбата и загубата, се включват във финансови разходи, финансови приходи или други финансови позиции с изключение на обезценката на търговските вземания, която се представя на ред други разходи в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

4.19.3. Последващо оценяване на финансовите активи

Дългови инструменти по амортизирана стойност

Финансовите активи се оценяват по амортизирана стойност, ако активите изпълняват следните критерии и не са определени за оценяване по справедлива стойност през печалбата и загубата:

- Групата управлява активите в рамките на бизнес модел, чиято цел е да държи финансовите активи и да събира техните договорни парични потоци;
- съгласно договорните условия на финансовия актив на конкретни дати възникват парични потоци, които са единствено плащания по главница и лихва върху непогасената сума на главницата.

Тази категория включва недеривативни финансови активи като заеми и вземания с фиксирани или определяеми плащания, които не се котират на активен пазар. След първоначалното признаване те се оценяват по амортизирана стойност с използване на метода на ефективната лихва. Дискотиране не се извършва, когато ефектът от него е несъществен. Групата класифицира в тази категория парите и паричните еквиваленти, търговските и други вземания, както и дългови инструменти, които преди са били класифицирали като кредити и вземания, инвестиции, държани до падеж, или финансови активи на разположение за продажба в съответствие с МСС 39.

Финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата

Финансови активи, за които не е приложим бизнес модел „държани за събиране на договорните парични потоци“ или бизнес модел „държани за събиране и продажба“, както и финансови активи, чиито договорни парични потоци не са единствено плащания на главница и лихви, се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата. Всички деривативни финансови инструменти се отчитат в тази категория с изключение на тези, които са определени и ефективни като хеджиращи инструменти и за които се прилагат изискванията за отчитане на хеджирането (виж по-долу).

Промените в справедливата стойност на активите в тази категория се отразяват в печалбата и загубата. Справедливата стойност на финансовите активи в тази категория се определя чрез котирани цени на активен пазар или чрез използване на техники за оценяване, в случай че няма активен пазар.

Финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Групата отчита финансовите активи по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, ако активите отговарят на следните условия:

- Групата управлява активите в рамките на бизнес модел, чиято цел е да държи финансовите активи, за да събира договорни парични потоци и да ги продава; и
- Съгласно договорните условия на финансовия актив на конкретни дати възникват парични потоци, които са единствено плащания на главница и лихви върху непогасената сума на главницата.

Финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход включват:

- Капиталови ценни книжа, които не са държани за търгуване и които Групата неотменимо е избрала при първоначално признаване, да признае в тази категория. Това са стратегически инвестиции и групата счита тази класификация за по-релевантна.
- Дългови ценни книжа, при които договорните парични потоци са само главница и лихви, и целта на бизнес модела на Групата за държане се постига както чрез събиране на договорни парични потоци, така и чрез продажба на финансовите активи.

При освобождаването от капиталови инструменти от тази категория всяка стойност, отчетена в преоценъчния резерв на инструментите се прекласифицира в неразпределената печалба.

При освобождаването от дългови инструменти от тази категория всяка стойност, отчетена в преоценъчния резерв на инструментите се прекласифицира в печалбата или загубата за периода.

4.19.4. Обезценка на финансовите активи

Новите изисквания за обезценка съгласно МСФО 9, използват повече информация, ориентирана към бъдещето, за да признаят очакваните кредитни загуби – моделът за „очакваните кредитни загуби“, който замества „модела на понесените загуби“, представен в МСС 39.

Инструментите, които попадат в обхвата на новите изисквания, включват заеми и други дългови финансови активи, оценявани по амортизирана стойност, търговски вземания, активи по договори, признати и оценявани съгласно МСФО 15, както и кредитни ангажименти и някои договори за финансова гаранция (при емитента), които не се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата.

Признаването на кредитни загуби вече не зависи от настъпването на събитие с кредитна загуба. Вместо това Групата разглежда по-широк спектър от информация при оценката на кредитния риск и оценяването на очакваните кредитни загуби, включително минали събития, текущи условия, разумни и поддържащи прогнози, които влияят върху очакваната събираемост на бъдещите парични потоци на инструмента.

При прилагането на този подход, насочен към бъдещето, се прави разграничение между:

- финансови инструменти, чието кредитното качество не се е влошило значително спрямо момента на първоначалното признаване или имат нисък кредитен риск (Фаза 1)
и

- финансови инструменти, чието кредитното качество се е влошило значително спрямо момента на първоначалното признаване или на които кредитния риск не е нисък (Фаза 2)
- „Фаза 3“ обхваща финансови активи, които имат обективни доказателства за обезценка към отчетната дата.

12-месечни очаквани кредитни загуби се признават за първата категория, докато очакваните загуби за целия срок на финансовите инструменти се признават за втората категория. Очакваните кредитни загуби се определят като разликата между всички договорни парични потоци, които се дължат на Групата и паричните потоци, които тя действително очаква да получи паричен недостиг. Тази разлика е дискотирана по първоначалния ефективен лихвен процент (или с коригирания спрямо кредита ефективен лихвен процент).

Изчисляването на очакваните кредитни загуби се определя на базата на вероятностно претеглената приблизителна оценка на кредитните загуби през очаквания срок на финансовите инструменти.

За целите на установяване на обезценката по финансовите активи, Групата прилага модели за изчисляване на очакваните кредитни загуби на колективна и индивидуална база. Моделите за обезценка на индивидуално оценяваните финансови активи се прилагат за дългови финансови активи като дългови ценни книжа, банкови салда, депозити и други. Моделите за обезценка на индивидуално оценяваните експозиции, се базират на дискотираните парични потоци и отразяват различни сценарии на очаквани парични потоци, включващи и наличната разумна и аргументирана информация, достъпна без извършване на излишни разходи или усилия, която касае бъдещи събития /включително и макроикономически прогнози/. За целите на установяване на обезценката на експозиции в неизпълнение /Фаза 3/ или придобити финансови активи с кредитна обезценка, Групата прилага модел за индивидуална обезценка на активи над определен размер.

Моделът за обезценка на колективно оценявани финансови активи е базиран на определяне на стойности за вероятност от неизпълнение /PD/ и загуба при неизпълнение за всеки колективно оценяван актив, при прилагане на амортизиране с ефективния лихвен процент /EIR/ при изчисление на очакваната загуба /EAD/. Моделите за обезценка на финансови активи, оценявани колективно се прилагат за дългови ценни книжа, банкови салда и депозити, репо сделки, както и експозиции, произтичащи от кредитната дейност на Групата – кредитни и задбалансови експозиции на физически и юридически лица. Моделите включват наличната разумна и аргументирана информация, достъпна без извършване на излишни разходи или усилия, за външен кредитен рейтинг на контрагентите, както и 3 годишни сценарии за макроикономическото развитие на държавата. Групата обновява стойността на използваните прогнозни индикатори в своя модел веднъж годишно, при публичното оповестяване на 3-годишните прогнози на съответните институции.

В края на всеки отчетен период Групата актуализира оценката на изменението в кредитния риск на съответния финансов инструмент. Групата оценява загубата от обезценка за финансовия инструмент на стойност, която е равна на очакваните кредитни загуби за целия срок на инструмента, ако кредитният риск на финансовия инструмент се е увеличил значително от първоначалното признаване. Ако кредитният риск на финансовия инструмент не е значително увеличен от първоначалното признаване, Групата оценява загубата от обезценка за дадения финансов инструмент на стойност, която е равна на очакваните кредитни загуби за 12 месеца.

Търговски и други вземания, активи по договор и вземания по лизингови договори

Групата използва опростен подход при отчитането на търговските и други вземания, както и на активите по договор и признава загуба от обезценка като очаквани кредитни загуби за целия срок. Те представляват очакваният недостиг в договорните парични потоци, като се има предвид възможността за неизпълнение във всеки момент от срока на финансовия инструмент. Групата използва своя натрупан опит, външни показатели и информация в дългосрочен план, за да изчислят очакваните кредитни загуби чрез разпределянето на клиентите по индустрии и срочна структура на вземанията и използвайки матрица на провизиите.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Групата признава очакваните 12-месечни кредитни загуби за финансови активи, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход. Тъй като повечето от тези инструменти имат добър кредитен рейтинг, вероятността от неизпълнение се очаква да бъде ниска. Въпреки това към всяка отчетна дата Групата оценява дали съществува значително увеличение на кредитния риск на инструмента.

При оценяването на тези рискове Групата разчита на готовата налична информация като кредитните рейтинги, публикувани от основните агенции за кредитен рейтинг за съответния актив. Групата държи единствено прости финансови инструменти, за които специфични кредитни рейтинги обикновено са на разположение. Ако няма информация или информацията относно факторите, които влияят на рейтинга на наличния актив, е ограничена, Групата обединява подобни инструменти в един портфейл, за да оцени на тази база дали има значително увеличение на кредитния риск.

В допълнение, Групата разглежда и други показатели като неблагоприятни промени в дейността, икономически или финансови условия, които могат да засегнат способността на издателя на капиталовия инструмент да изпълни задълженията си по дълга или неочаквани промени в оперативните резултати на емитента.

Ако някой от тези показатели води до значително увеличение на кредитния риск на инструментите, Групата признава за тези инструменти или този клас инструменти очаквани кредитни загуби за целия срок на инструмента.

4.19.5. Прекласификация на финансови инструменти

Само когато Групата промени своя бизнес модел за управление на финансови активи, прекласифицира всички засегнати финансови активи. Групата не прекласифицира финансови пасиви.

Групата прекласифицира финансови активи, като прилага прекласификацията за бъдещи периоди от датата на прекласификация. Групата не преизчислява никакви признати преди това печалби, загуби (включително печалби или загуби от обезценка) или лихви.

4.19.6. Печалба и загуба от финансови инструменти

Печалба или загуба от финансов актив или финансов пасив, който се оценява по справедлива стойност, се признава от Групата в печалбата или загубата, освен ако:

а) е част от хеджиращо взаимоотношение

б) е инвестиция в капиталов инструмент и Групата е избрала да представя печалбите и загубите от тази инвестиция в друг всеобхватен доход.

в) финансов пасив, определен като оценяван по справедлива стойност през печалбата или загубата, и Групата е задължена да представи ефекта от промените в кредитния риск на пасива в друг всеобхватен доход

г) е финансов актив, оценен по справедлива стойност през друг всеобхватен доход и Групата е задължена да признава някои промени в справедливата стойност в другия всеобхватен доход.

Печалба или загуба от финансов актив, който се оценява по амортизирана стойност и не е част от хеджиращо взаимоотношение се признава от Групата в печалбата или загубата, когато финансовият актив се отписва или прекласифицира чрез процеса на амортизация или с оглед признаване на печалби или загуби от обезценка.

Печалба или загуба от финансов актив, оценяван по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, се признава от страна на Групата в друг всеобхватен доход, с изключение на печалби или загуби от обезценка и печалби и загубите от валутни операции до момента на отписване или прекласификация на финансовия актив. Когато финансовият актив се отписва, кумулативната печалба или загуба, призната преди това в друг всеобхватен доход, се прекласифицира от собствения капитал в печалбата или загубата като корекция от прекласификация. Ако финансовият актив се прекласифицира от категория „оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход“, Групата взема предвид кумулативната печалба или загуба, която е била призната в друг всеобхватен доход. Лихвата, която се

изчислява чрез използването на метода на ефективната лихва, се признава в печалбата или загубата.

4.19.7. Модификация на договорни парични потоци на финансов актив

Модифициране на договорни парични потоци на финансов актив е налице, когато договорните парични потоци на финансов актив бъдат предоговорени или изменени по друг начин и тези изменения не са били договорени при първоначалното признаване на финансовия актив. Промяната в лихвения процент по финансов актив поради промяна в пазарните условия, не се счита за модификация. При установяване на наличие на Модификация на финансов актив, се анализират факторите за възникването ѝ, като съобразно тях се определя и счетоводното отразяване на ефекта от модификация.

4.19.8. Класификация и оценяване на финансовите пасиви

Финансовите пасиви на Групата включват получени заеми, задължения по лизингови договори, търговски и други финансови задължения и деривативни финансови инструменти.

Финансовите пасиви се оценяват първоначално по справедлива стойност и, където е приложимо, се коригират по отношение на разходите по сделката, освен ако Групата не е определила даден финансов пасив като оценяван по справедлива стойност през печалбата и загубата.

Финансовите пасиви се оценяват последващо по амортизирана стойност, използвайки метода на ефективната лихва, с изключение на деривативи и финансови пасиви, които са определени за оценяване по справедлива стойност през печалбата или загубата (с изключение на деривативни финансови инструменти, които са определени и ефективни като хеджиращ инструмент).

Всички разходи свързани с лихви и, ако е приложимо, промени в справедливата стойност на инструмента, които се отчитат в печалбата или загубата, се включват във финансовите разходи или финансовите приходи.

4.19.9. Отписване на финансови инструменти

Един финансов актив се отписва на датата, на която Групата няма повече контрол върху договорните права и е прехвърлила в значителна степен рисковете от собствеността върху актива. Това се получава, когато правата се реализират, валидността им е изтекла или са откупени. Един финансов пасив се отписва, когато е погасен, отменен или срокът му е изтекъл.

4.20. Финансови инструменти съгласно МСС 39, до 31.12.2017

Финансовите активи и пасиви се признават, когато Групата стане страна по договорни споразумения, включващи финансови инструменти.

Финансов актив се отписва, когато се загуби контрол върху договорните права, които съставляват финансовия актив, т.е. когато са изтекли правата за получаване на парични потоци или е прехвърлена значимата част от рисковете и изгодите от собствеността.

Финансов пасив се отписва при неговото погасяване, изплащане, при анулиране на сделката или при изтичане на давностния срок.

При първоначално признаване на финансов актив и финансов пасив Групата ги оценява по справедлива стойност плюс разходите по транзакцията с изключение на финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, които се признават първоначално по справедлива стойност. Финансовите активи се признават на датата на сделката. Финансовите активи и финансовите пасиви се оценяват последващо, както е посочено по-долу.

4.20.1. Финансови активи

С цел последващо оценяване на финансовите активи, с изключение на хеджиращите инструменти, те се класифицират в следните категории:

- кредити и вземания;
- финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата;
- инвестиции, държани до падеж;

- финансови активи на разположение за продажба.

Финансовите активи се разпределят към отделните категории в зависимост от целта, с която са придобити. Категорията на даден финансов инструмент определя метода му на оценяване и дали приходите и разходите се отразяват в печалбата или загубата или в другия всеобхватен доход на Групата. Всички финансови активи с изключение на тези, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, подлежат на тест за обезценка към датата на консолидирания финансов отчет. Финансовите активи се обезценяват, когато съществуват обективни доказателства за това. Прилагат се различни критерии за определяне на загубата от обезценка в зависимост от категорията на финансовите активи, както е описано по-долу.

Всички приходи и разходи, свързани с притежаването на финансови инструменти, се отразяват в печалбата или загубата при получаването им, независимо от това как се оценява балансовата стойност на финансовия актив, за който се отнасят, и се представят в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Финансови разходи“, „Финансови приходи“ или „Други финансови приходи“ с изключение на загубата от обезценка на търговски вземания, която се представя на ред „Разходи за нефинансова дейност“.

Кредити и вземания

Кредити и вземания, възникнали първоначално в Групата, са недеривативни финансови инструменти с фиксирани плащания, които не се търгуват на активен пазар. Кредитите и вземанията последващо се оценяват по амортизирана стойност, като се използва методът на ефективната лихва, намалена с размера на обезценката. Всяка промяна в стойността им се отразява в печалбата или загубата за текущия период. Парите и паричните еквиваленти, търговските и по-голямата част от други вземания на Групата спадат към тази категория финансови инструменти. Дисконтиране не се извършва, когато ефектът от него е незначителен.

Значими вземания се тестват за обезценка поотделно, когато са просрочени към датата на консолидирания финансов отчет или когато съществуват обективни доказателства, че контрагентът няма да изпълни задълженията си. Всички други вземания се тестват за обезценка по групи, които се определят в зависимост от индустрията и региона на контрагента, както и от други кредитни рискове, ако съществуват такива. В този случай процентът на обезценката се определя на базата на исторически данни относно непогасени задължения на контрагенти за всяка идентифицирана група. Загубата от обезценка на търговските вземания се представя в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход като други разходи, включени в „Разходи за нефинансова дейност“.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, са активи, които са държани за търгуване или са определени при първоначалното им признаване като финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата. Всички деривативни финансови активи, освен ако не са специално определени като хеджиращи инструменти, попадат в тази категория. Активите от тази категория се оценяват по справедлива стойност, чиито изменения се признават в печалбата или загубата. Всяка печалба или загуба, произтичаща от деривативни финансови инструменти, е базирана на промени в справедливата стойност, която се определя от транзакции на активен пазар или посредством оценъчни методи при липсата на активен пазар.

Инвестиции, държани до падеж

Инвестиции, държани до падеж, са недеривативни финансови инструменти с фиксирани или определяеми плащания и определена дата на падежа, различни от кредити и вземания. Инвестициите се определят като държани до падеж, ако намерението на ръководството на Групата е да ги държи до настъпване на падежа им. Инвестициите, държани до падеж, последващо се оценяват по амортизирана стойност чрез метода на ефективната лихва. При наличието на обективни доказателства за обезценка на инвестицията на базата на кредитен рейтинг, финансовите активи се оценяват по настоящата стойност на очакваните бъдещи парични потоци. Всички промени в преносната стойност на инвестицията, включително загубата от обезценка, се признават в печалбата или загубата.

Финансови активи на разположение за продажба

Финансови активи на разположение за продажба са недеривативни финансови активи, които или са определени като финансови активи на разположение за продажба, или не спадат към нито една от останалите категории финансови активи. Финансовите активи от тази категория последващо се оценяват по справедлива стойност с изключение на тези, за които няма котировки на пазарната цена на активен пазар и чиято справедлива стойност не може да бъде надеждно определена. Последните се оценяват по амортизирана стойност по метода на ефективния лихвен процент или по себестойност, в случай че нямат фиксиран падеж. Промените в справедливата им стойност се отразяват в другия всеобхватен доход и се представят в съответния резерв в консолидирания отчет за собствения капитал, нетно от данъци, с изключение на загубите от обезценка и валутни курсови разлики на парични активи, които се признават в печалбата или загубата. Когато финансов актив на разположение за продажба бъде продаден или обезценен, натрупаните печалби и загуби, признати в другия всеобхватен доход, се прекласифицират от собствения капитал в печалбата или загубата за отчетния период и се представят като прекласифицираща корекция в другия всеобхватен доход. Лихви, изчислени по метода на ефективната лихва, и дивиденди се признават в печалбата или загубата на ред „Финансови приходи“. Възстановяването на загуби от обезценка се признава в другия всеобхватен доход с изключение на загубите от обезценка на дългови финансови инструменти, чието възстановяване се признава в печалбата или загубата, само ако то е обективно свързано със събитие, настъпило след момента на признаване на обезценката.

Обезценки за несъбираемост във връзка с банковата дейност на Групата

Финансовите активи се обезценяват при наличие на индикация за обезценка: има информация за финансови затруднения; има реални договорни нарушения; извършено е реструктуриране на дълга; изключване от фондовата борса на ценните книжа.

Финансовите активи на разположение за продажба и отчитани по справедлива стойност се проверяват за наличие на обезценка във връзка с изготвянето на годишния консолидиран финансов отчет, доколкото наличието на обезценка не е намерило отражение в извършената преоценка към датата на годишния консолидиран финансов отчет. При наличие на условия за обезценка се определя тяхната възстановима стойност. При условие, че очакваната възстановима стойност на финансовите активи е по-ниска от отчетната им стойност, се извършва обезценка, както следва:

- при условие, че към момента на обезценката няма формиран преоценъчен резерв – разликата между отчетната стойност и очакваната възстановима стойност се отразява като текущ финансов разход и намаляване стойността на финансовите активи;
- при условие, че към момента на обезценката има формиран преоценъчен резерв, който е положителна величина и е по-малък от размера на обезценката – в този случай с частта от обезценката до размера на преоценъчния резерв се намалява отчетната стойност на активите и размера на преоценъчния резерв /който остава с нулева стойност/. Останалата част от обезценката се отнася като текущ финансов разход и намаление на отчетната стойност на активите;
- при условие, че към момента на обезценката има формиран преоценъчен резерв, който е отрицателна величина – разликата между балансовата стойност и очакваната възстановима стойност се отразява като текущ финансов разход и намаляване стойността на финансовия актив, а отрицателната величина на преоценъчния резерв се прехвърля и намира отражение в текущите финансови разходи;

- при условие, че към момента на обезценката има формиран преоценъчен резерв, който е положителна величина и е по-голям от размера на обезценката – в този случай с размера на обезценката се намалява стойността на инвестицията и размера на преоценъчния резерв.

Финансовите активи, държани от Банките на Групата до настъпване на падеж се проверяват за наличие на обезценка във връзка с изготвянето на годишния консолидиран финансов отчет. Обезценките за несъбираемост за притежавани от Банките на Групата ценни книжа, отчетени по амортизирана стойност, се определят като разлика между отчетната стойност и сегашната стойност на бъдещите парични потоци, дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент. При условие, че сегашната стойност на бъдещите парични потоци на ценните книжа е по-ниска от отчетната им стойност, се извършва обезценка. Разликата се отчита като текущ финансов разход и намаляване на стойността на ценните книжа. Намаляването на обезценките за несъбираемост се отчита в консолидирания отчет за печалбата или загубата и

другия всеобхватния доход за съответния период. Възстановени суми, отписани преди това, се приемат за приход чрез намаляване на обезценките за несъбираемост за годината.

Кредитите и авансите, възникнали първоначално в Банките на Групата с фиксиран падеж, се проверяват за наличие на обезценка във връзка с изготвянето на годишния консолидиран финансов отчет. Обезценките за несъбираемост за предоставени от Банките на Групата кредити, отчетени по амортизирана стойност, се определят като разлика между отчетната стойност и сегашната стойност на бъдещите парични потоци, дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент, ако това е необходимо. Ръководството определя очакваните бъдещи парични потоци след преглед на индивидуалните кредитополучатели, кредитните експозиции и други оказващи влияние фактори. При условие, че сегашната стойност на бъдещите парични потоци на кредитите е по-ниска от отчетната им стойност, се извършва обезценка. Разликата се отчита като текущ финансов разход и намаляване на стойността на кредитите. Намаляването на обезценките за несъбираемост се отчита в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период. Възстановени суми, отписани преди това, се приемат за приход чрез намаляване на обезценките за несъбираемост за годината. Несъбираемите кредити и аванси, които не могат да бъдат възстановени се отписват и се нетират от акумулираната обезценка за несъбираемост. Тези кредити се отписват след приключване на всички необходими правни процедури и след като сумата на загубата е окончателно определена.

Банките на Групата са възприели методология за изчисляване на провизиите за обезценка на кредити базирана на МСФО и в съответствие с изискванията на банковото законодателство в България, Македония и Русия. Банките на Групата класифицират кредитите в няколко групи. Извън групата на редовните кредити се прилагат проценти, надвишаващи минимално изискваните от регулациите, като с тези проценти се намаляват договорните парични потоци с цел определяне на очакваните парични потоци, които след това се дисконтират с ефективния лихвен процент, както е посочено по-горе. Други специфични изисквания на регулациите са свързани с условия за прекласифициране на нередовни кредити обратно в групата на редовните и признаване на ликвидни обезпечения за целите на определяне на провизиите за обезценка на кредити.

Сумата на загубите, които не са конкретно идентифицирани, но на база предходен опит могат да бъдат очаквани за група от кредити с подобни рискови характеристики, също се начисляват като разход за провизии и намаляват отчетната стойност на кредитите. Загубите се оценяват на базата на исторически опит, кредитния рейтинг на клиентите и икономическата среда, в която са поставени кредитополучателите.

4.20.2. Финансови пасиви

Финансовите пасиви на Групата включват банкови и други заеми и овърдрафти, търговски и други задължения и задължения по финансов лизинг.

Финансовите пасиви се признават, когато съществува договорно задължение за плащане на парични суми или друг финансов актив на друго предприятие или договорно задължение за размяна на финансови инструменти с друго предприятие при потенциално неблагоприятни условия. Всички разходи, свързани с лихви, и промени в справедливата стойност на финансови инструменти, ако има такива, се признават в печалбата или загубата на ред „Разходи за лихви”, „Приходи от лихви” или „Други финансови приходи”.

Финансовите пасиви се оценяват последващо по амортизирана стойност, като се използва методът на ефективната лихва, с изключение на финансови инструменти, държани за търгуване или определени за оценяване по справедлива стойност в печалбата или загубата, които се оценяват по справедлива стойност с отчитане на промените в печалбата или загубата.

Банковите и други заеми са взети с цел дългосрочно и краткосрочно подпомагане на дейността на Групата. Те са отразени в консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата, нетно от разходите по получаването на заемите. Финансови разходи като премия, платима при уреждане на дълга или обратното му изкупуване, и преки разходи по сделката се отнасят в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на принципа на начислението, като се използва методът на ефективния лихвен процент, и се прибавят към

балансовата стойност на финансовия пасив до степента, в която те не се уреждат към края на периода, в който са възникнали.

Търговските задължения се признават първоначално по номинална стойност и впоследствие се оценяват по амортизирана стойност, намалена с плащания по уреждане на задължението.

Дивидентите, платими на акционерите на дружеството-майка, се признават, когато дивидентите са одобрени на общото събрание на акционерите.

4.21. Деривативи

Деривативите се отчитат по справедлива стойност и се признават в консолидирания отчет за финансовото състояние като деривативи за търгуване. Справедливата стойност на деривативите се основава на пазарната цена или сходни модели за оценка. Деривативите активи се представят като част от финансовите активи държани за търгуване, а деривативите пасиви се представят като част от финансови задължения. Промяната в справедливата стойност на дериватите за търгуване се признава като част от нетния приход от търговски операции в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

4.22. Вземания и задължения по споразумения за обратно изкупуване

Вземанията и задълженията по споразумения за обратно изкупуване се отчитат по цена на придобиване, която е равна на справедливата стойност на пласираните/привлечените от Групата средства, обезпечени със стойността на ценните книжа. Дължимите лихви за предоставеното/полученото финансиране за срока на споразумението се осчетоводяват и признават като приходи/разходи за лихви в периода на възникването им.

Ценните книжа, заложили като обезпечение по споразумения за обратно изкупуване не се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата в случаите, когато рисковете и ползите от собствеността им не са прехвърлени.

Ценните книжа, получени, като обезпечение по споразумения за обратно изкупуване не се записват в консолидирания отчет за финансово състояние на Групата в случаите, когато рисковете и ползите от собствеността им не са прехвърлени.

4.23. Провизии за кредитни ангажменти

Размерът на провизии за гаранции и други задбалансови кредитни ангажменти се признава за разход и пасив, когато Групата има текущи правни или конструктивни задължения, които са възникнали в резултат на минало събитие и когато е вероятно определен поток, включващ икономически ползи, да бъде необходим за покриване на задължението и може да бъде направена надеждна оценка на размера на задължението. Всички загуби в резултат от признаване на провизии за задължения се отнасят в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

4.24. Материални запаси

Материалните запаси включват материали, продукция, незавършено производство, резервни части и стоки. В себестойността на материалните запаси се включват директните разходи по закупуването или производството им, преработката и други преки разходи, свързани с доставката им, както и част от общите производствени разходи, определена на базата на нормален производствен капацитет. Финансовите разходи не се включват в стойността на материалните запаси. Към края на всеки отчетен период материалните запаси се оценяват по по-ниската от себестойността им и тяхната нетна реализуема стойност. Сумата на всяка обезценка на материалните запаси до нетната им реализуема стойност се признава като разход за периода на обезценката.

Нетната реализуема стойност представлява очакваната продажна цена на материалните запаси, намалена с очакваните разходи по продажбата. В случай, че материалните запаси са били вече обезценени до нетната им реализуема стойност и в последващ отчетен период се окаже, че условията довели до обезценката не са вече налице, то се възприема новата им нетна реализуема стойност. Сумата на възстановяването може да бъде само до размера на балансовата стойност на материалните запаси преди обезценката. Сумата на обратно възстановяване на стойността на материалните запаси се отчита като намаление на разходите за материали за периода, в който възниква възстановяването.

Групата определя разходите за материални запаси, като използва метода среднопретеглена стойност. При продажба на материалните запаси тяхната балансова стойност се признава като разход в периода, в който е признат съответният приход.

4.25. Данъци върху дохода

Разходите за данъци, признати в печалбата или загубата, включват сумата на отсрочените и текущи данъци, които не са признати в другия всеобхватен доход или директно в собствения капитал.

Текущите данъчни активи и/или пасиви представляват тези задължения към или вземания от данъчните институции, отнасящи се за текущи или предходни отчетни периоди, които не са платени към датата на финансовия отчет. Текущият данък е дължим върху облагаемия доход, който се различава от печалбата или загубата в консолидирания финансов отчет. Изчисляването на текущия данък е базиран на данъчните ставки и на данъчните закони, които са в сила към края на отчетния период.

Отсрочените данъци се изчисляват по пасивния метод за всички временни разлики между балансовата стойност на активите и пасивите и тяхната данъчна основа. Отсрочен данък не се предвижда при първоначалното признаване на актив или пасив, освен ако съответната транзакция не засяга данъчната или счетоводната печалба.

Отсрочените данъчни активи и пасиви не се дисконтират. При тяхното изчисление се използват данъчни ставки, които се очаква да бъдат приложими за периода на реализацията им, при условие че те са влезли в сила или е сигурно, че ще влезнат в сила, към края на отчетния период.

Отсрочените данъчни пасиви се признават в пълен размер.

Отсрочени данъчни активи се признават, само ако съществува вероятност те да бъдат усвоени чрез бъдещи облагаеми доходи. Относно преценката на ръководството за вероятността за възникване на бъдещи облагаеми доходи, чрез които да се усвоят отсрочени данъчни активи, вижте пояснение 4.38.

Отсрочени данъчни активи и пасиви се компенсират, само когато Групата има право и намерение да компенсира текущите данъчни активи или пасиви от същата данъчна институция.

Промяната в отсрочените данъчни активи или пасиви се признава като компонент от данъчния приход или разход в печалбата или загубата, освен ако те не са свързани с позиции, признати в другия всеобхватен доход или директно в собствения капитал, при което съответният отсрочен данък се признава в другия всеобхватен доход или в собствения капитал.

4.26. Пари и парични еквиваленти

Парите и паричните еквиваленти се състоят от наличните пари в брой, парични средства по банкови сметки, безсрочни депозити и депозити до 3 месеца, краткосрочни и високоликвидни инвестиции, които са лесно обръщаеми в конкретни парични суми и съдържат незначителен риск от промяна в стойността си.

Парични средства и парични еквиваленти, за целите на съставяне на консолидирания отчет за паричните потоци, включват паричните средства, салдата по сметките в Централната банка (БНБ) и ностро сметките, които представляват разплащателни сметки в други банки без ограничения при използването им, както и предоставени ресурси, кредити и аванси на други банки с падеж до 3 месеца.

4.27. Собствен капитал, резерви и плащания на дивиденди

Акционерният капитал на Групата отразява номиналната стойност на емитираните акции на дружеството-майка.

Премийният резерв включва премии, получени при емитиране на собствен капитал. Всички разходи по сделки, свързани с емитиране на акции, са приспаднати от внесения капитал.

Когато дъщерни дружества на Групата купуват акции на дружеството-майка на Групата (изкупени собствени акции), платеното възнаграждение, включително всички присъщи такси, се намалява от собствения капитал на Групата, докато акциите не бъдат продадени извън

Групата. В случай че такива акции се продадат извън Групата, полученото възнаграждение, нетно от необходимо присъщите такси, се включва в собствения капитал.

Другите резерви са формирани на база изискванията на Търговския закон за формиране на законови резерви и резерв от преоценки по планове за дефинирани доходи.

Неразпределената печалба включва натрупаните печалби и непокрити загуби от минали периоди.

Всички трансакции със собствениците на Групата са представени отделно в консолидирания отчет за собствения капитал.

4.28. Осигурителни и пенсионни договори

Пенсионноосигурителното дружество на Групата управлява и представлява три пенсионни фонда за допълнително пенсионно осигуряване – Доброволен, Професионален и Универсален.

Доброволен пенсионен фонд (ДПФ) извършва допълнително доброволно пенсионно осигуряване за лична допълнителна доброволна пенсия. Покритите осигурителни случаи са: старост, инвалидност и смърт. Всяко физическо лице, навършило 16 години може доброволно да се осигурява или да бъде осигурявано.

Пенсионните схеми, които се предлагат, са разработени на предварително определени осигурителни вноски. Осигурителните вноски за доброволно осигуряване могат да бъдат за сметка на самото лице и/или работодател и/или друг осигурител.

Отделните пенсионни схеми са:

- индивидуална пенсионна схема – на основата на еднократни или периодични вноски за сметка на осигуреното лице;
- колективна пенсионна схема – на основата на еднократни или периодични вноски за сметка на друг осигурител или работодател;

Допълнителните пенсии са пожизнени и срочни, по избор на осигуреното лице, като вида на пенсията и срока на нейното получаване се посочват в пенсионния договор при придобиване на право на допълнителна пенсия.

Плащанията са под формата на:

- допълнителни пенсии за старост и инвалидност;
- еднократно или разсрочено изплащане на средствата по индивидуалната партида;
- изплащане на наследствена пенсия;
- еднократно или разсрочено изплащане на наследниците на остатъка от средствата по индивидуалната партида на осигурените лица или пенсионера.

Размерът на личната пожизнена допълнителна пенсия за старост се изчислява на основата на:

- натрупаните средства по индивидуалната партида;
- техническия лихвен процент;
- биометрични таблици.

Право на допълнителна пенсия може да се придобие и чрез внасяне на еднократни вноски, като техният размер се определя на базата на актюерски разчети.

Техническият лихвен процент и биометричните таблици се одобряват от заместник председателя на Комисията за финансов надзор, ръководещ Управление “Осигурителен надзор”.

Осигурителният договор се прекратява в следните случаи:

- при смърт на осигурения;
- когато осигуреното лице прехвърли в полза на трето лице или друг пенсионен фонд цялата сума, натрупана в неговата индивидуална партида;
- при изтегляне на цялата сума, натрупана по неговата индивидуална партида.

Професионален пенсионен фонд (ППФ) осигурява срочна професионална пенсия за ранно пенсиониране. Професионалната пенсия за ранно пенсиониране се получава до момента на придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по част първа от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

Осигурените лица във Фонда имат право на :

- срочна професионална пенсия за ранно пенсиониране за работещите при условията на I и II категория труд съобразно категорията труд;
- еднократно изплащане до 50% от средствата натрупани по индивидуална партида сума при пожизнено загубена работоспособност над 89.99 на сто;
- еднократно или разсрочено изплащане на натрупаната по индивидуалната партида сума на наследници на починал осигурен или на пенсионер на фонда.

Размерът на професионалната пенсия за ранно пенсиониране се изчислява на основата на:

- натрупаните средства по индивидуалната партида;
- срокът на получаване на пенсията;
- техническия лихвен процент, одобрен от зам. председателя на Комисията за финансов надзор.

При придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по дял Първи на КСО преди изтичане на срока, за който е отпусната професионалната пенсия, с последната пенсия на осигуреното лице се изплаща и остатъкът на средствата в индивидуалната осигурителна партида.

Осигурителният договор се прекратява при следните случаи:

- при смърт на осигуреното лице;
- при изтегляне на всички натрупани средства по индивидуалната партида на осигуреното лице при пенсиониране за осигурителен стаж и възраст по част първа от КСО, ако не е придобило право на професионална пенсия по условията на КСО;
- при прехвърляне на средствата в професионален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионно осигурително дружество, на осигурено лице, подписало действителен договор за осигуряване в професионален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество, и за което процедурата за промяна на участие не е прекратена.
- при еднократен избор от осигуреното лице по реда на чл. 4в от КСО да промени осигуряването си от Фонда във фонд "Пенсии" на ДОО, ако не му е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст или професионална пенсия за ранно пенсиониране.

Осигуряването се осъществява с месечни парични осигурителни вноски. Размерът им се определя в Кодекса за социалното осигуряване като процент от осигурителния доход.

Универсален пенсионен фонд (УПФ): Осигуряването за лична допълнителна пожизнена пенсия за старост се извършва въз основа на договор, сключен между Групата и осигурените лица за участие във фонда – при избор на УПФ от осигуреното лице, както и в резултат на служебно разпределение, осъществено от Национална агенция по приходите (НАП).

Право на придобиване на лична допълнителна пенсия за старост от Универсален пенсионен фонд възниква, когато лицето придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при условията на част първа от Кодекса за социално осигуряване или 5 години преди навършване на възрастта за получаване на пенсия от Държавното обществено осигуряване по желание на осигуреното лице, при положение, че натрупаните средства по индивидуалната партида позволяват отпускането на такава пенсия в размер не по-малък от размера на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл.68, ал.1-3.

Осигурените лица във Фонда имат право на:

- допълнителна пожизнена пенсия за старост след придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по Част първа на КСО;
- еднократно изплащане до 50 на сто от натрупаната по индивидуалната партида сума при пожизнено загубена работоспособност над 89.99%;
- еднократно или разсрочено изплащане на натрупаната по индивидуалната партида сума на наследниците на починало осигурено лице и на пенсионер на Фонда.

Размерът на личната пожизнена допълнителна пенсия за старост се определя на основата на:

- натрупаните средства по индивидуалната партида;
- техническия лихвен процент;
- биометрични таблици.

Техническият лихвен процент и биометричните таблици се одобряват от заместник председателя на Комисията за финансов надзор, ръководещ Управление "Осигурителен надзор".

Осигурителният договор се прекратява в следните случаи:

- при смърт на осигуреното лице;
- при прехвърляне на средствата в универсален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионно осигурително дружество, на осигурено лице, подписало действителен договор за осигуряване в универсален пенсионен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество, и за което процедурата за промяна на участие не е прекратена.
- при еднократен избор от осигуреното лице по реда на чл. 46 от КСО да промени осигуряването си от Фонда във фонд "Пенсии" на ДОО, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, не по-късно от 5 години преди възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО и ако не му е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Осигуряването се осъществява с месечни парични осигурителни вноски. Размерът им е определен в Кодекса за социално осигуряване като процент от осигурителния доход.

4.29. Резерви за пенсионна дейност

Групата заделя пенсионни резерви за гарантиране на минимална доходност, свързана с дейността на фондовете по допълнително задължително пенсионно осигуряване, съгласно изискванията на Кодекса за социално осигуряване (КСО). Пенсионните резерви, които са формирани до момента, представляват 1.4% от активите на фондовете. Натрупаните резерви се инвестират, съгласно изискванията на КСО.

4.30. Пенсионни резерви

Съгласно изискванията на КСО Групата формира пенсионни резерви с цел изплащане на пожизнени пенсии на лицата, преживели по-дълго от предварителните актюерски разчети в УПФ и ДПФ. Пенсионният резерв се формира от собствени средства на ПОАД и от средства на починали осигурени лица от ДПФ и УПФ, които нямат наследници.

Групата преизчислява размера на формирания пенсионен резерв към 31 декември всяка година. Изчисленията се извършват от актюер.

4.31. Пенсионни и краткосрочни възнаграждения на служителите

Групата отчита краткосрочни задължения по компенсируеми отпуски, възникнали поради неизползван платен годишен отпуск в случаите, в които се очаква той да бъдат ползван в рамките на 12 месеца след датата на отчетния период, през който наетите лица са положили труда, свързан с тези отпуски. Краткосрочните задължения към персонала включват надници, заплати и социални осигуровки.

Групата дължи пенсионни възнаграждения на служителите си по планове с дефинирани доходи във връзка с изискванията на Кодекса на труда съгласно, които при прекратяване на трудовото правоотношение, след като служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, Групата е задължена да му изплати обезщетение в размер до шест брутни работни заплати.

Задължението, признато в консолидирания отчет за финансовото състояние относно планове с дефинирани доходи, представлява настоящата стойност на задължението по изплащане на дефинирани доходи към края на отчетния период.

Ръководството на Групата оценява задължението по изплащане на дефинирани доходи веднъж годишно с помощта на независим актюер. Оценката на задълженията е базирана на стандартни проценти на инфлацията, очаквана промяна на разходите за медицинско обслужване и смъртност. Бъдещи увеличения на заплатите също се вземат под внимание. Дисконтовите фактори се определят към края на всяка година като се взема предвид доходността на дългосрочни ДЦК.

Актюерските печалби или загуби се признават в другия всеобхватен доход. Нетните разходи за лихви, свързани с пенсионните задължения, са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Финансови разходи“. Всички други разходи,

свързани с разходи за пенсионни възнаграждения на служителите, са включени на ред „Разходи за нефинансова дейност” и ред „Административни разходи”.

Краткосрочните доходи на служителите, включително и полагаемите се отпуски, са включени в текущите пасиви на ред „Пенсионни и други задължения към персонала” по недисконтирана стойност, която Групата очаква да изплати.

4.32. Застрахователни операции

Групата прилага МСФО 4 „Застрахователни договори”. Този стандарт дефинира изисквания за оповестяването на счетоводната политика и представяне на сравнителна информация по отношение на застрахователните активи и пасиви, както и приходите и разходите свързани със застрахователната дейност. Счетоводната политика на Групата е съобразена със спецификата на предлаганите застрахователни услуги и съответните нормативни изисквания.

4.33. Застрахователни договори

Застрахователни договори са тези ангажименти, които към датата на тяхното действие прехвърлят съществени застрахователни рискове върху Групата. Приема се, че съществен застрахователен риск съществува тогава, когато има реална възможност Групата да изплати обезщетение в полза на застрахованото лице и/или трета страна по настъпили застрахователни събития, в размер надхвърлящ 10% от сумата, която би била изплатена, ако такова събитие не настъпи.

След първоначално признаване на застрахователните договори те продължават да се представят като такива за периода на тяхното действие, независимо че е възможно съществено намаляване на застрахователния риск за периода.

4.34. Презастрахователни договори

Групата отстъпва част от застрахователния риск, който носи по сключени застрахователни договори с презастрахователи. Очакваните ползи на Групата от презастрахователните договори по отношение на предстоящи плащания се признават като активи в консолидирания отчет за финансовото състояние в момента на тяхното възникване.

Групата периодично извършва преглед за обезценка на вземанията от презастрахователи. Ако са налице обстоятелства за такива обезценки, презастрахователните вземания се намаляват до размера на сумата, която се очаква да бъде събрана. Разликата се посочва като изменение в дела на презастрахователите в резерва за предстоящи плащания в техническия отчет за застрахователната дейност.

Групата извършва и активно презастраховане. Премиите и обезщетенията по активно презастраховане се отчитат заедно със записаните застрахователни премии и изплатените брутни обезщетения по преки застрахователни операции.

4.35. Застрахователни резерви

Застрахователните резерви се създават от застрахователя за покриване на настоящи и бъдещи задължения към застрахованите въз основа на застрахователните договори, и не са елемент на собствения капитал. Застрахователните резерви се изчисляват от актюера на Групата чрез актюерски методи, които са съвкупност от математически и статистически методи и правила. Застрахователните резерви се посочват в консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата в брутен размер, както и частта на презастрахователя. Когато застраховането се извършва в чуждестранна валута, в същата валута се създават и резервите за него. Застрахователните резерви, заделени през предходния отчетен период, се посочват като приход от освободени резерви през текущия отчетен период, а заделените в края на периода - като разход за заделени резерви в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход. Застрахователните резерви, отнасящи се за частта на презастрахователя, заделени през предходния отчетен период, се посочват като разход от освободени резерви през текущия отчетен период, а заделените в края на периода - като приход от заделени резерви в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

4.36. Адекватност на резервите

Периодично актюерите на Групата правят оценка дали общо формираните резерви, са достатъчни, за да покрият евентуални бъдещи плащания. Съгласно изискванията на регулаторните органи сумата на така формираните резерви следва да бъде обезпечена напълно с инвестиции във високоликвидни активи (в процентни съотношения, регламентирани в съответните нормативни актове).

При оценката за адекватност на резервите се взимат под внимание паричните потоци, насочени за плащане на обезщетения, парични потоци, генерирани от събрани премии, изплатени комисионни.

4.37. Провизии, условни пасиви и условни активи

Провизиите се признават, когато има вероятност сегашни задължения в резултат от минало събитие да доведат до изходящ поток на ресурси от Групата и може да бъде направена надеждна оценка на сумата на задължението. Възможно е срочността или сумата на изходящия паричен поток да е несигурна. Сегашно задължение се поражда от наличието на правно или конструктивно задължение вследствие на минали събития. Провизиите за реструктуриране се признават само ако е разработен и приложен подробен формален план за реструктуриране или ръководството е обявило основните моменти на плана за реструктуриране пред тези, които биха били засегнати. Провизии за бъдещи загуби от дейността не се признават.

Сумата, която се признава като провизия, се изчислява на база най-надеждната оценка на разходите, необходими за уреждане на сегашно задължение към края на отчетния период, като се вземат предвид рисковете и несигурността, свързани със сегашното задължение. Когато съществуват редица подобни задължения, вероятната необходимост от изходящ поток за погасяване на задължението се определя, като се отчете групата на задълженията като цяло. Провизиите се дисконтират, когато ефектът от времевите разлики в стойността на парите е значителен.

Обезщетения от трети лица във връзка с дадено задължение, за които Групата е сигурна, че ще получи, се признават като отделен актив. Този актив може и да не надвишава стойността на съответната провизия.

Провизиите се преразглеждат към края на всеки отчетен период и стойността им се коригира, за да се отрази най-добрата приблизителна оценка.

В случаите, в които се счита, че е малко вероятно да възникне изходящ поток на икономически ресурси в резултат на текущо задължение, пасив не се признава. Условните пасиви следва да се оценяват последващо по по-високата стойност между описаната по-горе сравнима провизия и първоначално признатата сума, намалена с натрупаната амортизация.

Вероятни входящи потоци на икономически ползи, които все още не отговарят на критериите за признаване на актив, се смятат за условни активи.

4.38. Значими преценки на ръководството при прилагане на счетоводната политика

Значимите преценки на ръководството при прилагането на счетоводните политики на Групата, които оказват най-съществено влияние върху консолидирания финансов отчет, са описани по-долу. Основните източници на несигурност при използването на приблизителните счетоводни оценки са описани в пояснение 4.39.

4.38.1. Отсрочени данъчни активи

Оценката на вероятността за бъдещи облагаеми доходи за усвояването на отсрочени данъчни активи се базира на последната одобрена бюджетна прогноза, коригирана относно значими необлагаеми приходи и разходи и специфични ограничения за пренасяне на неизползвани данъчни загуби или кредити. Ако надеждна прогноза за облагаем доход предполага вероятното използване на отсрочен данъчен актив особено в случаи, когато активът може да се употреби без времево ограничение, тогава отсроченият данъчен актив се признава изцяло. Признаването на отсрочени данъчни активи, които подлежат на определени правни или икономически ограничения или несигурност, се преценява от ръководството за всеки отделен случай на базата на специфичните факти и обстоятелства.

4.38.2. Липса на контрол над дъщерни дружества

В случаите, в които предприятието – майка притежава пряко или косвено чрез дъщерни предприятия повече от половината от правата на глас в дадено предприятие, но не притежава властта да управлява финансовата и оперативна политика на предприятието и/или е налице договорно споразумение по силата на което Групата не контролира предприятието, то инвестицията в акциите/дялове на това предприятие се класифицира като финансов актив.

Предприятието-майка притежава 97.32% от капитала на дружество ПФК Черно Море АД индиректно чрез дъщерни дружества. Дяловото участие не води до придобиване на контрол, съгласно договори за управление от 2012 г. за прехвърляне на правата на глас. Поради тази причина инвестицията в ПФК Черно Море АД е прекласифицирана във финансов актив.

Групата притежава 100% от капитала на дружества АО СК Армеец, Русия и Итил Мед, Русия. През 2016 г. е прехвърлен контролът върху тези дружества и поради тази причина инвестициите в тях са рекласифицирани във финансови активи.

4.38.3. Приходи от продажба на самолетни билети, чийто срок на валидност е изтекъл

Групата основно предоставя услуги по превоз на пътници, които се осъществяват при настъпването на периода, за който е издаден самолетния билет. Прихода от услугата по превоз на пътниците се признава, когато превоза реално бъде извършен. В случаите, когато клиентите са закупили билети, но периода на валидност на самолетните билети е изтекъл и те не могат да бъдат ползвани от клиента, Групата отписва стойността на признатото задължение като друг приход. Съответната пропорционална част на летищните такси, припадащи се на стойността на продадените самолетни билети, за които превозът не е извършен поради изтичането на периода му на валидност, също се отписват от задълженията и се признават като други приходи. Отчитането на другите приходи от билети и летищни такси с изтекла валидност се базира на статистическа информация, извлечена от регистрите бази данни, поддържани от Групата. Ръководството смята, че изтичането на периода на валидност за всеки самолетен билет, когато той не е бил ползван дава основание за признаване на приходи. Това разбиране се основава на основния възприет принцип за признаване на приходи, а именно че те са базирани на фактически извършените услуги.

4.38.4. Приходи от продажба на самолетни билети в случаи на прекъсване на полета и/или премаршрутиране

Като член на Международната организация за въздушен транспорт (International Air Transport Association - IATA), Групата е обвързана със спазване на правила за въздушния транспорт, наложени от ИАТА. Съгласно ИАТА резолюции 735d и 735e, в случаите на недоброволно премаршрутиране и/или прекъсване на полета, авиокомпанията е задължена да издаде документа FIM (flight interruption manifest). FIM е валиден за определен полет на авиокомпанията-агент, която е различна от авиокомпанията, първоначално издала оригиналния билет за полета.

Съгласно правилата на глава A2, т. 2.6.1 от RAM (Revenue Accounting Manual) при наличието на издаден FIM, приемащата страна (авиокомпанията-агент) задължава издателя на FIM с приложимата пълна едностранна тарифа за съответните двойки градове, където е извършено пътуването. В един FIM могат да се включат много билети и задължението следва да бъде отчетено по тарифата, валидна за класата на пътуване на всеки пътник, приложима за датата на полета. След получаване на фактурата, приемащата авиокомпания (извършила полета) има право според правилата на глава A2, т. 2.6.2 и глава A10, т. 4.1. на RAM, в рамките на шест месеца от датата на издаване на фактурата да направи редебит на база прорейтната стойност. При получаване на редебитната фактура се закрива възникналият разчет. След изтичане на шестмесечния срок за възражения /редебити/, непредявените суми се признават като приход.

Отчитането на приходите се базира на предишен опит и ръководството на Групата е направило преценка, че 95 % от стойността на всички издадени и непредявени FIM дава основание за признаване на приходи, базирани на фактически извършените услуги.

Както за текущия период, така и за предходния период, приблизително 5% от стойността на издадени FIM-ове е призната като други приходи, а останалата стойност е отчетена като разчет (провизия за FIM).

4.38.5. Приходи от продажба на самолетни билети при ползване на бонус точки по програми за лоялни клиенти

Групата има действащи програми за лоялни клиенти, при които клиентите могат да набират бонус точки (наградни кредити), които след това могат да заменят за безплатни билети за полетите на България Ер АД, могат да получат право за безплатен превоз на допълнителен багаж, превоз в бизнес-класа при закупен билет за икономична класа, ваучери за бизнес-салона на летището и други подобни поощрения за лоялни клиенти.

Групата отчита наградните кредити като отделно разграничим компонент на сделката за продажба, в която поощренията са дадени. Справедливата стойност на полученото възнаграждение или вземането по отношение на първоначалната продажба се разпределя между бонус точките (наградните кредити) и другите компоненти на продажбата. Възнаграждението, разпределено към бонус точките се оценява чрез позоваване на тяхната справедлива стойност, т.е. сумата, по която наградните кредити могат да се продадат отделно. Групата само предоставя поощренията за лоялните клиенти и признава възнаграждението, разпределено към поощренията като приход, когато тези поощрения под формата на бонус точки бъдат заменени и Групата изпълни задължението си за доставката им. Сумата на признатия приход се основава на броя на наградните кредити, които са заменени за награди, в съотношение с общия брой, който се очаква да бъде заменен.

4.39. Несигурност на счетоводните приблизителни оценки

При изготвянето на консолидирания финансов отчет ръководството прави редица предположения, оценки и допускания относно признаването и оценяването на активи, пасиви, приходи и разходи.

Действителните резултати могат да се различават от предположенията, оценките и допусканията на ръководството и в редки случаи съответстват напълно на предварително оценените резултати.

Информация относно съществените предположения, оценки и допускания, които оказват най-значително влияние върху признаването и оценяването на активи, пасиви, приходи и разходи е представена по-долу.

4.39.1. Обезценка на нефинансови активи и репутация

За загуба от обезценка се признава сумата, с която балансовата стойност на даден актив или единица, генерираща парични потоци, превишава възстановимата им стойност, която е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите по продажба на даден актив, и неговата стойност в употреба. За да определи стойността в употреба, ръководството на Групата изчислява очакваните бъдещи парични потоци за всяка единица, генерираща парични потоци, и определя подходящия дисконтов фактор с цел калкулиране на настоящата стойност на тези парични потоци (вж. пояснение 4.16). При изчисляване на очакваните бъдещи парични потоци ръководството прави предположения относно бъдещите брутни печалби. Тези предположения са свързани с бъдещи събития и обстоятелства. Действителните резултати могат да се различават и да наложат значителни корекции в активите на Групата през следващата отчетна година.

В повечето случаи при определянето на приложимия дисконтов фактор се прави оценка на подходящите корекции във връзка с пазарния риск и рисковите фактори, които са специфични за отделните активи.

Групата е претърпяла загуби от обезценка на репутацията в размер на 4 088 хил. лв. (2017 г.: 735 хил. лв.), за да се намали балансовата стойност на репутацията до възстановимата им стойност (вж. пояснение 11).

4.39.2. Измерване на очакваните кредитни загуби за финансови активи

Кредитните загуби представляват разликата между всички договорни парични потоци, дължими на Групата и всички парични потоци, които Групата очаква да получи. Очакваните кредитни загуби са вероятностно претеглена оценка на кредитните загуби, които изискват преценката на ръководството на Групата. Очакваните кредитни загуби са дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент (или с коригирания спрямо кредита ефективен

лихвен процент за закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка).

4.39.3. Оценяване по справедлива стойност

Ръководството използва техники за оценяване на справедливата стойност на финансови инструменти (при липса на котирани цени на активен пазар) и нефинансови активи. При прилагане на техники за оценяване ръководството използва в максимална степен пазарни данни и предположения, които пазарните участници биха възприели при оценяването на даден инструмент. Когато липсват приложими пазарни данни, ръководството използва своята най-добра оценка на предположенията, които биха направили пазарните участници. Тези оценки могат да се различават от действителните цени, които биха били определени при справедлива пазарна сделка между информирани и желаещи страни в края на отчетния период (вж. пояснение 53.1).

4.39.4. Полезен живот на амортизируеми активи

Ръководството преразглежда полезния живот на амортизируемите активи в края на всеки отчетен период.

Към 31 декември 2018 г. ръководството определя полезния живот на активите, който представлява очакваният срок на ползване на активите от Групата. Преносните стойности на активите са анализирани в пояснения 12 и 8. Действителният полезен живот може да се различава от направената оценка поради техническо и морално изхабяване.

4.39.5. Материални запаси

Материалните запаси се оценяват по по-ниската стойност от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. При определяне на нетната реализуема стойност ръководството взема предвид най-надеждната налична информация към датата на приблизителната оценка. Бъдещата реализация на балансовата стойност на материалните запаси 45 923 хил. лв. (2017 г.: 47 175 хил. лв.) се влияе от бъдещото предоставяне на услуги и пазарната реализация на материалните запаси, пояснение 24.

4.39.6. Задължение за изплащане на дефинирани доходи

Ръководството оценява веднъж годишно с помощта на независими актюери задълженията за изплащане на дефинирани доходи. Действителната стойност на задълженията може да се различава от предварителната оценка поради нейната несигурност. Оценката на задълженията е базирана на стандартни проценти на инфлацията, очаквана промяна на вероятност за оттегляне и смъртност. Бъдещи увеличения на заплатите също се вземат под внимание. Дисконтовите фактори се определят към края на всяка година като се взима предвид доходността на държавни ценни книжа.

4.39.7. Провизии

Групата е ответник по няколко съдебни дела към настоящия момент, чийто изход може да доведе до задължения на стойност, различна от сумата на признатите във финансовия отчет провизии. Провизиите нямат да бъдат разглеждани тук по-подробно, за да се избегнат предубеждения, свързани с позицията на Групата в горепосочените спорове.

4.39.8. Бизнес комбинации

При първоначалното им признаване активите и пасивите на придобитите дружества са включени в консолидирания отчет за финансовото състояние с тяхната справедлива стойност. При изчисляване на справедливата стойност ръководството използва оценки на бъдещите парични потоци и дисконтови фактори, които обаче могат да се различават от действителните резултати. Всички промени в оценката след първоначалното признаване биха се отразили върху стойността на репутацията. Информацията относно придобитите активи и пасиви е представена в пояснение 6.

5. Ефект от промяна на счетоводната политика

Ефект от прилагането на МСФО 9

Както е оповестено в бележка 3.1, МСФО 9 е приложен без преизчисляване на сравнителната информация. Прекласификациите и корекциите, произтичащи от тези промени в счетоводната политика на Групата, не се отразяват в отчета за финансовото състояние към 31 декември 2017 г., а се признават в отчета за финансовото състояние към 1 януари 2018 г.

Следващата таблица показва корекциите, признати за всяка отделна позиция.

Отчет за финансовото състояние

	31.12.2017	Ефект от промени в счетоводната политика съгласно МСФО 9	01.01.2018 преизчислен
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Активи			
Имоти, машини и съоръжения	433 300	-	433 300
Инвестиционни имоти	408 977	-	408 977
Репутация	46 711	-	46 711
Други нематериални активи	171 804	-	171 804
Отсрочени данъчни активи	4 889	8 995	13 884
Инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал	34 475	-	34 475
Предоставени кредити и аванси на банкови клиенти	2 319 809	(9 091)	2 310 718
Финансови активи по справедлива стойност в печалбата или загубата	1 432 083	-	1 432 083
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	-	-	-
Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	-	(178)	(178)
Финансови активи на разположение за продажба	668 178	-	668 178
Финансови активи, държани до падеж	36 469	(3 165)	33 304
Други финансови активи, по амортизируема стойност	769 779	(96 645)	673 134
Вземания по застрахователни и презастрахователни договори	43 645	-	43 645
Презастрахователни активи	81 280	-	81 280
Данъчни вземания	2 387	855	3 242
Други вземания	183 750	(4 343)	179 407
Материални запаси	67 702	-	67 702
Пари и парични еквиваленти	2 210 020	-	2 210 020
Общо активи	8 915 258	(103 572)	8 811 686

Собствен капитал, резерви и пасиви	31.12.2017	Ефект от промени в счетоводната политика	01.01.2018 преизчислен
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Собствен капитал			
Акционерен капитал	130 000	-	130 000
Други резерви	154 724	(5 779)	148 945
Неразпределена печалба	537 750	(68 449)	469 301
Печалба за годината	59 690	-	59 690
Собствен капитал, отнасящ се до акционерите на Инвест Кепитъл АД	882 164	(74 228)	807 936
Неконтролиращо участие	688 199	(32 254)	655 945
Общо собствен капитал	1 570 363	(106 482)	1 463 881
Пасиви			
Задължения към депозанти	5 052 941	-	5 052 941
Други финансови задължения	671 795	-	671 795
Задължения към осигурени лица	1 195 555	-	1 195 555
Пенсионни задължения към персонала	19 151	-	19 151
Отсрочени данъчни пасиви	28 290	-	28 290
Застрахователни резерви	262 910	-	262 910
Задължения по застрахователни и презастрахователни договори	25 415	-	25 415
Задължения по финансов лизинг	9 305	-	9 305
Данъчни задължения	6 912	-	6 912
Други задължения	72 621	2 910	75 531
Общо пасиви	7 344 895	2 910	7 347 805
Общо собствен капитал и пасиви	8 915 258	(103 572)	8 811 686

Общият ефект върху собствения капитал на Групата към 1 януари 2018 г. е представен, както следва:

	Собствен капитал
	хил. лв.
Крайно салдо към 31 декември 2017 г. – МСС 39	1 570 363
Корекции от прилагането на МСФО 9:	
Увеличение на загубата от обезценка от активи	(113 422)
Увеличение на загубата от обезценка по кредитни ангажименти	(2 910)
Увеличение на текущите и отсрочени данъчни активи във връзка със загуби от обезценка	9 850
	(106 482)
Начално салдо към 1 януари 2018 г. – МСФО 9	1 463 881

Ефект от преизчисление на сравнителни данни

Преизчисление на резерв за гарантиране на минимална доходност

Кодексът за Социално осигуряване изисква признаването на разход на отчисленията за създаване на резерв за гарантиране на минимална доходност (КСО, чл. 193, т. 12). Групата идентифицира, че въпреки това Концептуалната Рамка за Финансово Отчитане въвежда третиране, съгласно което трансферите от резерви, заделени съгласно закон, следва да бъдат третирани като разпределение от неразпределени печалби, а не като разходи в консолидирания годишен финансов отчет на Групата, изготвен съгласно МСФО. Съответно, сравнителните данни са преизчислени, за да отразят корекция на грешка, както следва:

Ефект върху 2017

Консолидиран отчет за финансовото състояние	01.01.2017	Корекция	Преизчислен към 01.01.2017
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Други резерви	114 479	4 852	119 331
Неразпределена печалба	572 556	3 260	575 816
Неконтролиращо участие	650 525	4 836	655 361
Общо корекция		12 948	

Застрахователни резерви	276 016	(12 948)	263 068
-------------------------	---------	----------	---------

Консолидиран отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за годината	2017	Корекция	Преизчислен за 2017
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Намаление в изменението в специализираните резерви отчетено в Оперативни и административни разходи	(709 877)	2 601	(707 276)
Увеличение в печалба преди данъци	90 015	2 601	92 616
Увеличение в нетна печалба	90 037	2 601	92 638

6. База за консолидация

6.1. Инвестиции в дъщерни предприятия

Дъщерните предприятия, включени в консолидацията, са както следва:

Име на дъщерното предприятие	Страна на учредяване	Основна дейност	31.12.2018 Консолидационен процент	31.12.2018 Номинален процент	31.12.2017 Консолидационен процент	31.12.2017 Номинален процент
Химимпорт АД	България	Финансов сектор	78.29%	78.29%	78.16%	78.16%
Централна Кооперативна Банка АД	България	Финансов сектор	62.11%	79.52%	61.98%	79.31%
Централна Кооперативна Банка АД – Скопие	Македония	Финансов сектор	57.75%	91.83%	56.92%	91.83%
АО Инвестиционна Корпоративна Банка	Руска Федерация	Финансов сектор	67.54%	86.27%	53.47%	86.27%
ЦКБ Груп ЕАД	България	Финансов сектор	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
ЦКБ Асетс Мениджмънт ЕАД	България	Финансов сектор	62.09%	100.00%	61.98%	100.00%
ЗАД Армеец	България	Финансов сектор	77.46%	98.36%	77.34%	98.36%
ЗАЕД ЦКБ Живот	България	Финансов сектор	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
ПОАД ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	77.70%	92.25%	76.10%	92.25%
ДПФ ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	52.46%	67.01%	76.10%	100.00%
УПФ ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	52.46%	67.01%	76.10%	100.00%
ППФ ЦКБ Сила	България	Финансов сектор	52.46%	67.01%	76.10%	100.00%
Инвест Кепитъл АДСИЦ	България	Финансов сектор	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Кепитъл Инвест ЕАД	България	Финансов сектор	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Зърнени Храни България АД	България	Производство, търговия и услуги	59.46%	71.12%	62.62%	77.49%
Проучване и добив на нефт и газ АД	България	Производство, търговия и услуги	39.16%	66.11%	43.60%	66.11%
Българска петролна рафинерия ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	38.82%	100.00%	43.60%	100.00%
Слънчеви лъчи Провадия ЕАД	България	Производство, търговия и услуги	53.33%	100.00%	62.62%	100.00%
Асенова Крепост АД	България	Производство, търговия и услуги	37.88%	69.15%	43.73%	71.91%
ПДНГ –Сервиз ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	38.82%	100.00%	43.60%	100.00%
Издателство геология и минерални ресурси ООД	България	Производство, търговия и услуги	27.17%	70.00%	30.52%	70.00%
Булхимтрейд ООД	България	Производство, търговия и услуги	35.20%	66.00%	41.33%	66.00%
Рабър Трейд ООД	България	Производство, търговия и услуги	32.00%	60.00%	37.57%	60.00%
Химцелтекс ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	53.33%	100%	37.65%	60.13%
Химойл БГ ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	38.82%	100.00%	62.62%	100.00%
Зърнени храни грейн ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	53.33%	100.00%	62.62%	100.00%
Фармимпорт АД	България	Производство, търговия и услуги	0.00%	0.00%	29.65%	68.00%
Национална стокова борса АД	България	Производство, търговия и услуги	58.72%	75.00%	58.62%	75.00%
Асела АД	България	Производство, търговия и услуги	19.20%	51.39%	22.47%	51.39%
АК Пластик ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	37.00%	99.00%	43.29%	99.00%
Прайм Лега Консулт ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	78.29%	100%	54.71%	70.00%
СК ХГХ Консулт ООД	България	Производство, търговия и услуги	46.46%	59.34%	46.38%	59.34%
Омега Финанс ООД	България	Производство, търговия и услуги	75.16%	96.00%	75.04%	96.00%
Ай Ти Системс Консулт ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	53.33%	100.00%	62.62%	100.00%
Техно Капитал АД	България	Производство, търговия и услуги	67.64%	90.00%	67.53%	90.00%
Добрички панаир АД	България	Производство, търговия и услуги	31.98%	59.97%	0.00%	0.00%
Българска Корабна Компания ЕАД	България	Морски и речен транспорт	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
Параходство Българско Речно Плаване АД	България	Морски и речен транспорт	62.76%	80.00%	62.65%	80.10%
Порт Балчик АД	България	Морски и речен транспорт	61.57%	100.00%	61.47%	100.00%

Име на дъщерното предприятие	Страна на учредяване	Основна дейност	31.12.2018 Консолидационен процент	31.12.2018 Номинален процент	31.12.2017 Консолидационен процент	31.12.2017 Номинален процент
Пристанище Леспорт АД	България	Морски и речен транспорт	78.51%	100.00%	78.38%	100.00%
Леспорт Проджект Мениджмънт ЕООД	България	Морски и речен транспорт	78.51%	100.00%	78.38%	100.00%
МАЯК КМ АД	България	Морски и речен транспорт	32.13%	51.37%	32.19%	51.37%
Българска Логистична Компания ЕООД	България	Морски и речен транспорт	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
Порт Пристис ООД	България	Морски и речен транспорт	0.00%	0.00%	34.46%	55.00%
Портстрой Инвест ЕООД	България	Морски и речен транспорт	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
Порт Инвест ЕООД	България	Морски и речен транспорт	62.55%	100.00%	62.65%	100.00%
Интерлихтер Словакия	Словакия	Морски и речен транспорт	62.55%	100.00%	62.65%	100.00%
Блу Сий Хорайзън Корп	Сейшел	Морски и речен транспорт	62.55%	100.00%	78.16%	100.00%
Бългериан Еървейз Груп ЕАД	България	Въздушен транспорт	78.29%	100.00%	78.16%	99.99%
България Ер АД	България	Въздушен транспорт	78.28%	99.99%	78.16%	100.00%
България Ер Техник ЕООД	България	Въздушен транспорт	78.28%	100.00%	78.16%	100.00%
Еърпорт Консулт ЕООД	България	Въздушен транспорт	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
Транс интеркар ЕАД	България	Транспорт	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
Рентинтеркар ЕООД	България	Транспорт	98.61%	100.00%	78.16%	100.00%
Енергопроект АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	77.26%	98.69%	33.19%	51.00%
Енергопроект Ютилитис ООД/ликвидация/	България	Недвижими имоти и инженеринг	39.40%	51.00%	39.93%	51.00%
България Ер Меинтенанс ЕАД	България	Недвижими имоти и инженеринг	78.29%	100.00%	78.16%	100%
Голф Шабла АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	25.23%	65.00%	28.34%	65.00%
Спортен Комплекс Варна АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	50.89%	65.00%	50.81%	65.00%
Спортен мениджмънт ЕООД	България	Недвижими имоти и инженеринг	50.89%	100.00%	50.81%	100.00%
ТИ АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	68.63%	87.66%	68.52%	87.66%
Булхимекс ГмБХ	Германия	Недвижими имоти и инженеринг	78.29%	100.00%	78.16%	100.00%
Инвест Кепитал Консулт АД	България	Недвижими имоти и инженеринг	100.00%	100.00%	78.16%	100.00%
Ситняково Проджект Истейд ЕООД	България	Недвижими имоти и инженеринг	49.59%	100.00%	43.60%	100.00%
Италия ауто ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Ловико Сухиндол Груп АД	България	Производство, търговия и услуги	80.00%	80.00%	80.00%	80.00%
М Кар Груп АД	България	Производство, търговия и услуги	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
М Кар София ЕАД	България	Производство, търговия и услуги	100.00%	100.00%	0.00%	0.00%
М Кар ООД	България	Производство, търговия и услуги	93.75%	93.75%	93.75%	93.75%
Зара Карс ЕООД	България	Производство, търговия и услуги	93.75%	100.00%	93.75%	100.00%
М Кар Варна ООД	България	Производство, търговия и услуги	98.61%	98.61%	98.61%	98.61%
България Карс ООД	България	Производство, търговия и услуги	98.61%	100.00%	98.61%	100.00%
Виа интеркар 2007 ООД	България	Производство, търговия и услуги	80.00%	80.00%	80.00%	80.00%
М Кар Плевен ООД	България	Производство, търговия и услуги	99.98%	99.98%	99.98%	99.98%
Експрес кар ООД	България	Производство, търговия и услуги	86.27%	86.27%	86.27%	86.27%

6.2. Придобиване на контролиращо участие в Добрички панаир АД

През 2018 г. Групата придоби допълнително дялово участие в размер на номинален 22.05 % (2.93% консолидационен) в своето дъщерно дружество Добрички панаир АД за сума в размер на 923 хил. лв., като по този начин придоби контролиращо участие в размер на 59.97 % (40.85% - консолидационен).

Балансовата стойност на новопридобитите нетни активи на дъщерното дружество Добрички Панаир АД, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на (717 хил. лв.). Групата е признала увеличение на неконтролиращото участие в размер на 959 хил. лв.

	2018 хил. лв.
Общо прехвърлено възнаграждение	923
Дял в нетните активи	(717)
Репутация	206
Обезценка на репутация, призната в отчета за печалбата и загубата	(206)

6.3. Придобиване на неконтролиращо участие в Прайм Лега Консулт ЕООД

През 2018 г. Групата придоби допълнително дялово участие в размер 30% в своето дъщерно дружество Прайм Лега Консулт, като по този начин увеличи своето контролиращо участие на 100.00 % (консолидационен).

Балансовата стойност на новопридобитите нетни активи на дъщерното дружество Прайм Лега Консулт ЕООД, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на 36 хил. лв. Групата е признала намаление на неконтролиращото участие в размер на 36 хил. лв. и увеличение на неразпределената печалба в размер на 36 хил. лв.

	2018 хил. лв.
Общо прехвърлено възнаграждение	-
Допълнително придобит дял в нетните активи на дружество Прайм Лега Консулт ЕООД	36
Увеличение на неразпределена печалба за сметка на неконтролиращото участие	36

6.4. Придобиване на неконтролиращо участие в Химцелтекс ЕООД

През 2018 г. Групата придоби допълнително дялово участие в размер на номинален 39.87 % (27.16% консолидационен) в своето дъщерно дружество Химцелтекс ЕООД за сума в размер на 0 хил. лв., като по този начин увеличи своето контролиращо участие на 100.00 % (68.12% - консолидационен).

Балансовата стойност на новопридобитите нетни активи на дъщерното дружество Химцелтекс ЕООД, признати към датата на придобиване в консолидирания финансов отчет, възлиза на (197 хил. лв.). Групата е признала увеличение на неконтролиращото участие в размер на 197 хил. лв. и намаление на неразпределената печалба в размер на 197 хил. лв.

	2018 хил. лв.
Общо прехвърлено възнаграждение	-
Допълнително придобит дял в нетните активи на дружество Химцелтекс ЕООД	(197)
Намаление на неразпределена печалба за сметка на неконтролиращото участие	(197)

6.5. Продажба на част от контролиращото участие в Асенова Крепост АД без загуба на контрол

През 2018 г. Групата продаде дялово участие в размер на номинален процент 3.26 % (2.22% консолидационен) в своето дъщерно дружество Асенова Крепост АД за парична сума в размер на 1 001 хил. лв., като по този начин намали своето контролиращо участие до номинален процент в размер на 68.65 % (47.74% консолидационен).

Балансовата стойност на нетните активи на дъщерното дружество Асенова Крепост АД, признати към датата на продажбата в консолидирания финансов отчет в увеличение на неконтролиращото участие, възлиза на 613 хил. лв. Групата е признала увеличение на неразпределената печалба в размер на 388 хил. лв.

	2018 хил. лв.
Общо прехвърлено възнаграждение	1 001
Продаден дял от нетните активи на дружество Асенова Крепост АД	(613)
Увеличение на неразпределена печалба за сметка на неконтролиращото участие	388

6.6. Прехвърляне на контролиращото участие във Фармимпорт АД

През 2018 г. Групата продаде изцяло дялово си участие в размер на номинален процент 68.00% (46.32% - консолидационен) в своето дъщерно дружество Фармимпорт АД за парична сума в размер на 2 170 хил. лв.

Групата е признала намаление на консолидираната печалба в размер на 1 890 хил. лв. и намаление на малцинственото участие в размер на 4 705 хил. лв.

	2018 хил. лв.
Получено възнаграждение	2 170
Продаден дял в нетните активи на Фармимпорт АД	(4 060)
Резултат от загуба на контрол, признат на ред "Резултат от операции с финансови инструменти"	(1 890)

7. Инвестиции, отчитани по метода на собствения капитал

7.1. Инвестиции в асоциирани предприятия

Групата притежава акции или дялове от капитала на следните асоциирани предприятия:

	2018 хил. лв.	Участие %	2017 хил. лв.	Участие %
Луфтханза Техник София ООД	8 945	24.90%	8 256	24.90%
Суиспорт България АД	5 671	49.00%	5 409	49.00%
Силвър Уингс България ООД	5 170	42.50%	5 132	42.50%
Амадеус България ООД	3 294	44.99%	3 343	44.99%
ВТС АД	4 034	41.00%	3 502	41.00%
Каварна Газ ООД	552	35.00%	496	35.00%
Порт Пристис ООД	19	19.00%	-	-
Добрички панаир АД	-	-	755	39.98%
	27 685		26 893	

Инвестициите в асоциирани предприятия са отчетени във финансовия отчет на Групата по метода на собствения капитал. Датата на финансовите отчети на асоциираните предприятия е 31 декември.

Финансовата информация за асоциираните предприятия може да бъде обобщена както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Активи	125 295	117 294
Пасиви	(61 259)	(60 186)
Приходи	181 481	154 846
Печалба за периода	12 644	11 807
Дял от печалбата за периода за Групата	4 347	4 112

През 2018 г. Групата е получила дивиденди от асоциираните си предприятия в размер на 3 860 хил. лв. (2017: 1 387 хил. лв.)

7.2. Инвестиции в съвместни предприятия

Групата притежава акции или дялове от капитала на следните съвместни предприятия:

Име	2018 хил. лв.	Участие %	2017 хил. лв.	Участие %
Варнафери ООД	5 007	50%	5 007	50%
Нюанс БГ АД	2 434	50%	2 520	50%
Експерт снаб ООД	389	50%	55	50%
	7 830		7 582	

Инвестициите в съвместните предприятия са отразени във финансовия отчет на Групата по метода на собствения капитал. Датата на финансовите отчети на съвместните предприятия е 31 декември. Финансовата информация за съвместните предприятия може да бъде обобщена, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Активи	81 375	25 594
Пасиви	(64 637)	(17 801)
Приходи	146 295	50 370
Печалба	3 596	4 241
Дял от печалбата за Групата	858	2 137
Признат дял от печалбата за Групата	858	1 613

За отчетния период делът на Групата в печалбите на съвместните предприятия е признат след приспадане на непризнати загуби от предходни периоди.

Групата няма условни задължения или други поети ангажименти, свързани със съвместните предприятия.

През 2018 г. Групата е получила дивиденди от съвместните си предприятия в размер на 1 039 хил. лв. (2017 г.: 210 хил. лв.)

8. Имоти, машини и съоръжения

Имотите, машините и съоръженията на Групата включват земи, сгради, машини и съоръжения, оборудване, транспортни средства, ремонт на наети активи, разходи за придобиване на нетекущи активи и други. Балансовата стойност може да бъде анализирана, както следва:

2018 г.	Земя	Сгради	Машини и оборудване	Съоръжения и резервни част	Транспортни средства	Ремонт на наети активи	Други	Разходи по придобиване и аванси	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Салдо към 1 януари 2018 г.	52 665	140 225	185 930	85 229	127 975	24 409	75 898	41 693	734 024
Новопридобити активи:									-
- от бизнес комбинации	3 976	24 820	2 570	3 305	3 006	-	24	321	38 022
- отделно придобити	166	8 334	6 953	3 046	6 016	2 595	2 836	17 606	47 552
- рекласифицирани	-	-	-	-	306	-	-	-	306
Отписани активи									
- отделно отписани	(5)	(523)	(4 786)	(774)	(4 489)	(18)	(125)	(18 328)	(29 048)
- от бизнес комбинации	-	-	(182)	(1)	(2 886)	-	-	-	(3 069)
Салдо към 31 декември 2018 г.	56 802	172 856	190 485	90 805	129 928	26 986	78 633	41 292	787 787
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2018 г.	-	(27 795)	(120 093)	(33 741)	(56 479)	(24 165)	(38 451)	-	(300 724)
Новопридобити от бизнес комбинации	-	(750)	(947)	(316)	(448)	-	(17)	-	(2 478)
Отписани от бизнес комбинации	-	-	142	1	-	-	-	-	143
Отписана амортизация	-	133	4 714	570	2 644	19	96	-	8 176
Амортизация за годината	-	(4 146)	(10 191)	(1 510)	(6 528)	(1 577)	(2 886)	-	(26 838)
Салдо към 31 декември 2018 г.	-	(32 558)	(126 375)	(34 996)	(60 811)	(25 723)	(41 258)	-	(321 721)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	56 802	140 298	64 110	55 809	69 117	1 263	37 375	41 292	466 066

- за периода, приключващ на 31 декември 2017 г.

2017	Земя	Сгради	Машини и оборудване	Съоръжения и резервни част	Транспортни средства	Ремонт на наети активи	Други	Разходи по придобиване и аванси	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Салдо към 1 януари 2017 г.	53 934	132 800	179 543	84 989	130 036	23 487	74 776	61 324	740 889
Новопридобити активи:									-
- отделно придобити	-	9 245	8 398	821	5 045	922	1 812	9 027	35 270
- рекласифицирани	-	3 556	-	-	306	-	-	-	3 862
Отписани активи									
- отделно отписани	(1 050)	(1 796)	(1 998)	(581)	(5 310)	-	(681)	(23 470)	(34 886)
- от бизнес комбинации	-	-	-	-	(2 102)	-	-	(5 188)	(7 290)
- рекласификация от нематериални активи и инвестиционни имоти	(219)	(3 580)	(13)	-	-	-	(9)	-	(3 821)
Салдо към 31 декември 2017 г.	52 665	140 225	185 930	85 229	127 975	24 409	75 898	41 693	734 024
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2017 г.	-	(24 538)	(111 441)	(32 332)	(52 983)	(22 621)	(36 437)	-	(280 352)
Отписани от бизнес комбинации	-	201	-	-	-	-	-	-	201
Отписана амортизация	-	456	1 699	162	1 794	-	398	-	4 509
Амортизация	-	(3 914)	(10 351)	(1 571)	(5 290)	(1 544)	(2 412)	-	(25 082)
Салдо към 31 декември 2017 г.	-	(27 795)	(120 093)	(33 741)	(56 479)	(24 165)	(38 451)	-	(300 724)
Балансова стойност към 31 декември 2017 г.	52 665	112 430	65 837	51 488	71 496	244	37 447	41 693	433 300

Всички разходи за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Оперативни и административни разходи“.

Балансова стойност на заложените като обезпечение имоти, машини и съоръжения на Групата към 31 декември, е както следва:

	Земя	Сгради	Машини, съоръжения и оборудване	Транспортни средства	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	6 118	39 246	61 940	4 337	595	112 236
Балансова стойност към 31 декември 2017 г.	1 650	19 986	64 743	1 812	1 364	89 555

9. Лизинг

9.1. Финансов лизинг като лизингополучател

Групата има сключени договори за финансов лизинг в качеството си на лизингополучател за придобиването на техника и оборудване за кораби, леки автомобили, производствени машини, компютърна техника и други. Активите са включени в консолидирания отчет за финансово състояние в „Имоти, машини и съоръжения“ (вж. Пояснение 8). Нетната балансова стойност на активите, придобити по договори за финансов лизинг, възлиза на 18 512 хил. лв. (2017 г.: 16 666 хил. лв.).

Задълженията за финансов лизинг са обезпечени от съответните активи, придобити при условията на финансов лизинг.

Бъдещите минимални лизингови плащания в края на всеки от представените отчетни периоди са представени, както следва:

31 декември 2018 г.	До 1 година хил. лв.	От 1 до 5 години хил. лв.	Общо хил. лв.
Лизингови плащания	5 394	3 877	9 271
Дисконтиране	(221)	(165)	(386)
Нетна настояща стойност	5 173	3 712	8 885
31 декември 2017 г.	До 1 година хил. лв.	От 1 до 5 години хил. лв.	Общо хил. лв.
Лизингови плащания	6 454	3 303	9 757
Дисконтиране	(270)	(182)	(452)
Нетна настояща стойност	6 184	3 121	9 305

Лизинговите договори включват фиксирани лизингови плащания и опция за закупуване в последната година от срока на лизинга. Лизинговите договори са неотменяеми, но не съдържат други ограничения. Не са признавани разходи от условни наеми и не се очакват разходи от сублизинг, тъй като всички активи, за които са сключени лизингови договори, се използват само от Групата.

9.2. Оперативен лизинг като лизингополучател

Бъдещите минимални плащания по оперативния лизинг на Групата са както следва:

	До 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Към 31 декември 2018 г.	52 889	135 486	18 890	207 265
Към 31 декември 2017 г.	55 373	161 299	13 085	229 757

Лизинговите плащания, признати като разход за периода, са в размер на 58 727 хил. лв. (2017 г.: 64 379 хил. лв.).

Значимите за Групата действащи договори за оперативен лизинг са свързани с наемането на самолети и недвижими имоти.

Към датата на изготвяне на настоящия консолидиран финансов отчет, Групата е лизингополучател по договори за оперативен лизинг на 9 самолета (5 от тип Ербъс и 4 от тип Ембраер). Договорите за оперативен лизинг не съдържат клаузи за условни плащания или последващо закупуване.

9.3. Оперативен лизинг като лизингодател

Реализираните приходи от наеми за 2018 г. са в размер на 21 519 хил. лв. (2017 г.: 16 732 хил. лв.) През 2018 г. и 2017 г. Групата предоставя под наем самолети на други компании при условията на оперативен лизинг. Реализираните приходи от отдаване на самолети под наем през 2018 г. са в размер на 8 706 хил. лв. (2017 г.: 12 577 хил. лв.).

През 2018 г. и 2017 г. Групата отдава и недвижими имоти и плавателни съдове от групата на имоти, машини, съоръжения, както и инвестиционни имоти по договори за оперативен лизинг.

Направените разходи по експлоатация на отдаваните под наем активи са в размер на 701 хил. лв. и са признати в „Консолидирания отчет за печалбата и загубата и другия всеобхватен доход“. (2017 г.: 565 хил. лв.)

Бъдещите минимални лизингови постъпления са представени, както следва:

	Минимални лизингови постъпления			
	До 1 година	От 1 до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Към 31 декември 2018 г.	13 123	62 726	25 932	101 781
Към 31 декември 2017 г.	10 484	59 614	38 442	108 540

Договорите за оперативен лизинг на Групата не съдържат клаузи за условен наем. Нито един от договорите за оперативен лизинг не съдържа опция за подновяване или покупка, клаузи за увеличение или ограничения относно дивиденди, по-нататъшен лизинг или допълнителен дълг.

10. Инвестиционни имоти

Инвестиционните имоти на Групата включват земи, сгради, хангари и обслужващи пристройки, които се държат с цел получаване на приходи от наем или за увеличаване стойността на капитала.

Инвестиционните имоти са представени в консолидирания финансов отчет на Групата, като е използван модел на справедливата стойност. Промени в балансовите стойности, отразени в консолидирания отчет за финансовото състояние, могат да бъдат представени както следва:

	Инвестиционни имоти хил. лв.
Балансова стойност към 1 януари 2017 г.	341 189
Новопридобити активи	
- от бизнес комбинации	13 127
- чрез разходи за придобиване	62 142
- отделно придобити	4 835
- от рекласификации	2 729
Печалба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	2 654
Загуба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	(546)
Отписани активи	(13 597)
Отписани активи от рекласификации	(3 556)
Балансова стойност към 31 декември 2017 г.	408 977
Новопридобити активи	
- от бизнес комбинации	2 856
- чрез разходи за придобиване	1 592
- отделно придобити	14 705
Печалба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	3 806
Загуба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	(1 160)
Отписани активи	(5 372)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	425 404

Справедливата стойност на инвестиционните имоти на Групата е определена на база оценки от лицензирани оценители и от изготвени доклади на вътрешни експерти, които се базират на актуални пазарни нива.

Инвестиционни имоти, заложили като обезпечения на задължения, са в общ размер на 83 508 хил. лв. (2017 г.: 87 236 хил. лв.)

Доходите от инвестиционни имоти за 2018 г. възлизат на 11 999 хил. лв. (2017 г.: 7 484 хил. лв.) и са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Приходи от нефинансова дейност“. Преките оперативни разходи в размер на 2 101 хил. лв. са отчетени в реда „Оперативни и административни разходи“ (2017 г.: 1 273 хил. лв.).

11. Репутация

Основните промени в балансовата стойност на репутацията произтичат от извършените годишни тестове за обезценка и от придобиването на дъщерни дружества в Групата през отчетния период.

	Репутация хил. лв.
За 2017 г.	
Салдо към 1 януари	47 446
Призната загуба от обезценка през периода	(735)
Салдо към 31 декември	46 711
За 2018 г.	
Салдо към 1 януари	46 711
Призната през периода	206
Призната загуба от обезценка през периода	(4 088)
Салдо към 31 декември	42 829

В следствие на извършения годишен тест за обезценка за 2018 г. балансовата стойност на репутацията е разпределена по следните обекти, генериращи парични потоци:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Сегмент "Финанси"	18 169	20 463
Сегмент "Производство, търговия и услуги"	23 477	24 641
Сегмент "Транспорт"	661	744
Сегмент "Недвижими имоти и инженеринг"	522	863
	42 829	46 711

Възстановимата стойност на обектите, генериращи парични потоци е определена на база изчисляване на стойността в употреба. При изчисленията са използвани прогнозни стойности на паричните потоци въз основа на финансови бюджети, одобрени от ръководството, които обхващат петгодишен период. Паричните потоци след петгодишния период са екстраполирани с помощта на постоянни проценти на нарастване, които са характерни за сектора, в който оперира всеки от обектите, генериращ парични потоци. Използваните дисконтови проценти отразяват специфичните рискове, свързани със сегмента, в който оперира всеки от обектите, генериращ парични потоци.

През 2018 г. е извършена обезценка на репутацията за следните сегменти: Финанси в размер на 2 594 хил. лв. (2017 г.: 0 хил. лв.), за Производство, търговия и услуги в размер на 1 070 хил. лв. (2017 г.: 0 хил. лв.), за Транспорт 83 хил. лв. (2017 г.: 0 хил. лв.) и за Недвижими имоти и инженеринг 341 хил. лв. (2017 г.: 735 хил. лв.).

Обезценката на репутацията е включена на ред „Оперативни и административни разходи“ в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

12. Други нематериални активи

Балансовите стойности на нематериалните активи на Групата за представените отчетни периоди могат да бъдат анализирани, както следва:
2018 г.

	Търговски марки	Лицензи и патенти	Програмни продукти	Връзки с клиенти	Продукти от развойна дейност	Разходи по проучване и оценка	Учредени вещни права	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Брутна балансова стойност									
Салдо към 1 януари 2018 г.	53 168	28 067	10 561	6 058	1 145	11 625	21 499	131 549	263 672
Новопридобити активи:									
- отделно придобити	-	257	200	-	-	73	-	3 444	3 974
- рекласифицирани активи	-	11	6	-	-	-	-	(17)	-
- от бизнес комбинации	2 459	-	81	-	-	-	-	-	2 540
Отписани активи									
- отделно отписани	-	(3)	(45)	-	-	(2 103)	(7 688)	(3 458)	(13 297)
Салдо към 31 декември 2018 г.	55 627	28 332	10 803	6 058	1 145	9 595	13 811	131 518	256 889
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2018 г.	(38 790)	(23 425)	(9 808)	(5 181)	(52)	-	-	(14 612)	(91 868)
Бизнес комбинации	-	-	(41)	-	-	-	-	-	(41)
Отписани	-	3	30	-	-	-	-	-	33
Амортизация	(1 380)	(460)	(573)	(413)	-	-	-	(4 382)	(7 208)
Салдо към 31 декември 2018 г.	(40 170)	(23 882)	(10 392)	(5 594)	(52)	-	-	(18 994)	(99 084)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	15 457	4 450	411	464	1 093	9 595	13 811	112 524	157 805

- за периода, приключващ на 31 декември 2017 г.

2017	Търговски марки	Лицензи и патенти	Програмни продукти	Връзки с клиенти	Продукти от развойна дейност	Разходи по проучване и оценка	Учредени вещни права	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Брутна балансова стойност									
Салдо към 1 януари 2017 г.	44 888	27 729	10 301	6 058	1 145	11 366	25 520	129 978	256 985
Новопридобити активи:									
- отделно придобити	8 280	405	298	-	-	259	1 318	1 285	11 845
- рекласифицирани активи	-	-	-	-	-	-	-	1 092	1 092
Отписани активи									
- отделно отписани	-	(67)	(38)	-	-	-	(5 339)	(806)	(6 250)
Салдо към 31 декември 2017 г.	53 168	28 067	10 561	6 058	1 145	11 625	21 499	131 549	263 672
Амортизация									
Салдо към 1 януари 2017 г.	(35 815)	(23 086)	(9 221)	(4 767)	(52)	-	-	(10 037)	(82 978)
Отписани	-	62	20	-	-	-	-	56	138
Амортизация	(2 975)	(401)	(607)	(414)	-	-	-	(4 631)	(9 028)
Салдо към 31 декември 2017 г.	(38 790)	(23 425)	(9 808)	(5 181)	(52)	-	-	(14 612)	(91 868)
Балансова стойност към 31 декември 2017 г.	14 378	4 642	753	877	1 093	11 625	21 499	116 937	171 804

Учредени вещни права

Учредените вещни права за ползване на сгради се отнасят за масивни административни сгради, намиращи се в няколко големи града на територията на страната, които ще се използват за клонове на ЦКБ АД. Правата на ползване върху сградите са учредени през 2011 г. и 2012 г. и 2014 г. за срокове до 2020 г., 2022 г. и 2031 за сума в размер на 13 811 хил. лв. (2017 г.: 21 499 хил. лв.). Балансовата стойност за всяко едно право на ползване се амортизира на равни части за съответния период на ползването на сградите.

Търговски марки

Търговските марки на Групата включват марка „България Ер“, национален превозвач и марка Арена-Армеец, представляваща име на мултифункционална зала в гр. София, България – Зала Арена Армеец.

Разходи по проучване и оценка

Разходите по проучване и оценка се състоят от предоставени права и капитализирани разходи по проучване и оценка.

Към 31.12.2018 г. са отчетени разходи за проучване и оценка в Блок 1-12 Кнежа, Блок 1-4 Каварна и Блок 1-17 Овча могила в размер на 9 595 хил. лв. (2017 г.: 11 625 хил. лв.).

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Блок 1-12 Кнежа	7 842	7 769
Блок 1-17 Овча могила	1 753	3 856
	9 595	11 625

През 2018 г. са установени индикации за обезценка на разходи по проучване и оценка в размер на 2 103 хил. лв. в Блок 1-17 Овча могила, като същата е представена на ред „Оперативни и административни разходи“ в индивидуалния отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход. През 2017 г. не са установени индикации за обезценка на разходи по проучване и оценка.

Всички разходи за амортизация са включени в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Оперативни и административни разходи“.

Групата не е заложила нематериални активи като обезпечения по свои задължения.

13. Отсрочени данъчни активи и пасиви

Отсрочените данъци възникват в резултат на данъчни временни разлики и могат да бъдат представени като следва:

Отсрочени данъчни пасиви/(активи)	1 януари 2018 г. хил. лв.	Ефект от МСФО 9 към 1 януари 2018 хил. лв.	Признати в резултат на бизнес комбинации хил. лв.	Признати в друг всеобхватен доход хил. лв.	Признати в печалби и загуби хил. лв.	31 декември 2018 г. хил. лв.
Активи						
Имоти, машини и съоръжения	9 430	-	-	-	97	9 527
Инвестиционни имоти	5 115	-	(19)	-	285	5 381
Финансови активи	7 391	(8 995)	(532)	960	2 656	1 480
Търговски и други нефинансови вземания	(597)	-	-	-	367	(230)
Материални запаси	(77)	-	-	-	(2)	(79)
Други активи	6 354	-	-	-	296	6 650
Пасиви						
Пенсионни и други задължения към персонала	(1 201)	-	-	-	(422)	(1 623)
Провизии и търговски задължения	(335)	-	-	-	(63)	(398)
Други пасиви	(23)	-	-	-	(6)	(29)
Неизползвани данъчни загуби	(2 656)	-	-	-	(1 167)	(3 823)
	23 401	(8 995)	(551)	960	2 041	16 856
Признати като:						
Отсрочени данъчни активи	(4 889)					(6 182)
Отсрочени данъчни пасиви	28 290					23 038

Отсрочените данъци за сравнителния период 2017 г. могат да бъдат обобщени, както следва:

Отсрочени данъчни пасиви/(активи)	1 януари 2017 г. хил. лв.	Признати в резултат на бизнес комбинации хил. лв.	Признати в друг всеобхватен доход хил. лв.	Признати в печалби и загуби хил. лв.	31 декември 2017 г. хил. лв.
Активи					
Имоти, машини и съоръжения	9 473	-	-	(43)	9 430
Дългосрочни финансови активи	7 644	-	273	(526)	7 391
Инвестиционни имоти	3 837	1 294	-	(16)	5 115
Други	9 731	532	274	(4 183)	6 354
Материални запаси	(36)	-	-	(41)	(77)
Търговски и други вземания	(661)	-	-	64	(597)
Пасиви					
Пенсионни и други задължения към персонала	(760)	-	(118)	(323)	(1 201)
Провизии и търговски задължения	(273)	-	(1)	(61)	(335)
Други	(23)	-	-	-	(23)
Неизползвани данъчни загуби	(2 614)	547	-	(589)	(2 656)
	26 318	2 373	428	(5 718)	23 401
Признати като:					
Отсрочени данъчни активи	(4 367)				(4 889)
Отсрочени данъчни пасиви	30 685				28 290

14. Предоставени кредити и аванси на банкови клиенти

Предоставените кредити и аванси могат да бъдат обобщени, както следва:

(а) Анализ по видове клиенти

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Граждани:		
В български лева	776 458	635 268
В чуждестранна валута	224 663	185 199
Предприятия:		
В български лева	738 783	789 017
В чуждестранна валута	792 019	828 655
	<u>2 531 923</u>	<u>2 438 139</u>
Загуба от обезценка	(114 406)	(118 330)
Общо предоставени кредити и аванси на банкови клиенти	<u>2 417 517</u>	<u>2 319 809</u>

Предоставени кредити и аванси на клиенти към 31 декември 2018 включват депозити при международни финансови институции по маржин сделки с деривати в размер на 9 920 хил. лв. (2017: 15 514 хил. лв.), включително резултат от сделки.

(б) Лихвени проценти

Кредитите, отпуснати в български лева и чуждестранна валута, се олихвяват с променлив лихвен процент. Според условията по тези кредити, лихвеният процент се изчислява въз основа на референтен лихвен процент на Банката или лихвен индекс за кредитите във валута - EURIBOR, LIBOR, плюс надбавка. Надбавката по редовните кредити е в границите от 2% до 5%, в зависимост от кредитния риск, отнасящ се за съответния кредитополучател, а по просрочените кредити се начислява допълнителна надбавка над договорения лихвен процент.

15. Финансови активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата

Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата могат да бъдат обобщени, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Финансови активи по справедлива стойност в печалбата или загубата		
Български корпоративни акции, дялове и права	773 333	590 142
Български корпоративни облигации	184 136	149 759
Средносрочни български ДЦК	189 231	200 193
Дългосрочни български ДЦК	53 892	56 613
Ценни книжа, издадени или гарантирани в други държави	486 173	433 070
Краткосрочни български ДЦК	-	1 281
Деривативи, държани за търгуване	56	1 025
	<u>1 686 821</u>	<u>1 432 083</u>

Финансови активи са оценени по справедлива стойност, определена на базата на борсовите котировки към датата на финансовия отчет или на база на оценки на независими оценители, определени към датата на финансовия отчет.

Печалбите и загубите са признати в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Резултат от операции с финансови инструменти”.

16. Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

Стойност на финансовите активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, включващи облигации и държавни ценни книжа, е представена, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Облигации	75 865	-
Държавни ценни книжа	347 051	-
Общо дългови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	422 916	-

Към 31 декември 2018 на финансовите активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход е формирана загуба от обезценка в размер на 1 706 хил. лв., която е отразена в капитала и не е намалила отчетната стойност на активите.

Към 31 декември 2018 държавни облигации, емитирани от българското правителство, в размер на 91 328 хил. лв. са заложени като обезпечение за обслужване на бюджетни сметки. Към 31 декември 2018 българските корпоративни ценни книжа представляват облигации. Към 31 декември 2018 чуждестранните корпоративни ценни книжа представляват облигации в чуждестранни търговски дружества.

17. Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Котирани капиталови инструменти	16 769	-
Некотирани капиталови инструменти	58 270	-
Общо капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	75 039	-

18. Финансови активи на разположение за продажба

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Корпоративни облигации	-	50 383
Капиталови инвестиции с пазарна стойност	-	53 594
Капиталови инвестиции в акции и дялове, нерегистрирани на публична борса	-	103 310
Дългосрочни български държавни облигации	-	97 988
Средносрочни български държавни облигации	-	189 483
Краткосрочни български държавни облигации	-	30 835
Чуждестранни държавни ценни книжа	-	144 415
Намалени с обезценка	-	(1 830)
	-	668 178

Справедливата стойност на финансовите активи на разположение за продажба е определена въз основа на техните котирани цени към датата на консолидирания финансов отчет, с изключение на капиталовите инвестиции в акции и дялове на дружества, които не се търгуват на публична фондова борса в България и чужбина. Те са оценени по себестойност, която към 31 декември 2017 г. възлиза на 82 362 хил. лв.

19. Финансови активи, държани до падеж

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Краткосрочни облигации емитирани от правителството на Република Македония	-	16 214
Краткосрочни облигации на Народна банка на Република Македония	-	17 796
Краткосрочни български държавни облигации с падеж до 1 година	-	2 459
	-	36 469

Краткосрочни държавни облигации на Република Македония

Краткосрочни облигации емитирани от правителството и от Народна банка на Република Македония нямат пазарна цена и тяхната справедлива стойност не може да бъде определена.

20. Други финансови активи, оценявани по амортизирана стойност

Сумите, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние, които се отнасят към другите финансови активи, оценявани по амортизирана стойност, са както следва:

	Пояснение	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Договори за заеми	20.1.1	363 752	293 412
Вземания по споразумения за обратно изкупуване	20.1.2	297 105	237 959
Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	20.1.3	302 104	-
Вземания от свързани лица	47	44 468	71 818
Търговски вземания	20.1.4	105 996	113 709
Други		75 249	57 615
Обезценка		(79 378)	(4 734)
		1 109 296	769 779

20.1.1. Договори за заеми

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Вземания по предоставени заеми	312 263	255 745
Вземания по договори за цесии	51 489	37 667
	363 752	293 412

Заемите са предоставени при годишни лихвени равнища от 3% до 10% в зависимост от срочността на кредита.

Справедливата стойност на предоставените заеми не е определяна поотделно, тъй като ръководството счита, че балансовата им стойност дава реална представа за тяхната справедлива стойност.

20.1.2. Вземания по споразумения за обратно изкупуване

Към 31 декември 2018 г. Групата има сключени споразумения с клауза за обратно изкупуване на обща стойност 297 105 хил. лв. (2017 г.: 237 959 хил. лв.), в това число вземанията по лихви.

Част от тях в размер на 74 248 хил. лв. са обезпечени със залог на български държавни ценни книжа на приблизително същата стойност. Останалата част в размер на 222 857 хил. лв. са

обезпечени със залог на корпоративни ценни книжа, чиято стойност е по-голяма от стойността на предоставения ресурс. Към 31 декември 2018 по сключените споразумения с клауза за обратно изкупуване е формирана загуба от обезценка в размер на 208 хил. лв. Падежът на тези споразумения е между януари и юни 2019.

20.1.3. Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност

Към 31 декември 2018 г., дълговите инструменти, оценявани по амортизирана стойност се състоят от български държавни облигации, държавни облигации на страни от ЕС, български корпоративни облигации и чуждестранни корпоративни облигации, включващи размера на начислените лихви и сконто/премия, на базата на техния оригинален матуритет, както следва:

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Български държавни облигации	131 656	-
Чуждестранни държавни облигации	148 099	-
Български корпоративни облигации	12 950	-
Чуждестранни корпоративни облигации	9 811	-
Загуба от обезценка	(412)	-
Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	302 104	-

Към 31 декември 2018 държавни облигации, емитирани от българското правителство, в размер на 131 656 хил. лв. са заложили като обезпечение за обслужване на бюджетни сметки.

20.1.4. Търговски вземания

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Търговски вземания, брутна сума	105 996	113 709
Обезценка	(8 177)	(4 734)
Търговски вземания	97 819	108 975

Всички вземания са краткосрочни. Нетната балансова стойност на търговските вземания се приема за разумна приблизителна оценка на справедливата им стойност.

Всички търговски вземания на Групата са прегледани относно индикации за обезценка. Някои търговски вземания са били отписани и съответната обезценка в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Оперативни и административни разходи“. Обезценените вземания са били дължими главно от търговски клиенти, които са имали финансови затруднения.

21. Данъчни вземания

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Надвнесен корпоративен данък	510	87
ДДС за възстановяване	2 005	2 294
Акциз за възстановяване	3	3
Други надвнесени данъци	19	3
	2 537	2 387

22. Вземания по застрахователни и презастрахователни договори

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Вземания по начислени премии по застрахователни договори	47 929	43 454
Разчети по презастрахователни договори	3 013	62
Разчети по съзастрахователни договори	129	129
	51 071	43 645

23. Други вземания

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Нетекущи други вземания		
Авансови плащания	2 813	1 787
Предплатени разходи	413	-
Нетекущи други вземания	3 226	1 787
Текущи други вземания		
Съдебни и присъдени вземания	59 806	60 839
Краткосрочни депозити и гаранции	2 273	10 278
Предплатени разходи	14 451	12 836
Авансови плащания	20 261	36 366
Други	10 391	61 644
Текущи други вземания, брутно	107 182	181 963
Обезценка на други вземания	(13 424)	-
Текущи други вземания	93 758	181 963
Общо други вземания	96 984	183 750

Значимата част от краткосрочните депозити и гаранции в общ размер на 2 273 хил. лв. (2017 г.: 10 278 хил. лв.), представляват краткосрочни депозити, платени гаранционни суми по сключените договори за оперативен лизинг на самолети, вземания по гаранции за обслужване на летища, гаранции за наем на помещения и други договори и гаранция за безмитно-валутна търговия към Митница София.

Предплатените разходи в общ размер на 14 451 хил. лв. (2017 г.: 12 836 хил. лв.) представляват предплатени разходи за реклама, наеми, застраховки и др.

24. Материални запаси

Материалните запаси, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние, могат да бъдат анализирани, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Материали	13 800	11 515
Продукция	1 995	2 039
Стоки	34 536	28 580
Незавършено производство	1 563	1 809
Резервни части	7 594	7 470
Активи, придобити от обезпечения	16 992	16 289
	76 480	67 702

Към 31.12.2018 г. материални запаси на Групата в размер на 26 523 хил. лв. (2017 г.: 16 004 хил. лв.) са предоставени като обезпечения по задължения към банки.

Активите, придобити от обезпечения, в размер на 16 992 (2017 г.: 16 289 хил. лв.), се отнасят до активи, придобити от банковата дейност на Групата, които не отговарят на критериите за класифициране като държани за продажба и се отчитат съгласно изискванията на МСС 2 Материални запаси.

25. Пари и парични еквиваленти

Парите и паричните еквиваленти включват следните елементи:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Парични средства в брой и в банки:		
- български лева	1 654 751	1 765 592
- евро	172 341	121 446
- щатски долари	103 052	199 217
- други валути	119 892	123 765
Пари и парични еквиваленти	2 050 036	2 210 020
	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Парични средства в Централната Банка	1 435 184	1 601 438
Краткосрочни инвестиции и депозити	223 637	20 705
Предоставени ресурси и аванси на банки и в брой	387 513	566 584
Блокирани парични средства	3 702	21 293
	2 050 036	2 210 020

26. Собствен капитал

26.1. Акционерен капитал

Регистрираният капитал на Дружеството се състои от 130 000 000 на брой обикновени акции с номинална стойност в размер на 1 лв. за акция. Всички акции са с право на получаване на дивидент и ликвидационен дял и представляват един глас от общото събрание на акционерите на Дружеството.

	2018	2017
Брой издадени и напълно платени акции:		
В началото на годината	130 000 000	130 000 000
Общ брой акции на 31 декември	130 000 000	130 000 000

26.2. Други резерви

Към 31 декември 2018 г. другите резерви са в размер на 176 481 хил. лв. (2017 г.: 154 724 хил. лв.).

27. Задължения към депозанти

Задълженията към депозанти са представени както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Анализ по срочност и вид валута:		
Безсрочни депозити:		
В лева	1 148 504	1 095 702
В чуждестранна валута	238 548	232 192
	<u>1 387 052</u>	<u>1 327 894</u>
Срочни депозити:		
В лева	1 200 827	1 247 268
В чуждестранна валута	1 058 451	1 037 232
	<u>2 259 278</u>	<u>2 284 500</u>
Спестовни влогове:		
В лева	1 108 901	978 826
В чуждестранна валута	497 300	443 826
	<u>1 606 201</u>	<u>1 422 652</u>
Други депозити:		
В лева	3 742	14 653
В чуждестранна валута	3 329	3 242
	<u>7 071</u>	<u>17 895</u>
Общо задължения към депозанти	<u>5 259 602</u>	<u>5 052 941</u>
	2018	2017
Анализ по вид клиент и вид валута:	хил. лв.	хил. лв.
Депозити на граждани:		
В български лева	2 515 000	2 285 615
В чуждестранна валута	1 560 207	1 449 010
	<u>4 075 207</u>	<u>3 734 625</u>
Депозити на предприятия:		
В български лева	938 364	1 029 880
В чуждестранна валута	232 606	264 262
	<u>1 170 970</u>	<u>1 294 142</u>
Депозити на други институции:		
В български лева	8 610	19 521
В чуждестранна валута	4 815	4 653
	<u>13 425</u>	<u>24 174</u>
Общо задължения към депозанти	<u>5 259 602</u>	<u>5 052 941</u>

28. Други финансови задължения

		Текущи		Нетекущи	
		2018	2017	2018	2017
		хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Финансови пасиви, отчитани по справедлива стойност:					
Деривативи, държани за търгуване	28.1	1 272	3 396	-	-
Финансови пасиви, отчитани по амортизирана стойност:					
Облигационни заеми	28.2	2 488	12 558	187 890	174 416
Банкови заеми	28.3	76 977	74 477	156 471	120 332
Други заеми и финансираня	28.4	12 407	23 238	18 262	18 937
Депозити от банки	28.5	14 452	7 048	-	-
Задължения по цесии		21 898	17 536	17 954	18 018
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	28.6	13 559	15 433	-	-
Търговски задължения	28.7	121 799	106 920	23 012	47 599
Задължения към свързани лица	47	25 169	28 100	5 153	3 787
Общо балансова стойност		290 021	288 706	408 742	383 089

28.1. Деривативи, държани за търгуване

Към 31 декември 2018 г. деривативите, държани за търгуване в размер на 1 272 хил. лв., (2017 г.: 3 396 хил. лв.) са представени по справедлива стойност и включват сделки по покупка и продажба на валута, на ценни книжа, форуърдни договори и валутни суапове на открития пазар.

28.2. Облигационни заеми

Облигационните заеми, получени от Групата са както следва:

	Текущи		Нетекущи	
	2018	2017	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Облигационни заеми	2 488	12 558	187 890	174 416
	2 488	12 558	187 890	174 416

Балансовата стойност на задълженията на Групата по посочените облигационни заеми към 31 декември 2018 г. е в размер на 190 378 хил. лв. (2017 г. 186 974 хил. лв.) и е изчислена по метода на ефективния лихвен процент.

28.3. Банкови заеми

Банковите заеми на Групата представляват получени средства от български банки, които са предназначени за финансиране на инвестиционни проекти на Групата и за подпомагане на текущата оперативна дейност на дружествата в Групата. Банковите заеми са класифицирани според срока за тяхното погасяване, договорен при отпускането на съответния заем.

Текущи		Нетекущи	
2018	2017	2018	2017
хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.

Банкови заеми	76 977	74 477	156 471	120 332
---------------	--------	--------	---------	---------

28.3.1. Дългосрочни банкови заеми

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Револвиращи и инвестиционни банкови кредити	156 471	120 332
	156 471	120 332

Инвестиционни кредити

Групата е получила следните банкови заеми с инвестиционна цел:

- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 30.01.2015 г. с падеж на 30.04.2023 г. Погасяването по заема се извършва в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Годишният лихвен процент по заема е в размер на БЛП плюс 4.9%. Заемът е обезпечен с инвестиционни имоти с балансова стойност към 31.12.2018 г. в размер на 35 831 хил. лв.
- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 23.12.2015 г. Падежът на заема е на 31.12.2025 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Лихвеният процент по договора е едномесечен SOFIBOR +3% надбавка. От 01.07.2018 г. индексът SOFIBOR спира да бъде публикуван. Лихвеният процент, приложим за кредита след 01.07.2018 г., се формира като сбор от "Осреднен депозитен индекс" + 2.727 % надбавка. Обезпечение по заема са договорна ипотека на хангар, всички вземания на Групата, произтичащи от договори за наем, сключени с Луфтханза Техник София ООД в качеството му на наемател.
- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 01.11.2016 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план с начална дата от 31.10.2018 г. Лихвеният процент по договора е едномесечен SOFIBOR +3% надбавка. От 01.07.2018 г. индексът SOFIBOR спира да бъде публикуван. Лихвеният процент, приложим за кредита след 01.07.2018 г., се формира като сбор от "Осреднен депозитен индекс" + 2.727 % надбавка. Обезпечение по заема са договорна ипотека на хангар, всички вземания на Групата, произтичащи от договори за наем, сключени с Луфтханза Техник София ООД в качеството му на наемател.
- Групата е страна по договор за банков инвестиционен кредит, сключен на 20.12.2013 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Лихвеният процент по договора е базов индекс (до отпадането му през 2018 г.) + 3% надбавка. Обезпечение по заема е несамоходна сухотоварна баржа БРП 19003 (собственост на Групата) и дълготрайни материални активи, закупени със средства от кредита.
- Групата е страна по договор за инвестиционен банков кредит, сключен на 11 август 2017 г., с падеж на 31 август 2027 г. Лихвата по кредита е в размер на годишната лихва определена като сбор от приложимия към съответния период на олихвяване променлив базов лихвен индекс и надбавка към лихвения индекс в размер на 2.738 %. Заемът е обезпечен с ипотека върху недвижим имот в гр. София, залог на акции и вземания, собственост на Групата.
- Групата е страна по договор за инвестиционен банков кредит, сключен на 21 юни 2013 г., с падеж на 22 май 2023 г. Лихвата по кредита е в размер на тримесечен EURIBOR плюс 3 пункта надбавка, но не по-малко от 6.5%. Заемът е обезпечен с ипотека на недвижими имоти, залог на дълготрайни материални активи по реда на Закона за особените залози.
- Групата е страна по договор за инвестиционен банков кредит, сключен на 31 декември 2018 г., с падеж на 02 февруари 2029 г. Лихвата по кредита се формира като сбор от "Осреднен депозитен индекс" + надбавка. Заемът е обезпечен с ипотека на недвижими

имоти, залог на дълготрайни материални активи по реда на Закона за особените залози.

Револвиращи кредити

- Групата е страна по договор за банков кредит за предоставяне на оборотни средства със срок на погасяване 01.02.2021 г. Годишният лихвен процент в размер на базовия лихвен процент на Банката плюс договорна надбавка 1.7 пункта се дължи върху усвоената част от отпуснатия заем. Заемът е обезпечен с Договор за особен залог на вземания на трета страна по договор за наем на „Хангар с олекотена конструкция (ХОК)“ и свързващ коридор, находящи се в гр. София, район Слатина, Летище София.
- Групата е страна по договор за банков кредит-овърдрафт сключен на 01.08.2018 г. за оборотни средства със срок на погасяване 20.08.2021 г. Годишният лихвен процент е в размер на базовия лихвен процент на Банката плюс договорна надбавка 1.7 пункта. Заемът е обезпечен със залог на вземания по разплащателни сметки в банката-кредитор и особен залог върху стоки, предназначени за безмитно валутна търговия на борда на самолетите и/или в специализирания магазин с балансова стойност към 31.12.2018 г. 286 хил. лв.
- Групата е страна по 2 договора за банкови кредити с цел оборотни средства със срок на погасяване 31.10.2022 г. и 31.01.2021 г. Годишният лихвен процент по заемите е в размер на 3%+3 мес. Euribor, но не по-малко от 4%. Заемите са обезпечени със залог на вземания по договори за обществени поръчки за осигуряване на самолетни билети, на вземания по BSP постъпления, на вземания по договори на трети страни
- Групата е страна по договор за банков кредит за оборотни средства, сключен на 31.01.2018 г. за сума в размер на 4 950 хил. евро за срок за погасяване до 31.01.2020 г. Заемът е обезпечен с банкови депозити. Годишния лихвен процент по заема е формиран на база на БЛП плюс 0.4 %.
- Групата е страна по договор за банков кредит с цел оборотни средства. Годишната лихва по кредита за оборотни средства е БЛП в лева 2.5% и договорена надбавка за кредитен риск в размер на 1 пункт или общо договорен процент 3.5 %. Крайният срок за погасяване на кредита е 20.11.2020 г. За обезпечаване на получения заем Групата е заложила активи от групата на имоти, машини и съоръжения.
- Групата е страна по договор за банков кредит с цел оборотни средства. Годишната лихва по кредита за оборотни средства е БЛП в лева 2.5% и договорена надбавка за кредитен риск в размер на 0.7 пункта или общо договорен процент 3.2 %. Крайният срок за погасяване на кредита е 31.01.2020 г. Получения заем е обезпечен със срочни депозити по сметки на Групата .
- Групата е страна по договор за банков кредит с цел оборотни средства. Годишната лихва по кредита за оборотни средства е БЛП в лева 2.5% и договорена надбавка за кредитен риск в размер на 1.5 пункта или общо договорен процент 4 %. Крайният срок за погасяване на кредита е 30.12.2022 г. Получения заем е обезпечен с ДЦК на Р. България, собственост на Групата.
- Групата е страна по договор за банков кредит с цел покупка на стоки. Годишната лихва по кредита е в размер на базовия лихвен процент на Банката плюс договорна надбавка. Крайният срок за погасяване на кредита е 31.08.2019 г. с опция за удължаване. Получения заем е обезпечен с материални запаси, собственост на Групата.

28.3.2. Краткосрочни банкови заеми

2018	2017
хил. лв.	хил. лв.

Краткосрочни револвиращи и инвестиционни банкови кредити	76 977	74 477
	76 977	74 477

Инвестиционни кредити

Задължението на Групата към 31 декември 2018 г. включва следните задължения по инвестиционни банкови заеми:

- Групата е страна по договор за банков кредит, сключен на 16.03.2011 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Лихвеният процент по договора е базов индекс 12 месечен EURIBOR + 6% надбавка. За обезпечаване на получените заеми Групата е заложила активи от групата на имоти, машини и съоръжения.
- Групата е страна по договор за банков кредит, сключен на 21.12.2018 г. и падеж - 25.04.2019 г. Погасяването на главницата е в лева и е съгласно договорен погасителен план за целия срок на договора. Лихвеният процент по договора е базов индекс 12 месечен EURIBOR + 6% надбавка. Заемът не е обезпечен

Револвиращ кредит

- Групата е страна по договор за банков кредит, сключен на 05.10.2011 г., срокът за погасяване е удължен до 29.09.2019 г. Заемът е обезпечен с недвижими имоти. Годишният лихвен процент по заема е в размер на 8.5%, формиран на база на едномесечен EURIBOR плюс 4% надбавка, като лихвата не може да бъде по-ниска от 4%.
- Групата е страна по договор за банков кредит с цел оборотни средства със срок на погасяване 31.05.2019 г. Годишният лихвен процент по заема е в размер на 3%+3 мес. Euribor, но не по-малко от 4%. Заемът е обезпечен със залог на вземания по договори за обществени поръчки за осигуряване на самолетни билети, на вземания по BSP постъпления, на вземания по договори на трети страни.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, сключен на 28 януари 2008 г. със срок на погасяване 25 септември 2019 г. Годишният лихвен процент по заема възлиза на едномесечен EURIBOR плюс 4% надбавка.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, сключен на 21 юни 2013 г. със срок на погасяване 22 май 2019 г. Годишният лихвен процент по заема възлиза на тримесечен EURIBOR плюс 3% надбавка, но не по-малко от 6%.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, сключен на 13 декември 2013 г. със срок на погасяване 30.09.2019 г. Годишният лихвен процент по заема възлиза на осреднен депозитен индекс (ОДИ) плюс 2.657% надбавка.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, сключен на 14 ноември 2019 г. Годишният лихвен процент по заема ПРАЙМ +3% надбавка.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит за покупка на стоки. Лихвеният процент е 3-месечен EURIBOR плюс договорена лихвена надбавка 2,85%. Крайният срок на договора е 31.08.2019 г. Падежът на ползваните суми до размера на кредитния лимит е 360 дни, считано от датата на заявената за финансиране фактура.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, със срок на погасяване 29 декември 2019 г. Годишният лихвен процент по заема възлиза на ОЛП плюс надбавка 2,95 пункта, но не по-малко от 3,95% Заемът е обезпечен с особен залог по 303 върху поземлен имот и сграда от активите на Групата“.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, с погасителен план 360 дни за автомобили в шоурума и по клиентски поръчки до 15 дни безлихвен период, за тестдрайв и Ex-Ag автомобили до 90 дни безлихвен период. Годишният лихвен процент

по заема възлиза на 3.1%-4.5%+3M EURIBOR. Заемът е обезпечен с особен залог по ЗОЗ върху стоки в оборот принадлежащи на Групата“.

- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, с погасителен план 360 дни при продажба на стоката. Годишният лихвен процент по заема възлиза на 4,5% EURIBOR. Заемът е обезпечен с особен залог по ЗОЗ върху стоки в оборот принадлежащи на Групата“.
- Групата е страна по договор за револвиращ банков кредит, със срок на погасяване 20 декември 2020 г. Годишният лихвен процент е в размер на 4%.
- Групата е страна по тристранен банков договор за кредитна линия. Погасяването на главницата е за срок от 360 календарни дни при спазване на определени, заложен в договора условия и срокове на плащане. Лихвеният процент по договора е 3-месечен EURIBOR плюс 2.85 % върху съответния процент от главницата, която може да бъде 100 %, 80% и 60% в зависимост от периода на финансиране, който варира от 15 до 360 дни. Заемът е обезпечен с особен залог в ЦРОЗ върху всяко превозно средство, фактурата за което е била изплатена изцяло от финансирането, застраховка на превозните средства, финансирани от Банката и залог върху застрахователните обезщетения в полза на кредитодателя.
- Групата е страна по договор за кредитна линия, с падеж 20 юни 2019г. Лихвеният процент по договора е определен като сбор от БЛП на Банката плюс надбавка от 2.5 %. Заемът е обезпечен с трета по ред договорна ипотека, учредена в полза на Банката, върху поземлен имот, находящ се в град Варна, област Варна, кв. Владиславово, местност „Мешели тепе“ и самостоятелни обекти, находящи се в изграждения в имота Търговски комплекс за автомобили, шоурум и офиси.
- Групата е страна по договор за кредитна линия, с падеж 30 ноември 2019г. Лихвеният процент по договора е – определен като сбор от 3-месечен EURIBOR плюс надбавка от 3.85 %. Заемът е обезпечен с договорна ипотека, учредена в полза на Банката, върху поземлен имот, находящ се в град Варна, област Варна, кв. Владиславово, местност „Мешели тепе“ и самостоятелни обекти, находящи се в изграждения в имота Търговски комплекс за автомобили, шоурум и офиси.

28.4. Други заеми и финансираня

		Текущи			Нетекущи	
		2018	2017		2018	2017
		хил. лв.	хил. лв.		хил. лв.	хил. лв.
Други дългосрочни заеми и финансираня	28.4.2	12 407	23 238	28.4.1	18 262	18 937

28.4.1. Други дългосрочни заеми и финансираня

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Дългосрочни заеми	16 987	17 662
Финансираня по оперативни програми	1 275	1 275
	18 262	18 937

Други дългосрочни заеми са получени от трети лица – търговски дружества при годишни лихвени равнища от 3% до 8% в зависимост от срочността на кредита. Получените заеми не са обезпечени с активи на Групата. Плащанията по тях се извършват във валутата, в която са отпуснати.

Финансиранията се отнасят до придобити активи Станция за геофизични изследвания в нефтени и газови сондажи, Станция за сондажни геофизични изследвания в нефтени и газови сондажи по договор между "Проучване и добив на нефт и газ" АД и ГД „Европейски фондове за конкурентоспособност” - Управляващ орган на ОПК към Министерство на икономиката и енергетиката - правопреемник на ИАНМСП, относно договор за безвъзмездна финансова помощ № 2ТМГ-02-21/13.06.2011 г. по оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие, и други.

28.4.2. Други краткосрочни заеми

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Краткосрочните заеми	11 942	21 144
Финансирания по оперативни програми	465	2 094
	12 407	23 238

Краткосрочните заеми са получени при годишни лихвени равнища от 3% до 8% в зависимост от срочността на кредита. Заемите са класифицирани според крайния им срок за погасяване, който е през 2019 г. Справедливата стойност на получените заеми не е определяна по отделно, тъй като ръководството счита, че балансовата им стойност дава реална представа за тяхната справедлива стойност.

28.5. Депозити от банки

	Текущи	
	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Безсрочни депозити от местни банки		
-В български лева	2 202	632
-В чуждестранна валута	2 083	3 215
Безсрочни депозити от чуждестранни банки в чуждестранна валута	9 117	749
Срочни депозити от местни банки в български лева	175	409
Срочни депозити от чуждестранни банки в чуждестранна валута	875	2 043
	14 452	7 048

28.6. Задължения по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа

Към 31 декември 2018 г. Групата има сключени споразумения с клауза за обратно изкупуване на ценни книжа с български дружества на обща стойност 13 559 хил. лв. (2017 г.: 15 433 хил. лв.), в това число и натрупани задължения по лихви по тях. Падежът на тези споразумения е до края на 2019 г.

28.7. Търговски задължения

	Текущи		Нетекущи	
	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Търговски задължения	121 799	106 920	23 012	47 599

Нетната балансова стойност на търговските задължения се приема за разумна приблизителна оценка на справедливата им стойност.

29. Задължения към осигурени лица

2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
------------------	------------------

Привлечени средства на доброволен пенсионен фонд	87 148	83 769
Привлечени средства на професионален пенсионен фонд	121 008	115 823
Привлечени средства на универсален пенсионен фонд	1 087 738	995 963
	1 295 894	1 195 555

Чистата стойност на активите на фондовете, управлявани от дъщерното дружество ПОАД ЦКБ-Сила към 31 декември 2018 г. е 1 295 894 хил. лв. Увеличението в размер на 100 339 хил. лв. спрямо задълженията към 31 декември 2017 г. основно се дължат на постъпления от положителен доход от инвестирането на средствата на осигурените лица, реализиран през 2018 г., постъпления от осигурителни вноски и намаление на изплатените суми по осигурителни договор.

Изменението в нетните активи в наличност за доходи е в резултат на:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
В началото на периода	1 195 555	1 057 762
Постъпили осигурителни вноски	141 080	130 369
Постъпили суми от пенсионни фондове, управлявани от други пенсионно осигурителни дружества	38 820	40 352
Средства на лица възобновили осигуряването си в УПФ по реда на чл. 124а от КСО	128	83
Възстановени суми от НОИ	-	1
Общо увеличение от осигурителни вноски	180 028	170 805
Доход от инвестиране средствата на фонда	10 544	45 204
Резултат от инвестиране на средствата на фонда	10 544	45 204
Изплатени пенсии	(115)	(119)
Еднократно изплатени суми на осигурени лица	(4 193)	(4 067)
Средства за изплащане на наследници на осигурени лица	(2 584)	(1 705)
Средства за превеждане в НОИ	(3 733)	(2 895)
Изплатени суми по осигурителни договори	(10 625)	(8 786)
Преведени суми на осигурени лица, преминали в други пенсионни фондове	(53 770)	(49 566)
Средства на лица променили осигуряването си по реда на чл.46 от КСО	(10 918)	(5 045)
Преведени данъци	(100)	(95)
Преведени суми на държавния бюджет	(1)	-
Преведени суми на осигурени лица към схеми на ЕС, на ЕЦБ или на ЕИБ	(3)	-
Прехвърлени средства в пенсионен резерв	(38)	(34)
Встъпителна такса	(11)	(10)
Такса за обслужване	(192)	(5)
Такса от доходността - 9%	-	(5 415)
Такса за обслужване (2018: 4.00% ; 2017: 4.25%)	(5 324)	-
Инвестиционна такса (2018: 0.80% ; 2017: 0.85%)	(9 251)	(9 255)
Такса за изтегляне	-	(5)
В края на периода	1 295 894	1 195 555

Нетните активи в наличност за доходи са разпределени както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Индивидуални партии	1 294 744	1 194 409
Резерв за гарантиране на минимална доходност	1 150	1 146
Нетни активи в наличност за доходи	1 295 894	1 195 555

30. Възнаграждения на персонала

30.1. Разходи за персонала

Разходите за възнаграждения на персонала се състоят от текущи заплати и възнаграждения, разходи за социални осигуровки, неизползвани отпуски и провизии за пенсии, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Разходи за заплати	(103 048)	(102 198)
Разходи за социални осигуровки	(18 272)	(17 340)
Разходи за персонала	(121 320)	(119 538)

30.2. Пенсионни и други задължения към персонала

Пенсионните и други задължения към персонала, признати в консолидирания отчет за финансовото състояние, се състоят от следните суми:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Нетекущи:		
Провизии за пенсии	4 461	3 806
Нетекущи пенсионни задължения към персонала	4 461	3 806
Текущи:		
Задължения към персонала	11 668	11 454
Задължения към осигурителни институции	2 738	2 984
Провизии за пенсии	780	907
Текущи пенсионни и други задължения към персонала	15 186	15 345

Текущата част от задълженията към персонала представляват задължения към служители на Групата, които следва да бъдат уредени през 2019 г.

При определяне на пенсионните задължения са използвани актюерски допускания. Ръководството на Групата е направило предположения след консултации с независими актюери, които са използвани при определянето на размера на задълженията за изплащане на дефинирани доходи за отчетните периоди и се считат за възможно най-добрата преценка на ръководството. Действителните резултати обаче могат да се различават от направените предположения.

Промените в провизиите за обезщетения при пенсиониране съгласно Кодекса на труда през годината са представени, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Задължения за изплащане на дефинирани доходи	4 713	4 297
Разходи за текущ трудов стаж	758	531
Разходи за лихви	129	121
Преоценки - актюерски загуби от промени в демографските и финансовите предположения	48	89
Изплатени доходи	(407)	(325)
	5 241	4 713

31. Застрахователни технически резерви и презастрахователни активи

Застрахователни технически резерви	Пояснение	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Резерви от дейност по Общо застраховане	31.1	267 594	260 428
Резерви от дейност по Животозастраховане	31.2	2 188	2 541
		269 782	262 969

Застрахователните резерви към 31.12.2018 г. са заделени в хода на застрахователната дейност на Групата, извършвана чрез ЗАД Армеец (общо застраховане) и ЦКБ Живот ЕАД (животозастраховане).

Адекватност на резервите

Периодично актюерите на Групата правят оценка дали общо формираните резерви, намалени с отсрочените аквизационни разходи са достатъчни, за да покрият евентуални бъдещи плащания. Съгласно изискванията на регулаторните органи сумата на така формираните резерви трябва да бъде обезпечена напълно с инвестиции във високоликвидни активи.

При оценката за адекватност на резервите се взимат под внимание паричните потоци, насочени за плащане на обезщетения, парични потоци, генерирани от събрани премии, изплатени комисионни.

31.1. Резерви от дейност по Общо застраховане

Пояснение	31.12.2018			31.12.2017			
	Застрахователни резерви	Презастрахователни активи	Нетно	Застрахователни резерви	Презастрахователни активи	Нетно	
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	
Пренос-премиен резерв	31.1.1	89 574	(17 720)	71 854	83 304	(16 164)	67 140
Резерв за предстоящи плащания	31.1.2	173 858	(68 832)	105 026	167 517	(64 528)	102 989
Запасен фонд	31.1.3	-	-	-	865	-	865
Резерв за неизтекли рискове	31.1.4	2 684	-	2 684	6 491	-	6 491
Резерв за бонуси и отстъпки	31.1.5	1 478	(666)	812	2 251	(588)	1 663
		267 594	(87 218)	180 376	260 428	(81 280)	179 148

31.1.1. Пренос-премиен резерв

Пренос-премийният резерв към 31.12.2018 г., в размер на 89 574 хил. лв. (2017: 83 304 хил. лв.), е образуван за покриване на претенциите и административните разходи, които се очаква да възникнат след края на отчетния период по действащите към момента на оценка застрахователни или презастрахователни договори.

Размерът на пренос-премийния резерв е определен по метода на „точната дата“, съгласно който в резерва се включва частта от премийния приход, отнасяща се за времето между края

на отчетния период и датата, на която изтича срока на застрахователния договор. Групата формира пренос-премийния си резерв на база начислените застрахователни премии, от които са приспаднати върнатите премии и отписани вземания по предсрочно прекратени договори, както и премиите по договори с изтекъл към датата на отчета срок. Предвид че застрахователят не провежда политика за отсрочване на аквизиционните си разходи, последните се признават в момента на сключване на застрахователния договор и се приспадат от начисления премиен приход при изчисление на пренос-премийния резерв.

Базата за образуване на резерва съответства на счетоводно признатия премиен приход. Като премиен приход се признава сумата, дължима от застрахователя за целия застрахователен период, която Групата има право да получи по силата на сключените през отчетната година договори. В начисления премиен приход се включват всички дължими за целия срок на действие на полицата вноски, като при многогодишни полици с разсрочено плащане на премията, поредната годишна вноска се начислява в момента на падежирането ѝ.

31.1.2. Резерв за предстоящи плащания

Резервът за предстоящи плащания към 31.12.2018 г., в размер на 173 858 хил. лв. (2017: 167 517 хил. лв.), се образува за покриване на обезщетения, суми и други плащания по силата на застрахователни или презастрахователни договори, както и на свързаните с тях разходи, по претенции, възникнали преди края на отчетния период, независимо дали са предявени или не, и които не са платени към същата дата. Стойността на резерва съответства на оценката на очакваните разходи за уреждане на всички претенции по събития, настъпили до края на отчетния период, включваща и прогнозния размер на непредявените претенции.

Резервът за предстоящи плащания включва следните компоненти:

- **предявени, но неизплатени претенции;**
- **възникнали, но непредявени претенции;**
- **разходи за уреждане на претенциите**

Резерв за предявени, но неизплатени претенции (RBNS):

Стойността на RBNS е изчислена по метода „Претенция по претенция“, като включва очаквания размер на плащанията за всяка предявена, неизплатена претенция.

За предявените щети по съдебни искове, по които няма влезли в сила решения, за застраховки с достатъчно представителни данни, се прилагат корекционни коефициенти, изчислени съгл. чл.90, ал. 12 от Наредба № 53. Към 31.12.2018 г. корекционни коефициенти са приложени към предявените щети по съдебни искове по застраховки: „Каско“, „Гражданска отговорност на автомобилиста“, „Пожар и природни бедствия“ и „Обща гражданска отговорност“.

Когато обезщетението за вреда се изплаща под формата на анюитет, стойността на резерва е изчислена по признати актюерски методи, отчитайки срока на анюитета, стойността на периодичното плащане, възрастта на лицето и при използване на таблици за смъртност и безрисковата лихвена крива, публикувана от ЕИОРА. Съгласно съдебни решения по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, към 31.12.2018 г. Групата изплаща три анюитетни претенции.

Резерв за възникнали, но непредявени претенции (IBNR):

Резервът включва очаквания размер на непредявените претенции, възникнали преди края на отчетния период. За определяне на IBNR резерва са използвани верижно-стълбовидни методи, базирани на акумулираната стойност на платените или на предявените претенции. По всички видове застраховки Групата разполага с данни за достатъчно продължителен период, за да се обхване пълния цикъл от развитие на претенциите, както и за да се използват статистически методи на изчисление. Стойността на резерва е определена отделно за дейността по активно презастраховане и директен бизнес.

По застраховка „Каско“ поради наличието на значителния обем на възстановените суми от регреси и достатъчно данни, на база на които да се прогнозира бъдещите приходи, ЗАД „Армеец“ намалява резерва за възникнали, но непредявени щети с очакваните възстановявания по регреси. Последните са изчислени по верижно-стълбов метод на база възстановените суми по регреси за последните 11 години.

По застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите резервът за непредявени претенции е изчислен отделно за имуществени и неимуществени вреди, както и за малки и големи щети. Като големи са категоризирани претенции по едно събитие с общ размер над 500 000 лв. Стойността на резерва е изчислена на база данни за периода 2008 – 2018 г. Изчислението на резерва за малки щети е извършено чрез верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените и изплатени претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, като на двата подхода /на платени и предявени претенции/ е дадена еднаква тежест при определяне на крайния размер на резерва. За изчисление на резерва за големи щети ЗАД „Армеец“ използва метод, базиран на средния предявен брой щети по година на събитие и година на предявяване и средния размер на една предявена щета. Използваният метод за изчисление на резерва по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, е одобрен с Решение на КФН № 530 - ОЗ от 02.04.2019 г.

Към 31.12.2018 г. Групата не е образувало резерв за възникнали, но непредявени щети за застраховки: „Заболяване“, „Релсови превозни средства“, „Каско на плавателни съдове“, „Щети на имущество“, „Кредит и лизинг“, „Застраховка на гаранции“, „Разни финансови загуби“ и застраховка „Правни разноски“, предвид липса на необходимост от заделяне на такъв, с оглед историческите данни и резултатите получени при извършените изчисления.

Резерв за разходите за уреждане на претенции

Стойността на резерва за разходи за ликвидация е изчислена на база средни за една претенция очаквани разходи за ликвидация.

31.1.3. Запасен фонд

Към края на предходната 2017 г. Групата е образувала запасен фонд само по застраховка „Кредити“, който е освободен през 2018 г. Към 31.12.2018 г. Групата не е заделяла запасен фонд.

31.1.4. Резерв за неизтекли рискове

Резервът за неизтекли рискове към 31.12.2018 г., в размер на 2 684 хил. лв. (2017: 6 491 хил. лв.), се образува, когато очакванията за развитието на риска и разходите по действащите полици към края на отчетния период превишават размера на заделения пренос-премиен резерв.

По застраховка по раздел II, буква „А“, т. 10.1 от приложение № 1 към Кодекса за застраховането, когато сумата от очакваната крайна загуба и оперативните разходи по класа застраховка за съответната подписваческа година надвишават спечелената премия, Групата заделя резерв за неизтекли рискове в размер, равен на разликата между очакваната крайна загуба и оперативните разходи, от една страна, и заделения пренос-премиен резерв, от друга. Към 31.12.2018 г. по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, съгласно описаната по-горе методика, Групата е заделила резерв за неизтекли рискове по застраховката в размер на 2 559 хил. лв.

За застраховките, различни от тези по раздел II, буква „А“, т. 10.1 от приложение № 1 към Кодекса за застраховането, Групата образува резерв за неизтекли рискове или като разлика между прогнозата за очаквана крайна загуба за претенциите и разходите по последната подписваческа година и изчисления пренос-премиен резерв или съгласно Приложение №7 на Наредба №53, когато за последните три години, включително текущата, brutният технически резултат по приложение № 6 на Наредба №53 е отрицателен. Към 31.12.2018 г. резерв за неизтекли рискове е образуван и по застраховка „Помощ при пътуване“ в размер на 125 хил. лв.

31.1.5. Резерв за бонуси и отстъпки

Резерва за бонуси и отстъпки се формира за всички договори, при които е предвидено връщане на премия при реализиран положителен резултат след изтичането им или е

договорено финално уравниване на премията на базата на реализираните рискове през срока на застраховката.

Стойността на резерва е определена отделно за всяка полица с клауза за участие в резултата, като за всички действащи към момента на изчисление на резерва застраховки, спечелената премия е умножена с усреднен коефициент за връщане на премията, изчислен на базата на исторически данни. Към 31.12.2018 г. е приложен коефициент от 10%. За всички изтекли договори е изчислен конкретния размер на премията, подлежащ на връщане или когато не са налични достатъчни данни е приложен горния подход.

31.2. Резерви от дейност по Животозастраховане

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Математически резерв	610	802
Пренос-премиен резерв	1 274	1 371
Резерв за предстоящи плащания	304	368
	2 188	2 541

Застрахователните резерви от дейност Животозастраховане на Групата за 2018 г. са формирани при спазване на изискванията на Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд.

За **пренос-премийния резерв** са използвани данни от действащите полици, издадени от Групата и признати като премиен приход за периода от началото на дейността до 2018 година. Към 31.12.2018 г. тези данни са изравнени със счетоводните данни.

За **резерва за предявени и неизплатени претенции** (предстоящи плащания) са използвани данни за постъпилите и неизплатени искове по полици към 31.12.2018 г. от регистъра на щетите в Групата, предоставени от направление „Ликвидация“. По предявените по съдебен ред претенции са включени суми за съдебни разноски и лихви по делата.

За резерва за възникнали, но непредявени претенции, са използвани верижно-стълбовидни статистически методи.

За **математическия резерв** е използван проспективен метод по отношение на действащите към 31.12.2018 г. групови и индивидуални спестовни полици „Живот“.

Допълнителен **резерв за неизтекъл риск** не е заделен по застраховка „Заболяване“, защото резултатът по Приложения № 6 от Наредба 53 е положителен за 2018 г.

Запасен фонд не е формиран, защото през предходните години не се наблюдава съществено отклонение в размера на нетните квоти на щетите.

Резерв за бонуси и отстъпки не е заделян, тъй като по условията на застрахователните договори и вътрешните правила в Групата, бонуси и отстъпки се правят само в случаите на подновяване на полица от страна на застрахованото лице и изчисляване на квотата на щета по изтеклата полица.

Използвани са следните методи за изчисляване на резервите:

Пренос-премийният резерв е заделен по метода на точната дата (съгласно чл. 84 ал. 2 от Наредба № 53). Размерът на резерва възлиза на 1 274 хил. лева.

Резервът за предстоящи плащания включва сумите за предявени и неизплатени претенции, възникнали и непредявени претенции (IBNR). Няма дължими разходи за уреждането на претенциите, свързани с висящите плащания.

За резерва за предявени и неизплатени претенции е използван методът “Претенция по претенция”, съгласно чл. 90 ал.1 от Наредба № 53. Допълнително, съгласно чл. 90 ал. 2 от претенциите по застрахователни договори, предявени по съдебен ред, за които Групата е уведомено и по които няма произнасяне на Съда, са включени в резерва за висящи плащания с цената на исковете, заедно с дължимите лихви и известните разноски по делата. Предвид малкия брой на съдебни искове - 2 броя, коефициент по алинея 12 на чл. 90 не е прилаган.

Общият резерв за предявени и неизплатени претенции е 303 хил. лв., като основната сума се дължи на Допълнителна застраховка.

По отношение на валутата на резервите, всички действащи към 31.12.2018 г. полици са в EUR или лева, така, че за покритието на brutния размер на застрахователните резерви са използвани левови активи.

32. Задължения по застрахователни и презастрахователни договори

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Застрахователни технически резерви		
Задължения по застраховане	12 962	10 222
Задължения по презастраховане	15 023	14 546
Разчети с Гаранционен фонд	505	588
	28 490	25 356

33. Данъчни задължения

Данъчните задължения включват:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Корпоративен данък	703	1 971
Задължения за данък добавена стойност	1 450	1 046
Акциз за внасяне	402	219
Други данъци	2 770	3 676
	5 325	6 912

34. Други задължения

Другите задължения могат да бъдат обобщени, както следва:

		Краткосрочни			Дългосрочни	
		2018 хил. лв.	2017 хил. лв.		2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Други задължения	34.2	54 351	67 538	34.1	6 625	5 083

34.1. Други дългосрочни задължения

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Финансиране за закупуване на нетекущи активи	2 075	1 541
Финансиране трансевропейски транспортни мрежи	26	19
Провизии	1 017	598
Други	3 507	2 925
	6 625	5 083

Групата участва в Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на Българската икономика BG161P003-1.1.04 Подкрепа за внедряване в производство на иновативни продукти, процеси и предоставяне на иновативни услуги“.

Програмата включва закупуване на:

- Трислойна линия за раздувно фолио и
- Поточна технологична линия от инсталация за ленти, станове и конфекция за тъкани изделия.

Към 31 декември 2018 г. Групата е бенефициент по силата на Решение за отпускане на финансова помощ за действие от 10 юни 2009 г. за отпускане на финансова помощ от Общността за проекти от общ интерес „Проучвания във връзка с проект за разширяване на пристанищен терминал Леспорт като част от пристанище Варна по отношение на прилагането на европейските стандарти в България“ – 2008-BG-90300-S в областта на трансевропейските транспортни мрежи (INEA).

34.2. Други краткосрочни задължения

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Продадени самолетни билети	15 841	14 920
Получени аванси	5 106	15 490
Гаранции	1 809	2 362
Задължения по концесионни възнаграждения	-	-
Неустойки	1 566	1 672
Други	30 029	33 094
	54 351	67 538

Задълженията по продадени билети в размер на 15 841 хил. лв. (2017 г.: 14 920 хил. лв.) представляват извършени продажби на самолетни билети, за които към датата на консолидирания финансов отчет не е настъпил момента на фактическо предоставяне на услугата т.е. извършване на превоза.

35. Приходи от нефинансова дейност

Приходите от нефинансова дейност на Групата могат да бъдат анализирани, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Приходи от извършени самолетни полети	242 212	229 362
Приходи от продажба на продукция	54 739	54 075
Приходи от услуги	55 278	56 205
Приходи от продажба на стоки	103 969	109 116
Други	87 901	55 929
	544 099	504 687

36. Печалба/ (загуба) от продажба на нетекущи активи

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Приходи от продажба на нетекущи активи	3 287	3 100
Балансова стойност на продадени нетекущи активи	(1 926)	(9 136)
	1 361	(6 036)

37. Приходи от застраховане

		2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Приходи от застрахователни премии	37.1	206 451	195 732
Приходи от презастраховане		157 951	142 443
Приходи от регреси		10 212	10 226
Приходи от освободени застрахователни резерви		2 232	2 872
Други приходи от застраховане		638	746
		377 484	352 019

37.1. Приходи от застрахователни премии

	2018 хил. лв.	2018 %	2017 хил. лв.	2017 %
Каско	116 337	56.35%	110 763	56.59%
Отговорности МПС	48 798	23.64%	47 961	24.50%
Пожар и природни бедствия	17 076	8.27%	14 794	7.56%
Помощ при пътуване	4 954	2.40%	4 388	2.24%
Злополука	4 612	2.23%	3 741	1.91%
Обща гражданска отговорност	2 890	1.40%	2 609	1.33%
Разни финансови загуби	2 830	1.37%	4 552	2.33%
Допълнителна застраховка	2 272	1.10%	2 133	1.09%
Каско на летателни апарати	2 147	1.04%	1 366	0.70%
ГО свързана с летателни апарати	1 335	0.65%	163	0.08%
Товари по време на превоз	971	0.47%	671	0.34%
Каско на плавателни съдове	921	0.45%	1 178	0.60%
Кредити и лизинг	739	0.36%	443	0.23%
Болнична помощ / Заболяване	339	0.16%	264	0.13%
Живот и рента	141	0.07%	597	0.31%
ГО свързана с плавателни съдове	46	0.02%	74	0.04%
Щети на имущество	41	0.02%	31	0.02%
Застраховка на гаранции	2	0.00%	4	0.00%
	206 451	100.00%	195 732	100.00%

38. Разходи по застраховане

		2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Разходи по презастраховане		(162 678)	(150 220)
Изплатени застрахователни суми и обезщетения	38.1	(112 165)	(103 971)
Аквизиционни разходи		(47 070)	(43 181)
Нетно изменение на заделени застрахователни резерви		(9 352)	(3 082)
Разходи за ликвидация на щети		(5 474)	(5 652)
Други застрахователни разходи		(12 946)	(12 369)
		(349 685)	(318 475)

38.1. Изплатени застрахователни суми и обезщетения

През 2018 г. и 2017 г. са изплатени следните обезщетения по групи застраховки:

	2018 изплатени обезщетения хил. лв.	2018 относителен дял %	2017 изплатени обезщетения хил. лв.	2017 относителен дял %
Каско	(59 752)	53.27%	(67 960)	65.36%
Отговорности МПС	(40 662)	36.25%	(26 899)	25.87%
Щети на имущество	(6 889)	6.14%	(10)	0.00%
Помощ при пътуване	(1 927)	1.72%	(1 610)	1.55%
Злополука	(1 549)	1.38%	(2 143)	2.06%
Каско на летателни апарати	(390)	0.35%	(153)	0.15%
Каско на плавателни съдове	(227)	0.20%	(123)	0.12%
Застраховка заболяване	(197)	0.18%	(184)	0.18%
Допълнителна застраховка	(187)	0.17%	(245)	0.24%
Животозастраховане	(173)	0.15%	(640)	0.62%
Обща гражданска отговорност	(110)	0.10%	(208)	0.20%
Товари по време на превоз	(102)	0.09%	(259)	0.25%
Пожар и природни бедствия	-	0.00%	(3 475)	3.34%
ГО свързана с летателни апарати	-	0.00%	(62)	0.06%
	(112 165)	100.00%	(103 971)	100.00%

39. Приходи от лихви

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Приходи от лихви по видове източници:		
Предприятия	94 055	107 816
ДЦК	39 236	40 270
Банки	5 921	4 516
Граждани	48 057	45 394
Други	2 395	1 704
	189 664	199 700

40. Разходи за лихви

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Разходи за лихви по видове източници:		
Предприятия	(5 175)	(10 738)
Граждани	(10 183)	(18 247)
Банки	(9 098)	(7 543)
Други	(17 353)	(9 910)
	(41 809)	(47 438)

41. Нетен резултат от операции с финансови инструменти

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Печалба от операции с ценни книжа и инвестиции	431 878	513 387
Приходи от дивиденди от финансови инструменти	14 913	14 251
Други	5	1 086
	446 796	528 724
	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Загуба от операции с ценни книжа и инвестиции	(425 629)	(428 107)
Други	-	(13)
	(425 629)	(428 120)
Нетен резултат от операции с финансови инструменти	21 167	100 604

42. Оперативни и административни разходи

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Разходи за външни услуги	(238 241)	(245 499)
Разходи за материали	(112 255)	(103 538)
Отчетна стойност на продадените стоки	(97 144)	(101 264)
Разходи за персонала	(121 282)	(119 538)
Разходи за амортизация и обезценка на нефинансови активи	(34 046)	(34 110)
Изменение на запасите от продукция и незавършено производство	(9)	472
Обезценка на вземания	(4 801)	(3 939)
Други разходи	(112 668)	(99 860)
	(720 446)	(707 276)

Възнагражденията за ангажименти за независим финансов одит на дружествата в Групата за 2018 г., извършвани от регистрирани одитори, са в размер на 2 227 хил. лв. През годината са предоставяни данъчни консултации или други услуги, несвързани с одита, извършвани от регистрирани одитори, за които са начислени възнаграждения в размер на 217 хил. лв. Настоящото оповестяване е в изпълнение на изискванията на чл. 30 от Закона за счетоводството.

43. Други финансови приходи, нетно

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Приходи от такси и комисионни, нетно	59 614	59 309
Нетен резултат от промяна на валутни курсове	8 014	(18 571)
Други финансови (разходи)/ приходи	(2 743)	11 281
	64 885	52 019

43.1. Приходи от такси и комисионни

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Банкови преводи в страната и чужбина	27 868	23 531
Обслужване на сметки	15 523	15 115
Отпускане и погасяване на кредити	3 148	3 381
Обслужване на задбалансови ангажименти	978	1 030
Други приходи от такси и комисионни, различни от банкови	13 810	14 920
Други приходи	11 085	12 557
Общо приходи от такси и комисионни	72 412	70 534

43.2. Разходи от такси и комисионни

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Банкови преводи в страната и чужбина	(8 121)	(6 881)
Обслужване на сметки	(977)	(527)
Освобождаване на ценни пратки	(712)	(335)
Сделки с ценни книжа	(65)	(154)
Други разходи за такси и комисионни, различни от банкови	(1 594)	(2 249)
Други разходи	(1 329)	(1 079)
Общо разходи за такси и комисионни	(12 798)	(11 225)

44. (Разходи за)/ приходи от данъци върху дохода

Очакваните разходи за данъци, базирани на приложимата данъчна ставка в размер на 10 % (за 2017 г.: 10 %), и действително признатите данъчни разходи/приходи в печалбата или загубата могат да бъдат равнени, както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Печалба за периода преди данъчно облагане	84 027	92 616
Данъчна ставка	10%	10%
Очакван разход за данъци	(8 403)	(9 262)
Нетен ефект от корекции на счетоводния резултат за данъчни цели	2 184	3 566
Текущ разход за данъци върху дохода	(6 219)	(5 696)
Отсрочен данъчен (разход)/приход		
Начисление и обратно проявление на данъчни временни разлики	(2 041)	5 718
(Разходи за)/приходи от данъци върху дохода	(8 260)	22
Отсрочени данъчни разходи, признати в другия всеобхватен доход	(960)	(428)

Пояснение 13 предоставя информация за отсрочените данъчни активи и пасиви, включваща стойностите, признати в другия всеобхватен доход.

45. Доход на акция

Основният доход на акция е изчислен като за числител е използвана величината – нетна печалба, подлежаща на разпределение между притежателите на обикновени акции.

Среднопретегленият брой обикновени акции, използван за изчисляването на основния доход на акция, както и нетната печалба, намалена с разхода за дивиденди, подлежаща на разпределение, са както следва:

	2018	2017
Нетна печалба за Групата, подлежаща на разпределение в лева	44 884 000	59 690 000
Среднопретеглен брой акции	130 000 000	130 000 000
Основен доход на акция (лева за акция)	0.35	0.46

46. Сделки със свързани лица

Свързаните лица на Групата включват собствениците, асоциирани и съвместни предприятия и ключов управленски персонал. Ако не е изрично упоменато, транзакциите със свързани лица не са извършвани при специални условия. Разчетните суми обикновено се уреждат по банков път, в брой или чрез прихващане.

46.1. Сделки с асоциирани, съвместни и други предприятия извън група

Продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и други приходи	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Продажба на продукция		
- предприятия, отчитани по метода на собствения капитал	780	1 011
- други свързани лица извън групата	343	3
Продажба на стоки		
- предприятия, отчитани по метода на собствения капитал	420	375
- други свързани лица извън групата	678	152
Продажба на услуги		
- предприятия, отчитани по метода на собствения капитал	8 183	7 329
- други свързани лица извън групата	1 876	162
Приходи от лихви		
- предприятия, отчитани по метода на собствения капитал	542	480
- други свързани лица извън групата	555	2 297
Други приходи		
- предприятия, отчитани по метода на собствения капитал	92	468
- други свързани лица извън групата	54	22

Покупки на услуги и разходи за лихви

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Покупки на услуги		
- предприятия, отчитани по метода на собствения капитал	(14 922)	(14 513)
- други свързани лица извън групата	(6 101)	(6 824)
Разходи за лихви		
- предприятия, отчитани по метода на собствения капитал	(30)	(7)
- други свързани лица извън групата	(29)	(48)

46.2. Сделки с ключов управленски персонал

Ключовият управленски персонал на Инвест Кепитъл АД включва членовете на управителния съвет и надзорния съвет на дружеството-майка. Възнагражденията на ключовия управленски персонал включват следните разходи:

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Краткосрочни възнаграждения:		
Заплати, включително бонуси	(1 240)	(270)
Общо краткосрочни възнаграждения	(1 240)	(270)

47. Разчети със свързани лица в края на годината

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Дългосрочни вземания от:		
- асоциирани предприятия	2 339	2 295
- съвместни предприятия	38	3 302
- други свързани лица под общ контрол	321	-
Общо дългосрочни вземания от свързани лица	2 698	5 597

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Краткосрочни вземания от:		
- асоциирани предприятия	6 423	581
- съвместни предприятия	7 520	3 558
- други свързани лица под общ контрол	27 827	62 082
Общо краткосрочни вземания от свързани лица	41 770	66 221

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Дългосрочни задължения към:		
- асоциирани предприятия	2 864	2 798
- съвместни предприятия	422	423
- други свързани лица под общ контрол	1 867	566
Общо дългосрочни задължения към свързани лица	5 153	3 787

	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Краткосрочни задължения към:		
- асоциирани предприятия	8 602	12 626
- съвместни предприятия	43	278
- други свързани лица под общ контрол	16 524	15 196
Общо краткосрочни задължения към свързани лица	25 169	28 100

48. Условни активи, условни пасиви и поети ангажimenti

Към 31 декември 2018 г. и 2017 г. Групата има сключени договори за отпускане на банкови кредити на клиенти, чието бъдещо усвояване зависи от това дали кредитополучателите отговарят на определени критерии, включително дали не е регистрирано просрочие по предишни траншове на кредитите, предоставяне на обезпечение с определено качество и ликвидност и други.

Общата сума на условните задължения по отношение на банковата дейност на Групата са както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Банкови гаранции в български лева	32 456	38 096
Банкови гаранции в чуждестранна валута	19 797	24 170
Неотменими ангажimenti	202 404	118 176
Общо условни задължения	254 657	180 442

Във връзка с изискванията на МСФО 9, Групата е признала 429 хил. лв. задължения за провизии за очаквани кредитни загуби, свързани с условните задължения на Групата.

Групата е страна по издадени банкови гаранции от две търговски банки на стойност 400 хил. лв., 92 хил. евро, както и акредитив на стойност 999 хил. щ. долара. Банковите гаранции са издадени във връзка с обезпечаване на търговски задължения на Групата.

Съгласно договор за концесия на „Пристанищен терминал Лом“ – част от пристанище за обществен транспорт Лом, Групата следва да поддържа банкови гаранции в установения размер:

- банкова гаранция за изпълнение на Инвестиционна програма за четвърта договорна инвестиционната година в размер на 59 хил. лв. издадена от търговска банка със срок на валидност 31.10.2019 г.;

- банкова гаранция за добро изпълнение на задълженията по Концесионния договора, в размер на 449 хил. лв. издадена от търговска банка със срок на валидност 31.10.2019 г.

Съгласно договор за поемане на кредитни ангажimenti с търговска банка, Групата учредява първи по ред особен залог върху земеделска продукция, върху вземания, произтичащи от договори, поръчки и фактури за реализация на земеделска продукция, както и върху всички вземания по всички сметки на Групата в Банката.

Съгласно договор за банков кредит с търговска банка, Групата учредява първи по ред особен залог върху всички открити свои сметки в банката.

На 25.01.2017 г. и анексирани на 29.01.2018 г. от търговска банка са издадени банкови гаранции по концесионни договори за добив на нефт и газ в първоначален размер на 142 хил. лв. и увеличение общо с 94 хил. лв. Крайната сума на банковите гаранции в общ размер на 236 хил. лв., представлява стойността на цялото платено от Групата концесионно възнаграждение по концесионните договори за Находище Селановци и Находище Искър-запад за 2017 г. с ДДС). Срокът на валидност на гаранциите е до 28.02.2019 г.

Групата има издадена гаранция от търговска банка в размер на 2 600 хил. лв. в полза на Агенция Митници със срок на валидност до 5 април 2020 г.

49. Равнение на задълженията, произтичащи от финансова дейност

Промените в задълженията на Групата, произтичащи от финансова дейност, могат да бъдат класифицирани, както следва:

	Облигационни заеми хил. лв.	Банкови заеми хил. лв.	Други заеми хил. лв.	Общо хил. лв.
1 януари 2018	174 416	120 332	18 937	313 685
Парични потоци:				
Плащания на главници	(12)	(5 377)	(30 190)	(35 579)
Постъпления	15 000	18 627	10 505	44 132
Плащания на лихви	(6 170)	(2 323)	(2 368)	(10 861)
Непарични промени:				
Кредитна линия	-	-	31 012	31 012
Прекласифициране на заеми	4 656	25 212	(9 634)	20 234
31 декември 2018	187 890	156 471	18 262	362 623

	Облигационни заеми хил. лв.	Банкови заеми хил. лв.	Други заеми хил. лв.	Общо хил. лв.
1 януари 2017	189 630	84 039	3 520	277 189
Парични потоци:				
Плащания на главници	(11 103)	(36 232)	(58 478)	(105 813)
Постъпления	5 751	86 056	-	91 807
Плащания на лихви	(3 799)	(7 678)	(2 240)	(13 717)
Непарични промени:				
Кредитна линия	-	-	29 996	29 996
Прекласифициране на заеми	(6 063)	(5 853)	46 139	34 223
31 декември 2017	174 416	120 332	18 937	313 685

50. Безналични сделки

През представените отчетни периоди Групата е осъществила следните сделки, при които не са използвани пари или парични еквиваленти и които не са отразени в отчета за паричните потоци от финансова дейност:

- Групата е прихванала задължения за придобиване на активи срещу търговски вземания в размер на 3 711 хил. лв. през 2018 г. (2017: 2 051 хил. лв.)
- През 2018 г. Групата няма прихващане на задължения за дивиденди по привилегирани и обикновени акции с вземания на свои акционери (2017 г.: 7 390 хил. лв.).
- Групата е страна по тристранно споразумение за стоково финансиране на автомобили с българско и немско дружество и БМВ Фертрийбс ГМБХ. Покупката на автомобили от немското дружество се финансира от българското дружество, чрез директно плащане към доставчика. От своя страна, българското дружество задължава Групата за размера на финансираните покупки. През 2018 г. сумата на заемите, които са получени от българското дружество и за които не са използвани пари или парични еквиваленти е в размер на 31 012 хил. лв. (2017 г.: 25 503 хил. лв.). През годината са извършени прихващания в размер на 4 795 хил. лв.

51. Категории финансови активи и пасиви

Балансовите стойности на финансовите активи и пасиви на Групата могат да бъдат представени в следните категории:

Финансови активи	Пояснение	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	15		
- Български корпоративни акции, дялове и права		773 333	-
- Български корпоративни облигации		184 136	-
- Средносрочни български ДЦК		189 231	-
- Дългосрочни български ДЦК		53 892	-
- Ценни книжа, издадени или гарантирани в други държави		486 173	-
- Деривативи, държани за търгуване		56	-
Капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	17		
- Котирани капиталови инструменти		16 769	-
- Некотирани капиталови инструменти		58 270	-
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	16		
- Облигации		75 865	-
- Държавни ценни книжа		347 051	-
Дългови инструменти по амортизирана стойност:			
- Договори за заеми	14, 20.1.1	2 729 780	-
- Вземания по цесии	20.1.1	51 489	-
- Вземания по споразумения за обратно изкупуване	20.1.2	297 105	-
- Дългови инструменти по амортизируема стойност	20.1.3	302 104	-
- Вземания от свързани лица	47	44 468	-
- Търговски вземания	20.1.4	105 996	-
- Други	20	75 249	-
<i>Намалени с: обезценка</i>	20	(79 378)	-
- Пари и парични еквиваленти	25	2 050 036	-
		7 761 625	-

Финансови активи (до 31.12.2017 г.)	Пояснение	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Финансови активи, държани до падеж:			
Облигации	19	-	36 469
Финансови активи на разположение за продажба:			
Ценни книжа и дългови облигации	18	-	668 178
Финансови активи, държани за търгуване (отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата):	15		
Недеривативни финансови активи		-	1 431 058
Деривативи		-	1 025
		-	1 432 083
Кредити и вземания:			
Търговски и други вземания		-	166 590
Вземания по предоставени заеми		-	2 851 180
Вземания от свързани лица	47	-	71 818
Пари и парични еквиваленти	25	-	2 210 020
		-	5 299 608
		-	7 436 338

Финансови пасиви	Пояснение	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Финансови пасиви, отчитани по амортизирана стойност			
Задължения към депозанти	27	5 259 602	5 052 941
Заеми	28.2, 28.3, 28.4	454 495	423 958
Депозити от банки	28.5	14 452	7 048
Задължения по цесии	28	39 852	35 554
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	28.6	13 559	15 433
Задължения по финансов лизинг	9.1	8 885	9 305
Търговски и други задължения	28.7	144 811	154 519
Задължения към свързани лица	47	30 322	31 887
		5 965 978	5 730 645
Деривативи, определени като хеджиращи инструменти на паричен поток (отчитани по справедлива стойност):			
Деривативи	28.1	1 272	3 396
		5 967 250	5 734 041

Вижте пояснение 4.19 за информацията относно счетоводната политика за всяка категория финансови инструменти. Методите, използвани за оценка на справедливите стойности са описани в пояснение 53. Описание на политиката и целите за управление на риска на Групата относно финансовите инструменти е представено в пояснение 52.

52. Рискове, свързани с финансовите инструменти

Цели и политика на ръководството по отношение управление на риска

Вследствие на използването на финансови инструменти Групата и в резултат на оперативната си и инвестиционна дейност, Групата е изложена на различни видове рискове – застрахователен риск, пазарен риск, риск от промени във валутния курс, лихвен риск, както и риск от промяната на конкретни цени. Управлението на риска на Групата се осъществява от управителния съвет на Групата. Приоритет на ръководството е да осигури краткосрочните и средносрочни парични потоци, като намали излагането си на риск. Дългосрочните финансови инвестиции се управляват, така че да имат дълготрайна възвращаемост.

Групата е изложена на различни видове рискове по отношение на финансовите инструменти. За повече информация относно финансовите активи и пасиви по категории на Групата вижте Пояснение 51. Най-значимите финансови рискове, на които е изложена Групата са изброени по-долу.

52.1. Застрахователен риск

Застрахователен риск е рискът от настъпване на застрахователни събития в резултат на притежавания портфейл от застрахователни договори, при което размерът на щетите и на дължимите обезщетения да надхвърлят размера на заделените застрахователни резерви.

Това зависи от честотата, с която възникват застрахователните събития, вида застрахователен портфейл, размера на застрахователните обезщетения. За смекчаване на този риск от голямо значение има разнообразието на застрахователния портфейл и теорията на вероятностите.

Групата се стреми да прави относително равномерно разпределение на застрахователните договори, както и да анализира различните видове застрахователни рискове, като това намира отражение в общите условия. Посредством разнообразни методи за оценка и контрол Ръководител на отдел Вътрешен контрол извършва регулярно оценка на риска и наблюдава акумулацията на застрахователни суми по група клиенти и региони. Управлението на риска се осъществява от Дирекция Вътрешен контрол в сътрудничество с актюерите и ръководството на Групата.

Основните фактори, от които зависи положителния финансов резултат на Групата са квотата на щетимост, квотата на разходите и дохода от инвестиции.

Застрахователно – техническият риск е рискът от настъпване на застрахователно събитие, при което размерът на дължимото застрахователно обезщетение надхвърля очакванията за проявление на риска, изразено чрез размера на формираните застрахователни резерви, т.е. застрахователно техническият риск е налице, когато общата загуба за определен период от време е по-голяма от калкулираната премия и заделените резерви. Застрахователно - техническият риск се влияе от честотата и тежината на претенциите.

Всяко застрахователно дружество се стреми да гарантира, че за покриването на поетите от него задължения са заделени достатъчни по размер застрахователно технически резерви.

Групата управлява и изравнява поетите застрахователни рискове както в рамките на застрахователната съвкупност, така и извън нея. В рамките на застрахователната съвкупност това се постига чрез изравняване на поеманите рискове по време, по същество, по място, в рискови групи и чрез увеличаване броя на застрахованите единици, т.е. чрез проявление на закона за големите числа. Групата провежда системен анализ на поеманите рискове, тяхното времево и териториално диверсифициране, предлага нови застрахователни продукти и се стреми да включва постоянно нови единици в застрахователната съвкупност с добро очаквано проявление на риска.

Извън застрахователната съвкупност, Групата изравнява риска чрез използване на презастрахователни договори. Според спецификата на конкретните застрахователни продукти се определя избора на презастрахователен договор и съответните лимити на самозадържане. Управлението на застрахователния риск намира отражение и в прилагането на ограничения в подписваческите процедури – въведени са лимити на поемане на отговорност, изключване на рискове, върху които може да се влияе, използване на подходящи методи за оценка на необходимите премии и на бъдещите задължения, прилагане на презастрахователна програма и мониторинг върху застрахователната дейност. Независимо от презастрахователната защита, Групата не се освобождава от преките си задължения към застрахованите лица по отношение на прехвърлените рискове, в резултат от което съществува кредитен риск до степен, съответстваща на невъзможността презастрахователите по съответния презастрахователен договор да изпълнят своите финансови задължения по него. За да минимизира проявлението на този кредитен риск, Групата поддържа регистър с наличните данни за количествено измеримите показатели за финансовото състояние на своите контрагенти.

Групата предлага над 70 вида застрахователни продукта, като по този начин се стреми да постигне разнообразен и балансиран, агрегиран застрахователен портфейл. Десет от предлаганите продукти обхващат рискове в Автомобилното застраховане; 18 обхващат рискове в Имущественото застраховане; 40 – в застраховки на Отговорности, Злополука и

Помощ при пътуване; 10 са застраховките по Транспортно застраховане и Финансови рискове и още редица други застраховки в различни направления на общото застраховане. Срокът на сключените договори в агрегирания застрахователен портфейл основно е едногодишен, но се наблюдават и такива договори в него, които са с по-кратък или по-дълъг срок от една година.

В Автомобилното застраховане се покриват основно рискове свързани с пътно-транспортни произшествия, природни бедствия и неправомерна човешка дейност. Рисковете биват материални и нематериални. Покриваните рискове обхващат в най-пълна степен нуждите от застрахователно покритие на собствениците, ползвателите и държателите на МПС. Териториалният обхват на застраховките включва цяла Европа.

В Имущественото застраховане се покриват основно рискове свързани с пожар, природни бедствия, авария на машини и съоръжения, неправомерна човешка дейност и др. При имуществените застраховки от съществено значение е оценката и презастрахователната защита по отношение на катастрофичните рискове. При оценката на тези рискове акцента се поставя върху адекватното определяне на застрахователната сума, осъществяваната превенция, периодичното извършване на огледи на застрахованите обекти. Предоставяното териториално покритие за тях е единствено за територията на Република България.

По застраховки Отговорности освен Обща гражданска отговорност се покриват голям брой Професионални отговорности, които в голямата си част са задължителни по силата на различни нормативни актове. Покритието по тези застраховките се предоставя единствено за територията на Република България.

Застраховките по Злополука и Помощ при пътуване покриват рискове свързани със: смърт, трайна и временна нетрудоспособност на застрахованите лица, вследствие на злополука и асистирана помощ при рискови за здравето състояния. Предоставяното териториално покритие при различните продукти от тази група е различно и варира от покритие само за Република България до покритие за цял свят.

Ежегодно, гамата от предлагани застрахователни продукти се анализира, като в зависимост от резултатите по всеки един продукт, рисковият интерес на Групата, пазарните потребности и други фактори се извършва адаптиране, допълване на съществуващите продукти или разработване на нови продукти, с цел задоволяване на специфични потребности. Последното се извършва след задълбочен анализ на потребителското търсене и сегментиране на пазара.

Основното допускане, залегнало в оценките на задълженията, е че развитието на бъдещите претенции към Групата ще следва в най-общи линии опита от развитието на претенциите в миналите години. Това включва предположения за честотата и тежината на всяка претенция, както и оценка на инфлационния фактор за всяка година на застрахователните събития. В допълнение се извършва качествена и количествена оценка за степента на отклонение, което може да се очаква при прилагане на тенденциите от миналото в бъдещето. Групата отчита влиянието на външните фактори, като промени в законодателството, развитие на съдебната практика и др., върху размера на застрахователните задължения.

За да се ограничи експозицията към екстремни неблагоприятни проявления на риска, особено по отношение на катастрофичните събития, се прилага съответната презастрахователна защита. Презастрахователните договори разпределят риска и минимизират ефекта от значителни загуби, което гарантира капитализацията на Групата.

При избора на презастраховател, Групата взима под внимание относителната сигурност на презастрахователя, оценявана на базата на обществения рейтинг и от проведени проучвания.

Застрахователния риск намира отражение в процеса на уреждане на щетите и заделянето на резерви. Таблицата по-долу представлява оценка на резерва за предявени, но неуредени претенции (RBNS), включени във финансовите отчети, на базата на предявените и изплатени претенции, разпределени във времето по години на възникване на щетите. Таблицата осигурява исторически преглед за достатъчността на оценката на размера на неизплатените претенции, използвана в минали години. Поради присъщата несигурност в процеса на определяне на резервите, не може да се гарантира с абсолютна сигурност, че тези резерви ще са достатъчни като краен резултат.

Година на събитие	2018 г. хил. лв.	2017 г. хил. лв.	2016 г. хил. лв.	2015 г. хил. лв.	2014 г. хил. лв.	2013 г. хил. лв.
в края на периода	48 674	52 390	54 258	55 684	77 766	47 685
1 година по-късно	-	30 963	30 330	31 750	49 224	20 758
2 година по-късно	-	-	13 422	7 041	10 122	6 118
3 година по-късно	-	-	-	9 876	4 894	4 002
4 година по-късно	-	-	-	-	2 776	3 614
5 година по-късно	-	-	-	-	-	2 007
Кумулативни плащания към настоящия момент	48 674	83 353	98 010	104 351	144 782	84 184
Обща оценка на обезщетенията	93 821	102 564	109 648	109 996	148 318	84 184
Към 31 декември						
Плащания:						
Оценка	45 147	19 211	11 638	5 646	3 537	-
Реални резерви	90 003	32 788	20 682	9 652	8 598	4 120

При изчисляването на техническите резерви се правят определени допускания. Определянето на допусканията е процес свързан с изчисляването на неутрални приблизителни оценки на най-вероятния или очакван изход от застрахователните събития. Източниците на информация въз основа на които се правят допусканията са базирани на задълбочени проучвания върху опита на Групата. В случаите, при които има недостатъчна вътрешна информация за изготвянето на надеждна оценка на развитието на застрахователните претенции, се използват пазарни данни, придобити от собствени проучвания или установени от Комисията за финансов надзор.

По отношение на резерва за предявени, но неизплатени претенции от съществено значение е експертизата на специалистите от ликвидация. Те преглеждат щетите по отношение на обстоятелствата на възникване и право на обезщетяване. Въз основа на исторически доказан опит за размера на подобни щети се прави оценка. Тази оценка се преглежда редовно и при наличие на нова информация се актуализира.

За образуване на резерва за възникнали, но непредявени претенции (IBNR), Групата използва верижно-стълбовидни методи както на база акумулирани стойности на платените претенции, така и на база исторически предявените претенции. За коефициенти на развитие са използвани средни и средно претеглени собствени коефициенти на развитие като почти за всички застраховки методът е приложен за периода 2008-2018 г. Когато за дадена застраховка се получават големи отклонения в коефициентите на развитие за дадени години, тези години не се взимат предвид при изчисление на резерва.

При достатъчно данни за възстановени суми по регреси Групата изчислява резерв за регреси, който се изважда от резерва за възникнали, но непредявени щети. Такъв резерв е изчисляван само по застраховка „Каско“ поради значителния обем на възстановените суми от регреси по тази застраховка. Този резерв е изчислен на база верижно-стълбовиден метод на база възстановените суми по регреси за последните 11 години.

За застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите резерва за непредявени претенции се смята отделно както за имуществени и неимуществени вреди, така и за малки и големи щети. За резерва за възникнали, но непредявени имуществени малки щети Групата използва комбинация от верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата и верижно-стълбов метод на база акумулирани стойности на платените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата в съотношение 50/50.

За резерва за възникнали, но непредявени неимуществени малки щети Групата използва комбинация от верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата и верижно-стълбов метод на база акумулирани

стойности на платените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата в съотношение 50/50. Периодът, взет като база за изчисление на резерва е единадесет годишен - 2008 – 2018 г. Така описания метод е метода по чл. 92, ал. 11 на Наредба №53, който се използва за определяне на достатъчността на резерва по застраховката, като са използвани изгладени данни. Изглаждането на данните е съгласно чл. 92, ал. 9 на Наредба № 53 за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд, а именно не са взети под внимание щетите над 500 000 лв. от едно събитие.

За щетите над 500 000 лв. от едно събитие се изчислява допълнителен резерв за големи щети, който се добавя към така изчислените стойности на резерва за имуществени и към резерва за неимуществени вреди с изгладени данни.

За формиране на резерва за големи щети Групата използва метод на базата на средния предявен брой щети по година на събитие и предявяване и средния размер на предявената щета от едно събитие.

Методът е одобрен за метод за изчисление на резерва по застраховката към 31.12.2018 г. с Решение на КФН № 530 - ОЗ от 02.04.2019 г. Резервът е изчислен заедно за задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилиста и застраховка „Гранична гражданска отговорност на автомобилиста“.

За застраховка „Зелена карта“ е изчислен отделно резерв за възникнали, но непредявени щети, като е използвана комбинация от верижно-стълбов метод на база акумулирани исторически стойности на предявените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата и верижно-стълбов метод на база акумулирани стойности на платените претенции, при използване на средно претеглени коефициенти на развитие, получени по собствени данни на Групата в съотношение 50/50. Методът се използва отделно за имуществени и неимуществени вреди. Данните са за периода 2008-2018 г.

За застраховки, по които Групата предлага и активно презастраховане и имаме статистика на щетите от минимум 3 години, резерва за възникнали, но непредявени щети се изчислява отделно за директните застраховки и активното презастраховане. При активното презастраховане предявяването на щетите се забавя значително във времето сравнено с предявяването им при директните застраховки и при наличието на достатъчно данни за прилагане на верижно-стълбовидния метод поотделно за двата вида бизнес е по-разумно да се смята разделено. За застраховки „Каско на летателни апарати“ и „Пожар и природни бедствия“ Групата изчислява резерва за възникнали, но непредявени щети отделно за директните застраховки и активното презастраховане, като за застраховка „Пожар и природни бедствия“ активното презастраховане е разделено на „Имущество“ и „Технически рискове“.

Не се заделя резерв за възникнали, но непредявени щети за застраховки „Заболяване“, „Релсови превозни средства“, „Каско на плавателни съдове“, „Щети на имущество“, „Кредит и лизинг“, „Застраховка на гаранции“, „Разни финансови загуби“ и застраховка „Правни разноски“, защото при използване на верижно-стълбовидния метод за изчисляване на резерва за възникнали, но непредявени щети по „Каско на плавателни съдове“, „Щети на имущество“, „Застраховка на гаранции“, „Кредит и лизинг“ и „Разни финансови загуби“ се получава резултат със стойност 0, а по застраховки „Заболяване“, „Релсови превозни средства“ и „Правни разноски“ няма реализиран премиен приход.

Пренос-премийният резерв се образува за покриване на претенциите и административните разходи, които се очаква да възникнат по съответния застрахователен или презастрахователен договор след края на отчетния период.

Групата формира пренос-премийния си резерв на база начислени застрахователни премии. Начисляват се всички дължими вноски по полици за целия срок на договора при едногодишни полици и при многогодишни полици с еднократно плащане на премията. За многогодишни полици с годишна вноска, поредната годишна вноска се начислява в момента на падежирането ѝ.

Групата използва метод на изчисляване на пренос-премийният резерв – метод с отчитане на точната дата. Пренос-премията се изчислява с изваждане реалния процент на комисионите разходи по всяка една полица и заложените по ЗТП други аквизиционни разходи.

Пренос-премийният резерв за застраховки “Карго” и “Отговорност на превозвача” се изчислява за срок на застраховката един месец.

База за изчисляване на пренос-премийният резерв на Групата е всяка полица поотделно. Пресмятанията се извършват от програма заложена в информационната система.

Частта на презастрахователите в пренос-премийния резерв се изчислява пропорционално на цедираната премия по всяка полица за сключените пропорционални договори и факултативи. За непропорционалните презастрахователни договори „excess of loss”, „stop loss” и CAT договори дял на презастрахователя не се заделя.

Адекватността на задълженията се гарантира от периодичната оценка на общо формираните резерви и дали те са достатъчни, да покрият евентуални бъдещи плащания. При оценката за адекватността на резервите се вземат под внимание всички очаквани парични потоци по застрахователни договори, като плащания по обезщетения, разходи за уреждане на обезщетенията и др. Адекватността на пренос-премийния резерв и на резерва за предстоящи плащания се установява чрез съответни тестове.

Тестът за адекватност на пренос-премийния резерв се извършва съгласно чл. 85 от Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за реда и методиката за образуване на техническите резерви от застрахователите и от презастрахователите. Ако през последните три години, включително текущата, брутния технически резултат по Приложение № 6 от чл. 85, ал. 3 на Наредба № 53 е отрицателен, се заделя резерв за неизтекли рискове. Теста се извършва по видове застраховки. Размера на резерва за неизтекли рискове се определя съгласно Приложение № 7 от чл. 85, ал. 4 на Наредбата.

Тестът за адекватност на резерва за предстоящи плащания е извършен посредством run-off метода.

От разгледаните сценарии, с най-голямо влияние върху капитала на Групата е този с промяна в размера на резерва за предстоящи плащания. Този сценарий отразява присъщата несигурност при оценката на резерва, тъй като се касае за настояща оценка на очакваните бъдещи плащания по възникнали претенции. Тази несигурност в най-голяма степен е валидна по отношение на резерва за настъпили, но непредявени претенции и по отношение на застраховки, характеризиращи се с по-дълъг процес на уреждане на претенциите, каквато е основно задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и останалите видове застраховки на отговорности.

52.1.1. Презастрахователна стратегия

Презастрахователната кампания на Групата е насочена към запазване на финансовата му стабилност и гарантиране на максимална защита на интересите на застрахованите лица при евентуалното възникване на застрахователни събития, които носят риск от чувствителни загуби, в резултат от сбъдване на единични застрахователни събития и от такива с катастрофичен характер. Тази цел се осъществява чрез непрекъснато анализиране на структурата на застрахователния портфейл, като се следи за акумулация на поети за покритие рискове в размери, ненадвишаващи финансовия капацитет на Групата.

Презастрахователната програма:

- е инструмент за управление на капитала, насочен към намаляване на разходите за капиталови средства, в случай на настъпване на неблагоприятни събития;
- е мярка за предпазване на капиталовата адекватност на Групата от акумулиране на рискове, в това число на такива с катастрофичен характер;
- обхваща почти всички рискове и класове бизнеси, записвани от Групата. Видовете презастрахователни протекции и лимитите по договорите са изцяло съобразени с рисковите апетити на Групата, вида на портфейла и подписваческите правила на Групата;
- точно и ясно определя конкретните нужди от трансфер на рискове както и правилния вид на конкретните договори;

- определя нивата на самозадържане по отделните класове бизнес;
- е насочена към постоянно оптимизиране на презастрахователните договори с цел облекчаване на натиска върху капитала посредством прилагането на различни варианти на презастраховане, чрез които частично или напълно може да се постигне оптимизация на капиталовата адекватност;
- редуцира флуктуациите при настъпили застрахователни събития;
- оценява и изравнява рисковете по различните видове застрахователни покрития.

Групата презастрахова част от рисковете си с цел да контролира експозициите си към загуби и да защитава капиталовите си ресурси. Всички договори за факултативно презастраховане са предварително одобрени от страна на ръководството. Преди да се сключи презастрахователен договор Групата анализира кредитния рейтинг на съответните презастрахователи. Избират се презастрахователи с висок кредитен рейтинг. Групата анализира периодично текущото финансово състояние на презастрахователите, с които има сключени презастрахователни ангажименти.

Групата сключва презастрахователни ангажименти с различни презастрахователи с висок кредитен рейтинг, за да контролира излагането на загуби в резултат на едно застрахователно събитие.

52.1.2. Процес на уреждане на щети

Таблицата за щетимост и по-конкретно съответния процент на квотата на щетимост дава възможност да се получи по-точна представа за развитието на риска през отчетните периоди:

Видове застраховки	2018 бруто квота на щетимост	2018 нето квота на щетимост	2017 бруто квота на щетимост	2017 нето квота на щетимост
Злополука	47%	42%	68%	66%
в т.ч. злополука на пътниците в общ.				
Транспорт	54%	28%	79%	87%
Заболяване	0%	0%	0%	0%
Каско	42%	41%	42%	33%
Релсови превозни средства	0%	0%	0%	0%
Каско на летателни апарати	14%	94%	33%	285%
Каско на плавателни съдове	27%	-4%	-15%	-24%
Товари по време на превоз	7%	7%	11%	13%
Пожар и природни бедствия	63%	19%	38%	37%
Щети на имущество	27%	27%	27%	27%
Отговорности МПС в т.ч.	95%	78%	73%	93%
- ГО на автомобилиста	96%	79%	74%	92%
- ГО за чужбина - Зелена карта	-214%	-260%	58%	215%
- Гранична ГО	66%	431%	-366%	-12%
- Отговорност на превозвача при превоз на товари по шосе	34%	35%	66%	68%
ГО свързана с летателни апарати	-11%	-36%	18%	331%
ГО свързана с плавателни съдове	-1 222%	-608%	-109%	142%
Обща гражданска отговорност	-22%	-15%	37%	14%
Кредити и лизинг	-12%	-12%	-53%	-53%
Застраховка на гаранции	0%	0%	0%	0%
Разни финансови загуби	-1%	-1%	-4%	-4%
Правни разноски	0%	0%	0%	0%
Помощ при пътуване	45%	45%	19%	19%
Общо:	55%	43%	48%	41%

Сравнявайки годишните нето квоти – за 2018 г. и за 2017 г. се вижда, че има увеличение на щетимостта, дължащо се основно на „ГО на автомобилиста“.

Следващата таблица показва средния размер на платените щети по видове застраховки:

Видове застраховки	сума лв.	брой	средна щета 2018	средна щета 2017	средна щета 2016	средна щета 2015
Злополука	1 550 521	2 513	617	866	619	813
Каско	60 239 380	82 070	734	771	786	890
Каско на летателни апарати	389 916	6	64 986	21 811	19 033	26 013
Каско на плавателни съдове	226 800	10	22 680	8 174	9 877	10 367
Товари по време на превоз	101 566	43	2 362	7 206	3 135	7 332
Пожар и природни бедствия	6 888 428	2 494	2 762	1 582	1 564	1 362
Щети на имущество	-	-	-	984	14 520	20 745
Отговорности МПС	40 665 726	9 342	4 353	3 151	3 124	2 240
ГО свързана с летателни апарати	-	-	-	8 860	7 368	787
ГО свързана с плавателни съдове	-	-	-	-	324	2 175
Обща гражданска отговорност	110 236	31	3 556	6 492	1 972	11 223
Кредити и лизинг	-	-	-	-	3 665	4 308
Разни финансови загуби	-	-	-	-	-	11 388
Помощ при пътуване	1 927 200	3 504	550	538	610	722
Общо:	112 099 773	100 013	1 121	984	1 020	1 044

Броят на изплатените щети през 2018 г. е намалял спрямо 2017 г. с 5.1%. Средната изплатена щета през 2018 г. за групата като цяло е 1 121 лв. и сравнено със същия показател от предходната година – 984 лв. е увеличила размера си с 14%. Най-голяма е средната щета за неимуществени по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилиста – 37 713 лв., а най-малка по застраховка „Помощ при пътуване“ – 550 лв.

52.2. Валутен риск

Валутният риск представлява потенциалната възможност за реализиране на загуба за Групата в резултат на промени във валутните курсове.

Политика на Групата извън банковата дейност

По-голямата част от сделките на Групата се осъществяват в български лева. Чуждестранните трансакции на Групата, деноминирани в щатски долари, излагат Групата на валутен риск. Групата има дългосрочни търговски задължения и краткосрочни задължения по финансов лизинг в щатски долари, по-значителната част, от които са свързани със закупуването на самолети. Тези задължения се отчитат по амортизирана стойност. Групата има краткосрочни и дългосрочни заеми в щатски долари. Тези вземания са класифицирани като кредити и вземания.

Чуждестранните трансакции на Групата, деноминирани в евро, не излагат Групата на валутен риск, тъй като курсът на българският лев е фиксиран към еврото по силата на Закон за валутен борд.

За да намали валутния риск, Групата следи паричните потоци, които не са в български лева. Групата има отделни процедури за управление на риска за краткосрочните (до 6 месеца) и дългосрочните (над 6 месеца) парични потоци в чуждестранна валута.

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

В Република България курсът на българския лев към еврото е фиксиран със Закон за валутния борд, поради което дългата позиция на Групата в евро не носи риск за Групата. Рисково претеглената нетната валутна позиция към 31 декември 2018 г. във финансови инструменти, деноминирани в други валути, различни от лев или евро е под 2% от капиталовата база и не следва да се прилагат капиталови изисквания за валутен риск от страна на Групата по отношение на банковата дейност. Валутни позиции в други валути включват основно активи и пасиви деноминирани в македонски денари и в руски рубли.

Валутната структура на финансовите активи и пасиви по балансова стойност към 31 декември 2018 е следната:

	Лева	Евро	Щатски долари	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Финансови активи					
Предоставени ресурси и аванси на банки	23 026	29 815	104 653	71 224	228 718
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	205 184	51 414	-	-	256 598
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата и загубата	161 431	2 113	-	34 896	198 440
Предоставени кредити и аванси на клиенти, нетно	1 506 890	743 638	3 784	163 205	2 417 517
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	103 026	389 249	4 925	755	497 955
Финансови активи, отчитани по амортизирана стойност	-	262 567	-	33 672	296 239
ОБЩО АКТИВИ	1 999 557	1 478 796	113 362	303 752	3 895 467
ЛИХВЕНИ ПАСИВИ					
Депозити от банки	6 162	4 695	2 509	1 086	14 452
Задължения към други депозанти	3 478 996	1 334 794	203 269	242 543	5 259 602
Емитирани облигации	-	25 343	-	-	25 343
Други привлечени средства	-	1 907	-	-	1 907
ОБЩО ПАСИВИ	3 485 158	1 366 739	205 778	243 629	5 301 304
НЕТНА ПОЗИЦИЯ	(1 485 601)	112 057	(92 416)	60 123	(1 405 837)

Валутната структура на финансовите активи и пасиви по балансова стойност към 31 декември 2017 г. е следната:

	Лева	Евро	Щатски долари	Други	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ФИНАНСОВИ АКТИВИ					
Предоставени ресурси и аванси на банки	8 157	43 098	173 686	67 061	292 002
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	164 378	32 532	-	-	196 910
Финансови активи държани за търгуване	67 763	12 955	1	1 056	81 775
Предоставени кредити и аванси на клиенти	1 420 920	783 138	7 274	108 477	2 319 809
Финансови активи, държани до падеж	-	-	-	34 010	34 010
Финансови активи на разположение за продажба	170 979	415 124	3 215	759	590 077
ОБЩО АКТИВИ	1 832 197	1 286 847	184 176	211 363	3 514 583
ФИНАНСОВИ ПАСИВИ					
Депозити от банки	757	4 755	1 246	290	7 048
Задължения към други депозанти	3 348 582	1 264 480	224 908	214 971	5 052 941
Други привлечени средства	-	-	-	778	778
Емитирани облигации	-	36 469	-	-	36 469
ОБЩО ПАСИВИ	3 349 339	1 305 704	226 154	216 039	5 097 236
НЕТНА ПОЗИЦИЯ	(1 517 142)	(18 857)	(41 978)	(4 676)	(1 582 653)

52.3. Лихвен риск

Политика на Групата извън банковата дейност

Политиката на Групата е насочена към минимизиране на лихвения риск при дългосрочно финансиране. Затова дългосрочните заеми са обикновено с фиксирани лихвени проценти. Към 31 декември 2018 г. Групата е изложена на риск от промяна на пазарните лихвени проценти по банковите си заеми, които са с променлив лихвен процент. Всички други финансови активи и пасиви на Групата са с фиксирани лихвени проценти. Всички инвестициите в облигации на Групата, се изплащат на базата на фиксирани лихвени проценти.

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

Лихвен риск е вероятността от потенциално изменение на нетния приход от лихви или нетния лихвен марж, поради изменение на общите пазарни лихвени равнища. Управлението на лихвения риск в Групата се стреми да минимизира риска от намаляване на нетния лихвен доход в резултат от промени в лихвените нива.

За измерване и оценка на лихвения риск Групата използва метода на GAP-анализа (анализа на несъответствието/ дисбаланса). Чрез него се идентифицира чувствителността на очакваните приходи и разходи спрямо развитието на лихвения процент.

Методът на GAP-анализа има за цел да определи позицията на Групата, общо и по отделни видове финансови активи и пасиви, по отношение на очаквани изменения на лихвените проценти и влиянието на това изменение върху нетния лихвен доход. Той подпомага управлението на активите и пасивите и е инструмент за осигуряване на достатъчна и стабилна нетна лихвена рентабилност.

Дисбалансът на Групата между лихвените активи и лихвените пасиви към 31 декември 2018 е отрицателен, в размер на 1 604 277 хил. лв. GAP коефициентът, като израз на този дисбаланс, съпоставен с общите доходоносни активи на Групата (лихвените активи, капиталовите ценни книжа и дериватите), е минус 30.30%.

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 година до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ЛИХВЕНИ АКТИВИ						
Предоставени ресурси и аванси на банки	202 785	-	-	25 933	-	228 718
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	34 741	129 535	92 322	-	-	256 598
Предоставени кредити и аванси на клиенти	74 663	49 466	243 570	1 294 771	755 047	2 417 517
Финансови активи отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход	19 671	25 146	8 960	223 812	220 366	497 955
Финансови активи отчитани по амортизирана стойност	27 480	6 184	11 225	52 138	199 212	296 239
ОБЩО ЛИХВЕНИ АКТИВИ	359 340	210 331	356 077	1 596 654	1 174 625	3 697 027
ЛИХВЕНИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	14 421	-	-	31	-	14 452
Задължения към други депозанти	2 378 177	369 509	1 161 499	1 343 422	6 995	5 259 602
Емитирани облигации	-	-	-	25 343	-	25 343
Други привлечени средства	954	4	6	943	-	1 907
ОБЩО ЛИХВЕНИ ПАСИВИ	2 393 552	369 513	1 161 505	1 369 739	6 995	5 301 304
ДИСБАЛАНС МЕЖДУ ЛИХВЕНИТЕ АКТИВИ И ПАСИВИ НЕТНО	(2 034 212)	(159 182)	(805 428)	226 915	1 167 630	(1 604 277)

Поддържането на отрицателен дисбаланс излага Групата на риск от намаление на нетния лихвен доход при покачване на лихвените проценти. Влиянието на дисбаланса отчетен към 31 декември 2018 върху нетния лихвен доход, при прогноза за 2% покачване на лихвените нива в хоризонт от 1 година, е спадане на нетния лихвен доход с 3 285 хил. лв. (2017: 2 048 хил. лв.).

Дисбалансът на Групата между лихвените активи и лихвените пасиви към 31 декември 2017 е отрицателен, в размер на 1 725 524 хил. лв. GAP коефициентът, като израз на този дисбаланс,

съпоставен с общите доходоносни активи на Групата (лихвените активи, капиталовите ценни книжа, дериватите), е минус 34.49%.

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 година до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ЛИХВЕНИ АКТИВИ						
Предоставени ресурси и аванси на банки	277 939	-	3 129	10 934	-	292 002
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	66 376	45 364	85 170	-	-	196 910
Финансови активи, държани за търгуване	-	-	-	13 057	-	13 057
Предоставени кредити и аванси на клиенти, нетно	92 426	78 228	328 779	1 180 930	639 446	2 319 809
Финансови активи на разположение за продажба	15 697	8 810	21 295	213 137	256 985	515 924
Финансови активи, държани до падеж	19 341	4 626	10 043	-	-	34 010
ОБЩО ЛИХВЕНИ АКТИВИ	471 779	137 028	448 416	1 418 058	896 431	3 371 712
ЛИХВЕНИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	3 919	-	3 129	-	-	7 048
Задължения към други депозанти	2 443 818	380 170	1 146 308	1 080 032	2 613	5 052 941
Други привлечени средства	-	-	-	778	-	778
Емитирани облигации	-	-	-	36 469	-	36 469
ОБЩО ЛИХВЕНИ ПАСИВИ	2 447 737	380 170	1 149 437	1 117 279	2 613	5 097 236
ДИСБАЛАНС МЕЖДУ ЛИХВЕНИТЕ АКТИВИ И ПАСИВИ, НЕТНО	(1 975 958)	(243 142)	(701 021)	300 779	893 818	(1 725 524)

В таблиците по-горе част от привлечените средства по разплащателни сметки без остатъчен матуритет в размер на 1 282 673 хил. лв. към 31 декември 2018 и 1 014 579 хил. лв. към 31 декември 2017 е представена в диапазона от 1 година до 5 години, тъй като Групата счита тази наличност за надежден дългосрочен ресурс на база на среднодневната наличност по тези сметки за 2018 и 2017

52.4. Кредитен риск

Политика на Групата извън банковата дейност

Кредитният риск представлява рискът даден контрагент да не заплати задължението си към Групата. Групата е изложена на този риск във връзка с различни финансови инструменти като например при предоставянето на заеми, възникване на вземания от клиенти, депозиране на средства и други. Излагането на Групата на кредитен риск е ограничено до размера на балансовата стойност на финансовите активи, признати в края на отчетния период, както е посочено по-долу:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Групи финансови активи – балансови стойности:		
Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	1 686 821	-
Капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	75 039	-
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	422 916	-
Дългови инструменти по амортизирана стойност	5 576 849	-
Дългосрочни финансови активи	-	2 611 863
Дългосрочни вземания от свързани лица	-	5 597
Краткосрочни финансови активи	-	2 376 047
Краткосрочни вземания от свързани лица	-	66 221
Пари и парични еквиваленти	-	2 210 020
Търговски и други вземания	-	166 590
Балансова стойност	7 761 625	7 436 338

Групата редовно следи за неизпълнението на задълженията на свои клиенти и други контрагенти установени индивидуално или на групи и използва тази информация за контрол на кредитния риск. Политика на Групата е да извършва транзакции само с контрагенти с добър

кредитен рейтинг. Ръководството на Групата счита, че всички гореспоменати финансови активи, които не са били обезценявани или са с настъпил падеж през представените отчетни периоди, са финансови активи с висока кредитна оценка.

По отношение на търговските и други вземания Групата не е изложена на значителен кредитен риск към нито един отделен контрагент или към група от контрагенти, които имат сходни характеристики. Търговските вземания се състоят от голям брой клиенти в различни индустрии и географски области. На базата на исторически показатели ръководството счита, че кредитната оценка на търговски вземания, които не са с изтекъл падеж, е добра.

Кредитният риск относно пари и парични еквиваленти и средства на паричния пазар се счита за несъществен, тъй като контрагентите са банки с добра репутация и висока външна оценка на кредитния рейтинг.

Балансовите стойности описани по-горе представляват максимално възможното излагане на кредитен риск на Групата по отношение на тези финансови инструменти.

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

Кредитният риск представлява вероятност от загуба, произтичаща от неизпълнение на договорни задължения на контрагента по притежавани от Групата финансови активи. Групата управлява кредитния риск, присъщ както за банковия, така и за търговския портфейл. Групата е структурирала звена за наблюдение и управление на кредитния риск за отделните бизнес сегменти, като прилага индивидуални кредитни политики. Кредитният риск на отделните експозиции се управлява през целия живот на експозицията – от вземането на решение за формиране на експозицията до пълното ѝ погасяване. С цел минимизирането на кредитния риск в процеса на кредитиране се прилагат детайлизирани процедури относно анализа на икономическата целесъобразност на всеки един проект, контрола върху използването на отпуснатите средства и администрирането, свързано с тази дейност.

За редуциране на кредитния риск се приемат подходящи по вид и стойност обезпечения и гаранции, съобразно Вътрешните правила, прилагания подход за изчисляване на капиталовите изисквания и действащото банковото законодателство.

Предоставените ресурси и аванси на банки в размер на 228,718 хил. лв. представляват преди всичко депозити в международни и български финансови институции с падеж до 7 дни. Тези финансови активи носят кредитен риск, чиято максимална изложеност според политиката на Групата в процентно изражение може да бъде 20%, 50% и 100%, като процентното изражение се определя в зависимост от качествената характеристика на финансовата институция

Вземанията по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа в размер от 256 598 хил. лв. носят кредитен риск за Групата в зависимост от риска на предоставеното обезпечение. Една част от вземанията в размер на 74 040 хил. лв. са обезпечени с държавни ценни книжа, емитирани от Република България и носят съответно: 22 626 хил. лв. - 0% риск и 51 414 хил. лв. - 10% риск. Останалата част от вземанията в размер на 182 515 хил. лв. са обезпечени с корпоративни ценни книжа и носят съответно: 168 881 хил. лв. - 100% риск и 13 634 хил. лв. - 150% риск в зависимост от емитента на ценните книжа, предоставени като обезпечение.

Другите финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, в размер на 198 440 хил. лв., представляват капиталови инструменти - акции във финансови и нефинансови предприятия в размер на 93 411 хил. лв. и дългови инструменти - дялове в договорни фондове на стойност 105 029 хил. лв. Посочените финансови инструменти са носители на кредитен риск, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 198 440 хил. лв.

Капиталовите ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход, в размер на 11 180 хил. лв., представляват акции във финансови и нефинансови предприятия, които носят кредитен риск, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 11 180 хил. лв. в абсолютна сума.

Дългови ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход и емитирани от Република България, в размер на 288 234 хил. лв. носят кредитен риск за Групата съответно: 85 509 хил. лв. - 0% риск и 202 725 хил. лв. - 10% риск. Дългови ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход и емитирани от други европейски държави в размер на 127 328 хил. лв., носят кредитен риск за Групата в зависимост от кредитния риск на държавата емитент.

Дълговите ценни книжа, отчитани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход и емитирани от местни и чуждестранни търговски дружества в размер на 71 213 хил. лв., носят кредитен риск за Групата, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 71 213 хил. лв. в абсолютна сума.

Дългови ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност и емитирани от Република България, са с балансова стойност в размер на 130 583 хил. лв. носят кредитен риск за Групата от 10% риск. Дългови ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност и емитирани от други европейски държави са с балансова стойност в размер на 147 918 хил. лв., носят кредитен риск за Групата в зависимост от кредитния рейтинг на държавата емитент.

Дълговите ценни книжа, отчитани по амортизирана стойност и емитирани от местни и чуждестранни търговски дружества с балансова стойност в размер на 17 738 хил. лв., носят кредитен риск за Групата, чиято максимална изложеност в процентно отношение е 100% или 17 738 хил. лв. в абсолютна сума.

Предоставените кредити и аванси на клиенти с отчетна стойност в размер на 2 417 517 хил. лв. носят кредитен риск за Групата. За определянето на размера на изложеност на Групата към този риск, се извършва анализ на индивидуалния риск за Групата, произтичащ от всяка конкретно определена експозиция, като Групата прилага критериите за оценка и класификация на рисковите експозиции, заложи в банковото законодателство на Република България и в МСФО. Съобразно тези критерии и извършения анализ, максималната изложеност на Групата за кредитен риск е в размер на 1 776 501 хил. лв.

Към 31 декември 2018 размерът на формираните от Групата провизии за покриване на очаквани кредитни загуби на кредити и аванси от банкови клиенти е 114 406 хил. лв.

Качество на активите

Поради влизането в сила на МСФО 9 Финансови инструменти от 01.01.2018 г., Групата представя сравнителната информация за кредитния риск в съответствие с класификационните категории и качествени характеристики на кредитите и кредитните ангажименти, които са били в сила към 31.12.2017 г. съгласно МСС 39 Финансови инструменти: признаване и оценяване.

В таблиците по-долу Групата е представила структурата и изменението на коректива за очаквани кредитни загуби, възникнали от първоначалното въвеждане на модела на очакваните кредитни загуби към 01.01.2018 и изменението на коректива до края на финансовия период.

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Предоставени кредити и аванси на банки по амортизирана стойност				
Загуба от обезценка към 31 декември 2017	4	-	3 714	3 718
Ефект от прилагане на МСФО 9	105	-	-	105
Загуба от обезценка към 1 януари 2018	109	-	3 714	3 823
Изменение в загубата от обезценка	56	-	-	56
Начислени за периода	262	-	-	262
Освободени през периода	(206)	-	-	(206)
Валутни и други движения	-	-	175	175
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	165	-	3 889	4 054

Загуба от обезценка – Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка към 31 декември 2017	-	-	-	-
Ефект от прилагане на МСФО 9	23	-	-	23
Загуба от обезценка към 1 януари 2018	23	-	-	23
Изменение в загубата от обезценка	185	-	-	185
Начислени за периода	1 347	-	-	1 347
Освободени през периода	(1 162)	-	-	(1 162)
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	208	-	-	208

Загуба от обезценка – Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка към 31 декември 2017	19 351	428	99 489	119 268
Ефект от прилагане на МСФО 9	(9 754)	1 591	16 110	7 947
Загуба от обезценка към 1 януари 2018	9 597	2 019	115 599	127 215
Изменение в загубата от обезценка, признато в печалбата и загубата	2 700	187	3 269	6 156
– Трансфер към Фаза 1	548	(261)	(287)	-
– Трансфер към Фаза 2	(707)	887	(180)	-
– Трансфер към Фаза 3	(23)	(171)	194	-
– Увеличение, дължащо се на изменение в кредитния риск	(133)	79	657	603
– Намаление, дължащо се на изменение в кредитния риск	(496)	(276)	(143)	(915)
– Увеличение, дължащо се на първоначално създадени или закупени активи	3 297	18	141	3 456
– Изменение в рисковите параметри	214	(89)	2 887	3 012
- Намаление, дължащо се на отписване поради несъбираемост	-	-	(2 591)	(2 591)
- Намаление, дължащо се на отписване поради прехвърляне	(1 345)	(558)	(20 800)	(22 703)
- Корекция от лихвен доход	-	-	3 629	3 629
- Валутни разлики и други корекции	-	-	457	457
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	10 952	1 648	99 563	112 163

Загуба от обезценка – Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка към 31 декември 2017	-	-	-	-
Ефект от прилагане на МСФО 9	-	-	-	-
Загуба от обезценка към 1 януари 2018	-	-	-	-
Изменение в загубата от обезценка	390	-	-	390
Начислени за периода	516	-	-	516
Освободени през периода	(126)	-	-	(126)
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	390	-	-	390

Загуба от обезценка – Инвестиции в дългови ценни книжа по справедлива стойност през ДВД	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка към 31 декември 2017	-	-	-	-
Ефект от прилагане на МСФО 9	1 031	-	-	1 031
Загуба от обезценка към 1 януари 2018	1 031	-	1 830	2 861
Изменение в загубата от обезценка	675	-	(1 830)	(1 155)
Начислени за периода	1 888	-	-	1 888
Освободени през периода	(1 213)	-	(1 830)	(3 043)
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	1 706	-	-	1 706

Загуба от обезценка – Кредитни ангажименти	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка към 31 декември 2017	-	-	-	-
Ефект от прилагане на МСФО 9	452	2	69	523
Загуба от обезценка към 1 януари 2018	452	2	69	523
Изменение в загубата от обезценка	(144)	(4)	(7)	(155)
Начислени за периода	117	1	31	149
Освободени през периода	(261)	(5)	(38)	(304)
Валутни и други движения	13	4	(20)	(3)
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	321	2	42	365

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Загуба от обезценка – Договори за финансови гаранции				
Загуба от обезценка към 31 декември 2017	-	-	-	-
Ефект от прилагане на МСФО 9	6	-	-	6
Загуба от обезценка към 1 януари 2018	6	-	-	6
Изменение в загубата от обезценка	6	-	-	6
Начислени за периода	49	-	-	49
Освободени през периода	(43)	-	-	(43)
Валутни и други движения	(3)	-	-	(3)
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	9	-	-	9

В таблиците по-долу Групата е представила структурата и изменението на брутните стойности на категориите активи към 01.01.2018 и тяхното изменение до края на финансовия период.

	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Балансова стойност преди обезценка – Предоставени кредити и аванси на банки по амортизирана стойност				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2017	281 016	-	3 713	284 729
Ефект от прилагане на МСФО 9	-	-	-	-
Брутна балансова стойност към 1 януари 2018	281 016	-	3 713	284 729
Изменение в брутната балансова стойност	(58 751)	-	176	(58 575)
Увеличение за периода	132 589	-	-	132 589
Намаление през периода	(191 340)	-	-	(191 340)
Други движения	-	-	176	176
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	222 265	-	3 889	226 154
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	(159)	-	(3 889)	(4 048)
Балансова стойност към 31 декември 2018	222 106	-	-	222 106

	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Балансова стойност преди обезценка – Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2017	196 910	-	-	196 910
Ефект от прилагане на МСФО 9	-	-	-	-
Брутна балансова стойност към 1 януари 2018	196 910	-	-	196 910
Изменение в брутната балансова стойност	59 896	-	-	59 896
Увеличение за периода	256 806	-	-	256 806
Намаление през периода	(196 910)	-	-	(196 910)
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	256 806	-	-	256 806
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	(208)	-	-	(208)
Балансова стойност към 31 декември 2018	256 598	-	-	256 598

	Фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2017	2 085 218	21 834	226 063	2 333 115
Ефект от прилагане на МСФО 9	(151 071)	151 071	-	-
Брутна балансова стойност към 1 януари 2018	1 934 147	172 905	226 063	2 333 115
Изменение в брутната балансова стойност	279 795	(52 877)	(28 110)	198 808
– Трансфер към Фаза 1	23 778	(21 737)	(2 041)	-
– Трансфер към Фаза 2	(55 087)	55 983	(896)	-
– Трансфер към Фаза 3	(2 502)	(11 029)	13 531	-
– Увеличение, дължащо се на изменение в кредитния риск	43	140	613	796
– Намаление, дължащо се на изменение в кредитния риск	(7 555)	(7 286)	(433)	(15 274)
– Увеличение, дължащо се на първоначално създадени или закупени активи	737 474	852	246	738 572
– Изменение в рисковите параметри	(138 212)	(11 808)	(1 220)	(151 240)
- Намаление, дължащо се на отписване поради несъбираемост	-	-	(2 591)	(2 591)
- Намаление, дължащо се на отписване поради прехвърляне	(278 144)	(57 992)	(39 405)	(375 541)
- Корекция лихвен доход	-	-	3 629	3 629
- Валутни разлики и други корекции	-	-	457	457
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	2 213 942	120 028	197 953	2 531 923
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	(12 803)	(1 504)	(100 099)	(114 406)
Балансова стойност към 31 декември 2018	2 201 139	118 524	97 854	2 417 517

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Балансова стойност преди обезценка – Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2017	-	-	-	-
Ефект от прилагане на МСФО 9	-	-	-	-
Брутна балансова стойност към 1 януари 2018	-	-	-	-
Изменение в брутната балансова стойност	262 957	-	-	262 957
Увеличение за периода	262 957	-	-	262 957
Намаление през периода	-	-	-	-
Други движения	-	-	-	-
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	262 957	-	-	262 957
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	(390)	-	-	(390)
Балансова стойност към 31 декември 2018	262 567	-	-	262 567

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Балансова стойност преди обезценка – Инвестиции в дългови ценни книжа по справедлива стойност през ДВД				
Брутна балансова стойност към 31 декември 2017	-	-	-	-
Ефект от прилагане на МСФО 9	-	-	-	-
Брутна балансова стойност към 1 януари 2018	-	-	-	-
Изменение в брутната балансова стойност	502 607	-	-	502 607
Увеличение за периода	502 607	-	-	502 607
Брутна балансова стойност към 31 декември 2018	502 607	-	-	502 607
Загуба от обезценка към 31 декември 2018	(1 706)	-	-	(1 706)
Балансова стойност към 31 декември 2018	500 901	-	-	500 901

	Фаза 1 12- месечни ОКЗ хил. лв.	Фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.
Кредитни ангажименти				
Обща сума на кредитните ангажименти към 31.12.2017	108 264	536	358	109 158
Ефект от прилагане на МСФО 9	211	(211)	-	-
Обща сума на кредитните ангажименти към 1 януари 2018	108 475	325	358	109 158
Изменение в стойността на кредитните ангажименти	62 930	76	65	63 071
Увеличение за периода	105 394	105	101	105 600
Намаление през периода	(42 126)	(216)	(190)	(42 532)
Други движения	(338)	187	154	3
Обща сума на кредитните ангажименти към 31 декември 2018	171 405	401	423	172 229
Провизии за очаквани загуби към 31 декември 2018	(321)	(2)	(42)	(365)

	Фаза 1 12-месечни ОКЗ	Фаза 2 ОКЗ за целия срок	Фаза 3 ОКЗ за целия срок	Общо
Договори за финансови гаранции				
Обща сума на гаранциите към 31 декември 2017	53 479	59	50	53 588
Ефект от прилагане на МСФО 9	59	(59)	-	-
Обща сума на гаранциите към 1 януари 2018	53 538	-	50	53 588
Изменение в брутната балансова стойност	(7 107)	-	(50)	(7 157)
Увеличение за периода	10 314	-	-	10 314
Намаление през периода	(17 471)	-	-	(17 471)
Други движения	50	-	(50)	-
Обща сума на гаранциите към 31 декември 2018	46 431	-	-	46 431
Провизии за очаквани загуби към 31 декември 2018	(9)	-	-	(9)

	2018	2017	
Предоставени кредити и аванси на клиенти	Брутна балансова стойност	Брутна балансова стойност	Загуба от обезценка
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
0-29 дни	2 304 989	2 251 120	(25 894)
30-59 дни	28 082	13 939	(169)
60-89 дни	1 801	3 833	(1 880)
90-180 дни	1 823	3 356	(849)
Повече от 181 дни	195 228	165 891	(89 538)
Общо	2 531 923	2 438 139	(118 330)

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Предоставените кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност	2 531 923	2 438 139
Намалени с обезценка за несъбираемост	(114 406)	(118 330)
Общо предоставени кредити и аванси на клиенти	2 417 517	2 319 809

	31.12.2018			31.12.2017		
	Брутна балансова стойност хил. лв.	Обезценка за очаквани кредитни загуби хил. лв.	Балансова стойност хил. лв.	Брутна балансова стойност хил. лв.	Обезценка за очаквани кредитни загуби хил. лв.	Балансова стойност хил. лв.
Банкиране на дребно						
Ипотечни кредити	363 541	(591)	362 950	262 692	(648)	262 044
Потребителски кредити	441 787	(8 691)	433 096	406 409	(8 316)	398 093
Кредитни карти	21 804	(1 497)	20 307	22 036	(1 942)	20 094
Други	9 074	(8 591)	483	12 257	(10 554)	1 703
Общо банкиране на дребно	836 206	(19 370)	816 836	703 394	(21 460)	681 934
Корпоративно кредитиране	1 695 717	(95 036)	1 600 681	1 734 745	(96 870)	1 637 875
Общо	2 531 923	(114 406)	2 417 517	2 438 139	(118 330)	2 319 809

	2018			2017	
Предоставени кредити и аванси на банки по амортизирана стойност	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	222 265	-	3 889	226 154	281 016
Общо брутна балансова стойност	222 265	-	3 889	226 154	281 016
Загуба от обезценка	(159)	-	(3 889)	(4 048)	-
Балансова стойност	222 106	-	-	222 106	281 016

	2018			2017	
Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	256 806	-	-	256 806	196 910
Общо брутна балансова стойност	256 806	-	-	256 806	196 910
Загуба от обезценка	(208)	-	-	(208)	-
Балансова стойност	256 598	-	-	256 598	196 910

	2018			2017	
Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	262 957	-	-	262 957	-
Общо брутна балансова стойност	262 957	-	-	262 957	-
Загуба от обезценка	(390)	-	-	(390)	-
Балансова стойност	262 567	-	-	262 567	-

	2018			2017	
Инвестиции в дългови ценни книжа по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	фаза 1 12-месечни ОКЗ хил. лв.	фаза 2 ОКЗ за целия срок хил. лв.	фаза 3 ОКЗ за целия срок хил. лв.	Общо хил. лв.	Общо хил. лв.
<i>Категория</i>	491 303	-	1 830	493 133	511 298
Общо брутна балансова стойност	491 303	-	1 830	493 133	511 298
Загуба от обезценка	(1 706)	-	-	(1 706)	(1 830)
Балансова стойност	489 597	-	1 830	491 427	509 468

Кредитни ангажименти	2018			2017	
	фаза 1 12-месечни ОКЗ	фаза 2 ОКЗ за целия срок	фаза 3 ОКЗ за целия срок	Общо	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Категория	171 405	401	423	172 229	109 158
Общо брутна балансова стойност	171 405	401	423	172 229	109 158
Провизии за очаквани загуби	(321)	(2)	(42)	(365)	-
Нетна експозиция	171 084	399	381	171 864	109 158

Договори за финансови гаранции	2018			2017	
	фаза 1 12-месечни ОКЗ	фаза 2 ОКЗ за целия срок	фаза 3 ОКЗ за целия срок	Общо	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Категория	46 381	-	50	46 431	53 588
Общо брутна балансова стойност	46 381	-	50	46 431	53 588
Провизии за очаквани загуби	(9)	-	-	(9)	-
Нетна експозиция	46 372	-	50	46 422	53 588

В таблиците по-долу Групата представя качеството и характеристиките на активите, както са класифицирани към 31 декември 2017, съгласно разпоредбите на МСС 39.

Група	По предоставени кредити		Неусвоен ангажимент	По предоставени гаранции	
	Размер	Провизии		Размер	Провизии
Обслужвани	2 212 081	19 226	86 800	53 538	-
Необслужвани	226 058	99 104	358	50	-
Общо	2 438 139	118 330	87 158	53 588	-

Предоставените от Групата кредити могат да се обобщят в следната таблица:

Наименование на групите	31.12.2017	
	Кредити, предоставени на нефинансови клиенти	Кредити, предоставени на банки и вземания по споразумения с клауза за обратно изкупуване
	хил. лв.	хил. лв.
Непросрочени и необезценени на индивидуална основа	2 152 533	196 911
Просрочени, но необезценени на индивидуална основа	95 197	-
Обезценени на индивидуална основа	190 409	-
Общо	2 438 139	196 911
Заделени провизии	(118 330)	-
Нетни кредити	2 319 809	196 911

Към 31 декември 2017 преобладаващата част от кредитите, представени като просрочени, но необезценени на индивидуална основа, представляват кредити, по които са допуснати просрочия в рамките до 30 дни. Групата счита, че подобни инцидентни просрочия не са индикация за обезценка на тези кредити.

Кредити и аванси, които не са нито просрочени, нито обезценени на индивидуална основа, са представени в следната таблица:

	Към 31.12.2017
Физически лица	
Кредитни карти и овърдрафти	19 865
Потребителски кредити	364 386
Ипотечни кредити	245 706
Корпоративни клиенти	1 417 552
Общо	2 047 509

Стойността на кредитите, които са просрочени, но не са обезценени на индивидуална основа, е представена в таблицата по-долу. Преобладаващата част от тези кредити не са обезценени поради това, че са допуснали инцидентни просрочия до 30 дни, което не води до необходимостта от тяхното обезценяване.

	Към 31.12.2017
Физически лица	
Кредитни карти и овърдрафти	10 767
Потребителски кредити	34 589
Ипотечни кредити	14 601
Корпоративни клиенти	35 240
Общо	95 197

Отчетната стойност на кредитите, за които има начислена провизия на индивидуална основа към 31 декември 2017 е 190 409 хил. лв. Тези суми не включват паричните потоци от усвояване на обезпечение по тези кредити.

	Отчетна стойност преди обезценка	Обезценка	Балансова стойност след обезценка
31 декември 2017			
Потребителски кредити	11 479	(10 542)	937
Ипотечни кредити	2 001	-	2 001
Корпоративни клиенти	176 929	(77 998)	98 931
Общо	190 409	(88 540)	101 869

Общият размер на нетната експозиция за 2017 на 5-те най-големи експозиции е 296 143 хил. лв. и представлява 12.69% от кредитите и авансите на клиенти на Групата.

Концентрация на кредитния риск

Рискът от концентрация представлява възможността от загуба поради неправилна диверсификация на експозиции към клиенти, групи свързани клиенти, клиенти от един и същ икономически отрасъл или географска област.

Таблиците по-долу представят разрез на концентрациите на различните категории активи на Групата по региони и по икономически сектори.

Предоставени кредити и аванси на банки по амортизирана стойност

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Концентрация по сектор		
Централни банки	926	3 512
Български търговски банки	52 292	35 986
Чуждестранни търговски банки	172 936	241 518
Общо	226 154	281 016
Концентрация по регион		
Европа	223 812	278 383
Америка	2 286	2 620
Азия	56	13
Общо	226 154	281 016

Вземания по споразумения за обратно изкупуване на ценни книжа

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Корпоративни:		
Строителство	31 036	20 946
Търговия и финанси	176 983	145 645
Транспорт и комуникации	13 104	15 246
Други	35 683	15 073
Общо	256 806	196 910
Концентрация по региони		
Европа	256 806	196 910
Общо	256 806	196 910
Инвестиции в дългови ценни книжа по амортизирана стойност	2018	2017

	хил. лв.	хил. лв.
Концентрация по сектор		
Държави	245 183	-
Банки	9 810	-
Корпоративни:		
Търговия и финанси	7 964	-
Общо	262 957	-
Концентрация по региони		
Европа	262 957	-
Общо	262 957	-

Инвестиции в дългови ценни книжа, оценявани по справедлива стойност през Друг всеобхватен доход

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Концентрация по сектор		
Държави	415 562	466 615
Корпоративни:	75 865	44 683
Строителство	9 635	13 057
Промисленост	19 351	10 255
Търговия и финанси	43 570	18 939
Други	3 309	2 432
Общо	491 427	511 298
Концентрация по региони		
Европа	491 427	511 298
Общо	491 427	511 298

Предоставени кредити и аванси на клиенти по амортизирана стойност

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Концентрация по сектор		
Банкиране на дребно:	836 206	703 394
Ипотечни	363 541	262 692
Потребителски	441 787	406 409
Кредитни карти	21 804	22 036
Други	9 074	12 257
Корпоративни:	1 695 717	1 734 745
Селско и горско стопанство	72 761	59 114
Промисленост	44 314	81 919
Строителство	387 568	249 558
Търговия и финанси	944 407	1 115 875
Транспорт и комуникации	120 398	124 758
Други	126 269	103 521
Общо	2 531 923	2 438 139
Концентрация по региони		
Европа	2 531 187	2 437 345
Америка	733	791
Близкия изток и Африка	3	3
Общо	2 531 923	2 438 139

Кредитни ангажименти	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Концентрация по сектор		
Банкиране на дребно:	48 101	49 146
Ипотечни	792	223
Потребителски	7 287	7 521
Кредитни карти	40 022	41 402
Корпоративни:	124 128	60 012
Селско и горско стопанство	3 275	3 785
Промисленост	713	1 027
Строителство	42 022	10 040
Търговия и финанси	72 409	41 067
Транспорт и комуникации	1 964	1 920
Други	3 745	2 173
Общо	172 229	109 158
Концентрация по региони		
Европа	172 191	109 151
Америка	34	5
Близкия изток и Африка	4	2
Общо	172 229	109 158

Договори за финансови гаранции	2018	2017
	хил. лв.	хил. лв.
Концентрация по сектор		
Банкиране на дребно	103	20
Други	103	20
Корпоративни:	46 328	53 568
Селско и горско стопанство	3 621	4 756
Промисленост	10 379	10 856
Строителство	3 487	7 152
Търговия и финанси	18 814	18 443
Транспорт и комуникации	4 022	7 105
Други	6 005	5 256
Общо	46 431	53 588
Концентрация по региони		
Европа	46 431	53 588
Общо	46 431	53 588

Кредитни експозиции с мерки за реструктуриране

Като експозиции с мерки по реструктуриране Групата приема кредитни експозиции, по които са изменени първоначалните условия на договора, предизвикани от влошаване на финансовото състояние на длъжника, водещо до невъзможност да се изплати в срок пълния размер на дълга и които отстъпки Групата не би дала при други обстоятелства.

Измененията в първоначалните условия на договора във връзка с прилагане на мерките за реструктуриране могат да включват:

- Отлагане или разсрочване на плащането на главница, лихви или, където е приложимо, на такси, което води до намаление на размера на финансовото задължение;
- Частично или цялостно рефинансиране на договор за проблемен дълг, което се разрешава единствено когато длъжникът изпитва финансови затруднения.
- Пълно или частично отписване на дълг, което отписване води до намаление на размера на финансовото задължение;
- Изменение, включващо погасявания в резултат на придобиване от страна на Групата на обезпечение, се третира като мярка за реструктуриране, когато длъжникът изпитва финансови затруднения.
- Предоставени отстъпки на длъжник, който е в неизпълнение преди предоставянето на отстъпките.

- Намаление на лихвения процент по договора, с изключение на промяна в договорения лихвен процент, породена от промените в пазарните лихвени нива

Информацията относно експозициите с мерки за реструктуриране е както следва:

2018

	Корпоративни клиенти хил. лв.	Физически лица хил. лв.
Стойност преди обезценка	89 014	1 466
Обезценка	(40 614)	(595)
Стойност след обезценка	48 400	871

2017

	Корпоративни клиенти хил. лв.	Физически лица хил. лв.
Стойност преди обезценка	276 255	1 574
Обезценка	(44 124)	(452)
Стойност след обезценка	232 131	1 122

Към 31 декември 2017, експозиции към корпоративни клиенти със стойност преди обезценка в размер 150 068 хил. лв. представляват обслужвани експозиции, по които не са допуснати просрочия.

Обезпечения по предоставени кредити

Жилищни ипотечни кредити на физически лица

Таблицата по-долу представя балансовата стойност на предоставените жилищни ипотечни кредити на физически лица според коефициент на обезпеченост (loan-to-value). Коефициентът се изчислява като съотношение на брутната стойност на кредитната експозиция към стойността на обезпечението. Стойността на обезпечението по жилищните ипотечни кредити се определя при отпускане на кредита и се обновява при настъпили съществени промени в цените на жилищния пазар.

Коефициент на обезпеченост (loan-to-value)	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
По-малко от 50%	80 147	57 507
От 50% до 75%	146 880	105 019
От 75% до 90%	119 089	89 197
От 90% до 100%	11 972	7 431
Над 100%	5 453	3 534
Общо	363 541	262 688

Предоставени кредити на юридически лица

По отношение на кредитите предоставени на юридически лица Групата определя като най-подходящ показател за рисковата изложеност кредитоспособността на всеки отделен клиент. За това и Групата е възприела подход за индивидуална кредитна оценка и тестване за обезценка на кредити предоставени на предприятия. За да гарантира допълнителна сигурност, освен регулярното наблюдаване на финансовото състояние на предприятията кредитополучатели, Групата изисква да бъдат учредени и обезпечения по кредитните експозиции. Групата приема за обезпечения по кредити на юридически лица ипотечи на недвижими имоти, залог на търговско предприятие, особен залог на материални активи, както и други гаранции и права на собственост.

Групата периодично анализира и обновява стойността на обезпеченията взимайки предвид настъпили съществени промени на пазарната среда, нормативната уредба или други настъпили обстоятелства. При наличие на понижение в стойността на обезпечението, в резултат на което Групата счита, че то не е достатъчно, Групата изисква от длъжника да бъдат учредени допълнителни обезпечения като поставя определен срок, в който допълването да бъде изпълнено.

52.5. Анализ на ликвидния риск

Ликвидният риск представлява рискът Групата да не може да погаси своите задължения. Групата посреща нуждите си от ликвидни средства като внимателно следи плащанията по погасителните планове на дългосрочните финансови задължения както и входящите и изходящи парични потоци, възникващи в хода на оперативната дейност. Нуждите от ликвидни средства се следят за различни времеви периоди - ежедневно и ежеседмично както и на базата на 30-дневни прогнози. Нуждите от ликвидни средства в дългосрочен план - за периоди от 180 и 360 дни се определят месечно. Нуждите от парични средства се сравняват със заемите на разположение, за да бъдат установени излишъци или дефицити. Този анализ определя дали заемите на разположение ще са достатъчни, за да покрият нуждите на Групата за периода. Групата държи парични наличности, за да посреща ликвидните си нужди за периоди до 30 дни. Средства за дългосрочните ликвидни нужди се осигуряват чрез заеми в съответния размер и продажба на дългосрочни финансови активи. Към 31 декември 2018 г. падежите на договорните задължения на Групата (съдържащи лихвени плащания, където е приложимо) са обобщени както следва:

	Краткосрочни	Дългосрочни	
	До 12 месеца хил. лв.	От 2 до 5 години хил. лв.	Над 5 години хил. лв.
Банкови и други заеми	91 872	332 058	30 565
Задължения към свързани лица	25 169	5 153	-
Задължения по финансов лизинг	5 173	3 712	-
Задължения към депозанти	3 929 276	1 323 441	6 885
Депозити от банки	14 452	-	-
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	13 559	-	-
Задължения по цесии	21 898	17 954	-
Търговски и други задължения	121 799	23 012	-
Деривативи	-	1 272	-
Общо	4 223 198	1 706 602	37 450

Към 31 декември 2017 г. падежите на договорните задължения на Групата (съдържащи лихвени плащания, където е приложимо) са обобщени както следва:

	Краткосрочни	Дългосрочни	
	До 12 месеца хил. лв.	От 2 до 5 години хил. лв.	Над 5 години хил. лв.
Банкови и други заеми	110 273	273 592	40 093
Задължения към свързани лица	28 100	3 787	-
Задължения по финансов лизинг	6 184	3 121	-
Задължения към депозанти	3 980 628	1 069 700	2 613
Депозити от банки	7 048	-	-
Задължения по споразумения за обратно изкупуване	15 433	-	-
Задължения по цесии	17 536	18 018	-
Търговски и други задължения	106 920	47 599	-
Деривативи	-	3 396	-
Общо	4 272 122	1 419 213	42 706

Стойностите оповестени в този анализ на падежите на задълженията представляват недисконтираните парични потоци по договорите, които могат да се различават от балансовите стойности на задълженията към отчетната дата. Годишните лихвени плащания са в размер на 9 299 хил. лв. (2017 г.: 7 451 хил. лв.).

Политика на Групата по отношение на банковата дейност

Групата следва задълженията и ограниченията, произтичащи от нормативните актове на банковото законодателство в съответните държави, свързани с управлението и надзора върху ликвидността на банките. Групата е обособила специализирани колективни органи за управление на ликвидността, които провеждат възприетата от ръководството на Групата политика по управление на ликвидния риск.

Количествен измерител на ликвидния риск, съобразно регулациите на БНБ и ЕБО е Отношението на ликвидно покритие – показателят LCR. Това съотношение представя превишението на ликвидния буфер (ликвидните активи) на Групата над нетните изходящи ликвидни потоци.

Отношението на ликвидно покритие на Групата към 31.12.2018 г. е в размер на 573.09% (31.12.2017 г.: 656.74%) и надвишава нормативното изискване от 100%.

Разпределението на финансовите пасиви на Групата към 31 декември 2018 г., съобразно техния остатъчен срок е следното:

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 година до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ФИНАНСОВИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	40 440	-	-	-	-	40 440
Задължения към други депозанти	2 300 164	346 321	1 073 309	1 289 285	4 660	5 013 739
Емитирани облигации	-	-	-	25 343	-	25 343
Провизии за задължения	-	-	690	-	-	690
Други задължения	10 172	-	-	-	-	10 172
ОБЩО ФИНАНСОВИ ПАСИВИ	2 350 776	346 321	1 073 999	1 314 628	4 660	5 090 384

Финансовите пасиви на Групата са формирани основно от привлечени средства от други депозанти – депозити на физически и юридически лица.

Разпределението на финансовите пасиви на Групата към 31 декември 2017 г., съобразно техния остатъчен срок е следното:

	До 1 месец	От 1 до 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 година до 5 години	Над 5 години	Общо
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
ФИНАНСОВИ ПАСИВИ						
Депозити от банки	8 434	-	-	-	-	8 434
Задължения към други депозанти	2 408 779	356 499	1 063 874	1 028 474	1 447	4 859 073
Други привлечени средства	-	-	-	-	-	-
Емитирани облигации	-	-	-	70 235	-	70 235
Провизии за задължения	-	-	-	-	-	-
Други задължения	11 642	-	-	-	848	12 490
ОБЩО ФИНАНСОВИ ПАСИВИ	<u>2 428 855</u>	<u>356 499</u>	<u>1 063 874</u>	<u>1 098 709</u>	<u>2 295</u>	<u>4 950 232</u>

В таблиците по-горе част от привлечените средства по разплащателни сметки без остатъчен матуритет в размер на 1 282 673 хил. лв. към 31 декември 2018 г. (2017 г.: 1 014 579 хил. лв.) е представена в диапазона от 1 година до 5 години, тъй като Групата счита тази наличност за надежден дългосрочен ресурс на база на среднодневната наличност по тези сметки през 2018 г. и 2017 г..

Финансовите активи като средство за управление на ликвидния риск

При оценяването и управлението на ликвидния риск Групата отчита очакваните парични потоци от финансови инструменти по-специално наличните парични средства и търговски вземания. Наличните парични ресурси и търговски и други вземания надвишават значително текущите нужди от изходящ паричен поток. Съгласно сключените договори всички парични потоци от търговски и други вземания са дължими в срок до 1 година.

53. Оценяване по справедлива стойност

53.1. Оценяване по справедлива стойност на финансови инструменти

Финансовите активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в консолидирания финансов отчет за финансовото състояние, са групирани в три нива съобразно йерархията на справедливата стойност.

Тази йерархия се определя въз основа на значимостта на входящата информация, използвана при определянето на справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, както следва:

- 1 ниво: пазарни цени (некоригирани) на активни пазари за идентични активи или пасиви;
- 2 ниво: входяща информация, различна от пазарни цени, включени на ниво 1, която може да бъде наблюдавана по отношение на даден актив или пасив, или пряко (т. е. като цени) или косвено (т. е. на база на цените); и
- 3 ниво: входяща информация за даден актив или пасив, която не е базирана на наблюдавани пазарни данни.

Даден финансов актив или пасив се класифицира на най-ниското ниво на значима входяща информация, използвана за определянето на справедливата му стойност.

31 декември 2018 г.	Пояснение	Ниво 1 хил. лв.	Ниво 2 хил. лв.	Ниво 3 хил. лв.	Общо хил. лв.
Активи					
Финансовите активи, оценявани по справедлива стойност през печалбата или загубата	а)	1 144 717	172 170	369 934	1 686 821
Капиталови инструменти по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	б)	16 968	9 776	48 295	75 039
Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	в)	383 542	-	39 374	422 916
Общо активи		1 545 227	181 946	457 603	2 184 776
Пасиви					
Деривативни финансови инструменти	в)	-	1 272	-	1 272
Общо пасиви		-	1 272	-	1 272

31 декември 2017 г.	Пояснение	Ниво 1 хил. лв.	Ниво 2 хил. лв.	Ниво 3 хил. лв.	Общо хил. лв.
Активи					
Финансови активи, държани за търгуване	а)	1 208 980	219 138	3 965	1 432 083
Финансови активи, на разположение за продажба	б)	564 060	-	104 118	668 178
Общо активи		1 773 040	219 138	108 083	2 100 261
Пасиви					
Деривативни финансови инструменти	в)	-	3 396	-	3 396
Общо пасиви		-	3 396	-	3 396

През отчетните периоди не е имало трансфери между нива 1 и 2.

Определяне на справедливата стойност

Методите и техниките за оценяване, използвани при определянето на справедливата стойност, не са променени в сравнение с предходния отчетен период.

а) борсово търгувани ценни книжа и облигации

Всички пазарно търгувани акции са представени в български лева и са публично търгувани на Българска фондова борса, София. Справедливите стойности са били определени на база на техните борсови цени-продава към отчетната дата.

б) ценни книжа и облигации, които не се търгуват борсово

Оценката по справедлива стойност се базира на наблюдавани цени на скорошни пазарни сделки с акции на подобни дружества, коригирани за специфични фактори.

в) деривативи

Когато деривативните финансови инструменти са търгувани на борсови пазари или на ликвидни извънборсови пазари, Групата използва цените при затваряне на борсовите пазари към отчетната дата. Когато деривативните финансови инструменти, които не са търгувани на активни пазари, справедливата стойност на тези договори се определя чрез използването на техники за оценка, като се използват наблюдавани пазарни данни (ниво 2).

г) заеми в лева

Справедливата стойност на заемите се определя чрез използването на техники за оценяване.

Всички значими входящи данни за модела са основани на наблюдавани пазарни цени, а именно пазарни лихвени проценти по подобни заеми с подобен риск.

53.2. Оценяване по справедлива стойност на нефинансови активи

Следната таблица представя нивата в йерархията на нефинансови активи към 31 декември 2018 г., оценявани периодично по справедлива стойност:

31 декември 2018 г.	Ниво 1 хил. лв.	Ниво 2 хил. лв.	Ниво 3 хил. лв.	Общо хил. лв.
---------------------	--------------------	--------------------	--------------------	------------------

Инвестиционни имоти:

- земи, сгради и машини и оборудване	-	-	425 404	425 404
--------------------------------------	---	---	---------	---------

Справедливата стойност на недвижимите имоти на Групата е определена на базата на доклади на независими лицензирани оценители.

Земи и сгради (Ниво 3)

Земите и сградите са преоценени на 31.12.2018 г.

Началното салдо на нефинансовите активи на ниво 3 може да бъде равнено с крайното им салдо към отчетната дата, както следва:

	Инвестиционни имоти хил. лв.
Салдо към 1 януари 2018 г.	408 977
Печалби или загуби, признати в печалбата или загубата:	
Печалба от промяна в справедливата стойност на инвестиционни имоти	3 806
Загуба от промяна на справедливата стойност на инвестиционни имоти	(1 160)
Покупки и рекласифицирани	19 153
Отписани и рекласифицирани	(5 372)
Салдо към 31 декември 2017 г.	425 404
Сума, включена в печалбата или загубата на ред „Приходи от оперативна дейност“, в резултат на нереализирани печалби или загуби от активи, държани към края на отчетния период	2 646

54. Политика и процедури за управление на капитала

Целите на Групата във връзка с управление на капитала са:

- да осигури способността на Групата да продължи да съществува като действащо предприятие; и
- да осигури адекватна рентабилност за собствениците като определя цената на продуктите и услугите си в съответствие с нивото на риска.

Групата наблюдава капитала на базата на съотношението на капитал към нетния дълг.

Групата определя капитал на основата на балансовата стойност на собствения капитал представени в отчета за финансовото състояние.

Нетният дълг се изчислява като общ дълг намален с балансовата стойност на парите и паричните еквиваленти.

Целта на Групата е да поддържа съотношението на капитал към нетен дълг в граници които да осигуряват релевантно и консервативно съотношение на финансиране.

Групата управлява структурата на капитала и прави необходимите поправки в съответствие с промените в икономическата обстановка и рисковите характеристики на съответните активи. За да поддържа или коригира капиталовата структура Групата може да промени сумата на дивидентите изплащани на акционерите да върне капитал на акционерите да емитира нови акции или да продаде активи за да намали задълженията си.

Капиталът за представените отчетни периоди може да бъде анализиран както следва:

	2018 хил. лв.	2017 хил. лв.
Собствен капитал	1 539 314	1 570 363
Капитал	1 539 314	1 570 363
Дълг	7 670 402	7 344 895
- Пари и парични еквиваленти	(2 050 036)	(2 210 020)
Нетен дълг	5 620 366	5 134 875
Съотношение на капитал към нетен дълг	1:3.65	1:3.27

През 2018 г. изменението на съотношението е минимално. Групата е спазила условията във връзка със своите договорни задължения включително поддържането на определени капиталови съотношения.

55. Събития след края на отчетния период

Не са възникнали коригиращи събития или други значителни некоригиращи събития, с изключение на следната финансова информация, касаеща Групата и в частност Банката:

56. Одобрение на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет към 31 декември 2018 г. (включително сравнителната информация) е одобрен и приет от Управителния съвет на 30 юни 2019 г.